

'Wilde echt van de schulden af'

7

Inzage medisch dossier na overlijden?

9

Eenzame opsluiting in klinieken: vaak en lang

12 / 13

de Bonjo verschijnt 6x per jaar
36^e jaargang
nummer 2, april 2026

Word voor 25,- euro per jaar
abonnee en ontvang zes keer per
jaar de Bonjo.

Wie wij zijn

Wij komen op voor de belangen van
gedetineerden en ex-gedetineerden
in Nederland.

BONJO

Wat wij willen

Bonjo's missie is verbetering van het strafrecht, betere omstandigheden in de bajes en eerlijke kansen voor (ex-)gedetineerden om een menswaardige re-integratie te kunnen realiseren.

Zorgen over veiligheid

Steeds meer gedetineerden in meerpersoonscellen

Het aantal gedetineerden in zogenoemde meerpersoonscellen – voor twee of meer – is hoger dan tot nu toe werd aangenomen. Ruim 60 procent, blijkt uit recente gegevens van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI). Hoe staat het met de veiligheid in deze gedeelde cellen? Daarover komen verontrustende signalen binnen. En waarom wordt niet naar de alternatieven gekeken?

Ronald Bos i.s.m. Ger van der Veen

Het geregeld plaatsen in meerpersoonscellen is zo'n twintig jaar geleden begonnen. Gedetineerden zitten dag en nacht met een medegevangene op cel zonder persoonlijke ruimte en vaak tegen hun zin. Het argument van DJI is dat er niet genoeg cellen zijn. Of is er eigenlijk niet genoeg personeel? De gevolgen zijn hoe dan ook soms mensonterend. Daarover is niet heel veel bekend, maar door publicaties in kranten en door herhaalde meldingen bij de Bonjo, komen mondjesmaat verhalen naar buiten. Ook werden al meerdere keren Kamervragen gesteld. De redactie van de Bonjo kreeg de laatste tijd verschillende meldingen over een drietal locaties (Alphen aan de Rijn, Detentiecentrum Schiphol en Zaanstad) die de aanleiding zijn voor dit artikel. Bewaarders, gedetineerden en vrienden van gedetineerden hebben signalen afgegeven over incidenten in gedeelde cellen.

LEES VERDER OP PAGINA 5

Marga van Dam:

'Het systeem staat onder druk'

Als plaatsvervangend gevangenisdirecteur wilde Marga van Dam ruimte maken voor humaniteit en maatwerk en zo de kans op een succesvol leven na detentie vergroten. De Bonjo sprak met Van Dam, die een boek schreef over haar ervaringen. "Ik denk niet dat collega's die bij DJI solliciteren dat doen omdat ze zo graag regels willen uitvoeren," zegt Van Dam. "Over het algemeen willen de collega's die met de gedetineerden werken – case-managers, mensen op de leefafdeling, psychologen, noem het maar op, sportdocenten, arbeidsbegeleiders – eigenlijk allemaal die gedetineerden helpen. En als je die de gewetensvraag stelt: wat doe je liever, iets goeds voor die gedetineerden of de regel volgen? Dan geloof ik dat de meeste collega's graag iets voor de gedetineerden willen betekenen, maar dat door ervaringen

onderweg een beetje zijn kwijtgeraakt."

Pijn

Van Dam: "Bepaalde theorieën die ik op school had geleerd heb ik in de praktijk gezien. Zoals: voor veranderen moet je of een heel sterk verlangen hebben of grote pijn. En ik wilde eigenlijk uit een combinatie van beide veranderen. Vooral het verlangen om het mooier te maken, maar ook de pijn die ik voelde in de voorbeelden die ik tegenkwam. Dat ik dacht: jeetje, doen we hier nu de goede dingen? En ik denk soms dat de pijn gewoon nog niet groot genoeg was. Dat is nu wel aan het veranderen doordat gevangnissen vol zitten en het ook moeilijk is om personeel te houden. Het systeem staat onder druk. De pijn wordt groter, dus de urgentie om naar andere concepten te gaan kijken ook."(NW/MvdK)

LEES VERDER OP PAGINA 16/17

"Alles komt morgen goed", wordt hem gezegd. Maar dat blijkt een illusie. Hij belandt in een cel. Een van de langste nachten van zijn leven volgt. Enkele dagen later moet hij voor de onderzoeksrechter verschijnen, die besluit zijn voorlopige hechtenis te verlengen. Oubelkas gaat ervan uit dat het snel zal worden opgelost – hij is immers onschuldig. Maar zijn veroordeling wordt uiteindelijk gebaseerd op iets ogenschijnlijk kleins: ontbrekende in- en uitreisstempels in zijn paspoort. (TB)

Lees het verhaal van Joseph Oubelkas op pagina 18.

Joseph
Oubelkas
18

Gedetineerden op zoek naar liefde

28 / 29

Strafzaak? Neem geen advocaat, neem een strafrechtadvocaat!

Bel gratis ons team van strafrechtsspecialisten: 0800-WEENING (0800-933 6464)

WEENING
STRAFRECHTADVOCATEN

de **BONJO** colofon

Onafhankelijke krant voor het gevangeniswezen

de Bonjo is een uitgave van de vereniging Bonjo en verschijnt zes keer per jaar.

Stichting Bonjo heeft een ANBI-status, donaties zijn binnen de wettelijke voorwaarden fiscaal aftrekbaar.

Opplage: 10.000 exemplaren

Abonnementen 25,00 euro per jaar

Losse nummers 4,50 euro incl. porto.

ISSN nummer: 2352-104X

© copyright: de Bonjo

Overnemen van artikelen is alleen toegestaan na overleg met de redactie.

Reacties zijn welkom op: info@bonjo.nl

Contactadres

Telefoon: 0800-333 44 46 (gratis)

020-665 94 20

Nieuwe Herengracht 18

1018 DP Amsterdam

info@bonjo.nl | www.bonjo.nl

Advertenties

Informatie over adverteren in deze krant kunt u inwinnen bij marion@bonjo.nl of 020-665 94 20

Directeur Bonjo

Bedel Bayrak

Bestuur Bonjo

Toine Bakermans

Miep van Diggelen (penningmeester)

Frans Douw

Martin Iwema

Ruud Jansen (voorzitter)

Marieke Kruithof

Hoofredactie

Martijn van der Kooij

Redactie

Ronald Bos

Jaap Brandligt

Boudewijn Chorus

de Bonjo wordt via de bibliotheken en de re-integratiecentra in de gevangenissen verstrekt aan alle gemiddeld 10.000 aanwezige gedetineerden.

Geldt ook voor ambtenaren werkzaam in het gevangeniswezen en de talloze medewerkers en vrijwilligers van de organisaties die aangesloten zijn bij Bonjo. Strafrechtadvocaten hebben veelal een abonnement.

Jordi L'Homme
Krisz Lucke
Tjitske Perdeck
Lea Spierts
Violette Steijver van Orselen
Hans Stoker
Ger van der Veen
Bregje Veltman

Medewerkers
Nadine Ancher
Semra Aytemu
Toine Bakermans
Ton Bastings
Bianca Buzing
Frans Douw
Tim Hop
Theo Knippenberg
Sandra van Kolfschoten
Dini van het Noorden
Amir Raja
Laura Sofie van der Reijden
Armand Sağ
Saar Venne
Martien Versteegh
Nicole Weidema

Vormgeving
Caroline de Roy

Druk
Rodi Rotatiedruk Diemen

COMMENTAAR

Beklagrecht in gevangenis onvoldoende transparant

De Commissies van Toezicht nemen in het Nederlandse detentierecht een bijzondere positie in. Zij zijn geen rechtbank, maar vervullen wel een quasi-rechtsprekende functie bij het behandelen van klachten. Tegelijkertijd hebben zij ook een toezichthoudende taak ten aanzien van de inrichting. Deze positie leidt tot een juridisch hybride status. Commissies van toezicht worden geregeld omschreven als een *sui generis*-orgaan: een entiteit die niet volledig past binnen de categorieën van bestuursorgaan of rechterlijke macht. Dat heeft gevolgen voor de openbaarheid van hun werkzaamheden. Waar rechtbanken een uitgebreid systeem van openbare rechtspraak kennen, is de transparantie bij beklagprocedures beperkter. Zittingen zijn niet openbaar en stukken uit individuele klachtenprocedures worden doorgaans niet gepubliceerd. Uitspraken zijn vaak alleen toegankelijk voor betrokkenen. In de beroepsfase ontstaat meer zichtbaarheid. De Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming publiceert zijn uitspraken, waardoor lijnen in de jurisprudentie zichtbaar worden.

Een tweede element dat de transparantie beïnvloedt, is de processtructuur van het beklagrecht. In vrijwel alle klachtenprocedures staat formeel één partij tegenover de gedetineerde: de directeur van de inrichting. Dat is juridisch logisch. De directeur draagt op grond van de Penitentiaire Beginselenwet de eindverantwoordelijkheid voor beslissingen binnen de inrichting. Maar in de praktijk worden veel beslissingen voorbereid of uitgevoerd door andere functionarissen. In het strafprocesrecht bestaat het 'onmiddellijkheidsbeginsel'. Kort gezegd houdt dit in dat de rechter die een zaak beoordeelt zoveel mogelijk rechtstreeks kennisneemt van bewijs en verklaringen. In het penitentiaire beklagrecht is dat beginsel minder prominent aanwezig. De beklagcommissie baseert zich vaak op het dossier en op de

toelichting van de vertegenwoordiger van de directeur. Het is mogelijk om andere betrokkenen te horen, maar dit gebeurt zelden. Het gevolg is dat de procedure soms meer het karakter krijgt van een administratieve toetsing dan van een directe confrontatie tussen klager en degene die de betwiste beslissing heeft genomen.

Een ander opvallend aspect is dat er relatief weinig systematische informatie bestaat over de werking van het beklagrecht. Hoe vaak worden medewerkers werkelijk gehoord tijdens een zitting? In hoeveel zaken verschijnt de directeur persoonlijk? Hoe vaak wordt een klacht gegrond verklaard op basis van mondelinge toelichting ter zitting? Dit soort vragen is moeilijk te beantwoorden, omdat dergelijke gegevens niet altijd centraal worden geregistreerd of gepubliceerd. Dat is opmerkelijk voor een systeem dat juist bedoeld is om machtsuitoefening binnen een gesloten instelling te controleren.

Dat betekent niet dat het beklagrecht niet functioneert. Integendeel: veel klachten worden zorgvuldig behandeld en Commissies van Toezicht spelen een belangrijke rol als laagdrempelig rechtsmiddel voor gedetineerden. Maar juist omdat het systeem zo belangrijk is, zou meer transparantie over de feitelijke werking ervan geen overbodige luxe zijn.

Controle veronderstelt ook zichtbaarheid. Wanneer het functioneren van de Commissies van Toezicht grotendeels buiten het publieke domein plaatsvindt, wordt het moeilijker om kritische vragen te stellen. Dat is geen juridisch detail, maar raakt aan een bredere vraag: hoe zichtbaar moet de controle op detentie eigenlijk zijn? Een rechtsstaat die vrijheidsbeneming toepast, heeft er uiteindelijk belang bij dat ook de controle daarop begrijpelijk en controleerbaar blijft - voor juristen en betrokkenen, maar ook voor het publiek dat die rechtsstaat draagt. (GvdV)

De volgende edities van de Bonjo verschijnen op: 10 juni, 12 augustus, 14 oktober, 16 december

INHOUDSOPGAVE - DE BONJO 2-2026

- 1 Steeds meer gedetineerden in meerpersoonscellen - Ronald Bos i.s.m. Ger van der Veen / 'Het systeem staat onder druk' - Martijn van der Kooij en Nicole Weidema
- 2 Commentaar: Beklagrecht in gevangenis onvoldoende transparant
- 3 Goed gedrag, toch geen Referentie - Ger van der Veen
- 4 Presidenten in de bak - Column Ton Bastings
- 5 Oplossingen binnen handbereik, maar is er politieke wil? - Ronald Bos i.s.m. Ger van der Veen
- 6 Waar koffie meer is dan een bakkie - Sandra van Kolfschoten
- 7 'Toen ik kinderen kreeg wilde ik echt van die schulden af' - Bob Ricardo

- 8 Ingezonden / Opnemen telefoongesprekken mag niet standaard
- 9 De muren van het zwijgen - Ger van der Veen
- 10 Ook gevangene kan om euthanasie vragen - Martien Versteegh
- 11 Druppel op een gloeiende plaat - Jaap Brandligt
- 12 Eenzame opsluiting in gevangensklinieken vaak en lang gebruikt - Boudewijn Chorus
- 14 Alternatieven voor korte celstraffen hard nodig - Tim Hop en Mies van Berlo
- 15 Ook zware zaken lenen zich soms voor afspraken - Jordi L'Homme
- 16 Gevangen tussen regels en realiteit - Martijn van der Kooij en Nicole Weidema
- 18 Netwerk Bonjo: 'Ik heb in een lange zwarte tunnel gezeten en nu wil ik het licht zien' / 'Ervaringsdeskundigheid maakt het verschil'
- 19 Onschuldig gevangen in Marokko - Toine Bakermans

- 20 Aanknopingspunt voor verdediging in ingewikkelde strafzaken - Mr. Amir Raja
- 21 Wat Nederland kan leren op het gebied van recht en detentie - Armand Sağ
- 22 De kracht van het volk (1) - Column The Underground Poet
- 23 Recensie: kleinschalige detentie België - Ronald Bos
- 24 Lezen: Een anti-vrouwen wetboek - Theo Knippenberg
- 25 Lezen: Anna de heks van Roermond
- 26 Bonjo puzzel en woordzoeker - Bianca Buzing
- 27 Kwaliteitstijd - Column Dini van het Noorden
- 28 Bonjo Contactbureau
- 30 Recept: Boerenkool - Laura Sofie van der Reijden
- 31 Bovenmenselijk - Column Semra Aytemur - Recensie: Mijn papa is lief

**KUIJPERS
NILLESEN
BOERSMA**
ADVOCATEN

Falckstraat 14
1017 VW AMSTERDAM
telefoon +31 (0) 20 420 20 42
info@knadvocaten.nl

Stationsweg 14
5211 TW 's-HERTOGENBOSCH
telefoon +31 (0) 73 614 86 64
info@knadvocaten.nl

www.kuijpersnillesen.nl

De snelste weg naar buiten, ook pro deo!

Nieuw systeem sluit groepen uit

Goed gedrag, toch geen Referentie

De Beschrijving Getoond Gedrag (BGG) is in 2024 overgegaan in de Referentie. De kern van de verandering is van 'niet-stout zijn' naar 'werken aan terugkeer'. De Referentie is een gestandaardiseerd document dat laat zien welk gedrag, welke scholing en welke werkervaring een gedetineerde tijdens detentie heeft getoond. Ze wordt gebruikt bij sollicitaties, vrijwilligerswerk en VOG-aanvragen en wordt gepresenteerd als een positief hulpmiddel voor de ex-gedetineerde. Het systeem kent echter een structureel probleem: niet alle gedetineerden komen in aanmerking.

Ger van der Veen

De afgifte van de Referentie is gekoppeld aan deelname aan arbeid via InMade, het commerciële label van DJI voor alle arbeidsactiviteiten binnen de Nederlandse gevangenis. Ook een zogeheten Plusprogramma van minimaal drie maanden hoort bij de Referentie. Gedetineerden die geen werk hebben verricht, bijvoorbeeld door ziekte, hoge leeftijd, pensionering of een korte detentietermijn, worden automatisch uitgesloten. Ook zij die positieve bijdragen leveren via onderwijs, interne vrijwilligersactiviteiten of zorg voor medegedetineerden, hebben vaak geen toegang tot het document. De gevolgen zijn concreet en verstrekkend. Gedetineerden zonder Referentie lopen het risico dat hun inzet en voorbeeldig gedrag onzichtbaar blijven voor werkgevers of Justis (dat de Verklaring Omtrent het Gedrag afgeeft), terwijl collega's die wel werkten bij In-Made een officieel document krijgen. Zo ontstaan ongelijkheid en een onbedoeld discriminatoir effect: toegang tot het document hangt af van deelname

aan een bepaald traject, niet van het werkelijke gedrag of de inzet van de gedetineerde.

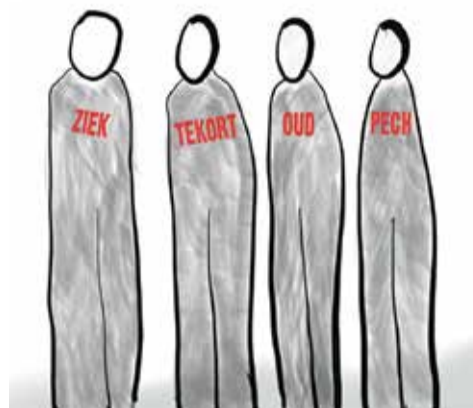
De groepen die hierdoor het meest worden getroffen zijn onder andere:

- * **Ziektegevallen:** tijdelijk of langdurig ziek en niet in staat om te werken.
- * **Gepensioneerden en oudere gedetineerden:** voor wie arbeid via InMade niet passend is.
- * **Kortgestraften:** die geen tijd hadden voor een volledig traject.
- * **Niet-deelnemers om persoonlijke of organisatorische redenen:** zoals gedetineerden die door plaatsingsproblemen of interne keuzes niet konden deelnemen, maar wel positief gedrag lieten zien.

De Referentie

HELAAS NIET VOOR JOU

Het resultaat is een ongelijk speelveld. De Referentie, bedoeld om positieve gedragingen te erkennen, fungeert in de praktijk als een exclusieve toegangspoort.

DEEL JE ERVARING

Er spelen meer problemen rond de afgifte van de Referentie: procedurele onduidelijkheden, inconsistenties tussen inrichtingen, gebrekkige informatievoorziening voor gedetineerden en afnemers en de uitdagingen die ontstaan als gedetineerden meerdere keren worden overgeplaatst. In een volgend artikel komen deze aspecten aan bod. Wil je jouw ervaring kwijt? Neem telefonisch contact op met Bonjo (zie pagina 2, colofon) of mail naar tipsvoordebbonjo@proton.me

Ben jij veroordeeld voor een misdrijf en heeft de strafrechter een verplichting tot schadevergoeding opgelegd? Wij willen graag je verhaal horen. Voor wetenschappelijk onderzoek bij het NSCR en de Vrije Universiteit Amsterdam zoeken wij veroordeelden die hun ervaringen willen delen in een eenmalig interview.

Waarom is dit belangrijk? Door je verhaal te delen help je een vollediger beeld te schetsen van de betekenis van de schadevergoedingsmaatregel en lever je inzichten die kunnen bijdragen aan verbeteringen en hervormingen binnen het systeem.

Wie zoeken we? Iemand van boven de 18; die is veroordeeld door de strafrechter, en; waarbij de schadevergoedingsmaatregel is opgelegd.

Wat houdt deelname in? Het interview duurt 60-90 minuten. Het is volledig anoniem en vertrouwelijk. Op een moment en plaats naar keuze.

Als dank ontvang je een cadeaubon van € 25,-.

Interesse of vragen? Neem contact op met Cheyenne Dunk: 06-44948957 of c.v.dunk@vu.nl

Strafzaak? Neem geen advocaat, neem een strafrechtadvocaat!

Vrijheid van advocaatkeuze is een belangrijk recht. U bent niet verplicht zich bij te laten staan door de advocaat die u op het politiebureau bezocht heeft. Deze 'piketadvocaat' hoeft helaas geen deskundige te zijn op het gebied van strafrecht.

Sommige advocaten doen maar een paar strafzaken per jaar. Natuurlijk volstrekt onvoldoende om deskundig te worden en te blijven op strafrechtelijk gebied. Zo kan het gebeuren dat de advocaat die u bijstaat in uw strafzaak zich voornamelijk bezighoudt met familierecht. Wij vinden dit een onwenselijke situatie.

Regelmatig nemen wij zaken over van andere advocaten. Vaak zijn wij daarbij geconfronteerd met dossiers waarin men steken heeft laten vallen.

Ons kantoor behandelt uitsluitend strafzaken. Uw dossier wordt bij ons niet door één advocaat, maar door een team van specialisten zorgvuldig onder de loep genomen. Onze advocaten verdiepen zich voortdurend in de laatste ontwikkelingen op strafrecht gebied. Wij beseffen dat onze gedetineerde cliënten regelmatig bezocht willen worden om de voortgang van hun zaak te bespreken. Wij voldoen aan die behoefte.

Ons kantoor is betrokken bij grote strafzaken, maar of u nu verdacht wordt van fietsendiefstal of van moord; wij zien in elke zaak het belang van een goede verdediging.

Wij treden op in het hele land en doen dat ook op basis van toevoeging (pro deo). Goede rechtsbijstand hoeft niet duur te zijn. Neem vrijblijvend contact met ons op:

Bel gratis: 0800-9336464 (0800-WEENING)

WEENING
STRAFRECHTADVOCATEN

Privacy en veiligheid onder druk door meerpersoonscellen

Oplossingen binnen handbereik, maar is er politieke wil?

VERVOLG PAGINA 1

De redactie van de Bonjo ontving meldingen van (zeer) ernstig seksueel geweld, waarbij ook een jongvolwassen gedetineerde betrokken zou zijn. Het zijn persoonlijke meldingen waarvan we de betrouwbaarheid niet onmiddellijk kunnen vaststellen. Deze signalen vormen de aanleiding om meerpersoonscellen in deze editie onder de loep te nemen. Ook laten we zien dat er voldoende alternatieven zijn waardoor het gebruik van gedeelde cellen kan verminderen.

Meer dan de helft

Uit gegevens over de plaatsingen van gedetineerden in meerpersoonscellen (MPC's) die de Bonjo van DJI heeft ontvangen, blijkt dat het in totaal om ruimschoots meer dan de helft van de gevangenen gaat. Dat is niet in alle PI's zo, maar bij sommige, zoals Alphen, Lelystad en Zaanstad, zit meer dan de helft van de populatie in een meerpersoonscel. Ook de 'vreemde delingen' op Schiphol, in Rotterdam en Zeist zitten voornamelijk in meerpersoonscellen, ook met meer dan twee, daar komen we in een volgende editie op terug. Het probleem met de MPC's is dat de meeste gedetineerden – met het oog op hun privacy – liever alleen op cel zitten en er niet meer genoeg eenpersoonscellen zijn.

Stapelbed

Meerpersoonscellen hebben dezelfde oppervlakte als eenpersoonscellen, maar er is een stapelbed geplaatst en een afscheidingsmuurtje voor het toilet. Echte privacy is er dus niet. De directeuren van de PI's zijn verantwoordelijk voor de plaatsing in een MPC en laten het vaststellen van (on)geschiktheid van een gedetineerde voor een MPC over aan de afdelingshoofden en/of PIW'ers. Die toewijzing is niet eenvoudig, omdat er geen algemeen beleid is en het vaststellen van (on)geschiktheid een lastige kwestie is voor de medewerkers die daar niet speciaal voor zijn toegerust. DJI antwoordt op onze vraag over toewijzing: "De directeur van een PI kan een gedetineerde een meerpersoonscel toewijzen tenzij hij/zij daarvoor ongeschikt wordt geacht. Die ongeschiktheid kan samenhangen met gezondheidstoestand, verslavingsproblematiek, gedragsproblematiek,

achtergrond van het gepleegde delict, psychische problematiek en aan betrokkene opgelegde beperkingen."

Bezwaar, weigering en beklag

Een gedetineerde kan bezwaar maken, maar bij weigering door een gedetineerde volgt meestal een strafmaatregel met plaatsing in een isoleercel. Daarvan zijn er ook niet genoeg beschikbaar. Een gedetineerde kan bezwaar maken via een beklagzaak bij de Commissie van Toezicht, maar dat neemt veel tijd in beslag. De procedure kan een half jaar tot anderhalf jaar duren.

'Er is zoveel stress en de mensen zijn zo opgefokt'

Meerpersoonscellen leveren bovendien een verhoging op van de werkdruk voor PIW'ers door de onveiligheid: "Er is zoveel stress en de mensen zijn zo opgefokt. Met een steeds hardere populatie en meer mensen met psychische problemen vraag ik me af hoe veilig ik ben als ik 's morgens de deur moet openmaken", vertelde

een bewaker anoniem. Het ziekteverzuim neemt ook toe. En dan zijn er de incidenten op cel door onderlinge conflicten, van eenvoudige pesterijen tot fysiek geweld. De reactie van DJI op het lijstje met de bekend geworden verdeningen van de afgelopen jaren: "Over de aangehaalde individuele casussen kunnen wij geen mededelingen doen."

Cellentekort of personeelstekort?

Uit onderzoek onder leiding van criminoloog Esther van Ginneken (Universiteit Leiden) blijkt dat er in 2015 nog een cellenoverschot was: er werden daarom 26 gevangenen gesloten en veel personeelsleden ontslagen. Nu is er een groot tekort aan cellen. En aan personeel. Van Ginneken vertelde begin 2025 bij *Nieuwsuur* dat meerdere gevangenen per cel geen goed idee is omdat het leidt tot 'onveilige situaties en risico's voor zowel gedetineerden als personeel'. In 2023 zat volgens een onderzoek van het Kenniscentrum Commissie van Toezicht nog een op de drie gevangenen in een meerpersoonscel. Uit cijfers van DJI blijkt dat dit begin 2025 was gestegen tot bijna de helft van het aantal

gedetineerden en in januari 2026 zelfs tot 62 procent. In drie jaar tijd dus een toename van 30 procent. Volgens Van Ginneken kunnen taakstraffen of enkelbanden de druk op de gevangenis en het personeel aanzienlijk verlichten, maar daarover zijn de meningen in politiek Den Haag verdeeld.

Kamervragen

Verschillende keren zijn in de Tweede Kamer al vragen gesteld over de meerpersoonscellen. GroenLinks-PvdA-Kamerlid Esma Lahlah stelde op 16 februari 2025 schriftelijke vragen, waaronder de volgende: "Deelt u de zorg dat het verder onder druk zetten van het gevangenispersoneel door meer gevangenen op een cel te plaatsen niet alleen gevaarlijk is, maar mogelijk ook leidt tot een nog hogere uitstroom van personeel?"

Wat is er tegen taakstraffen, thuisdetentie en het dragen van een enkelband?

in 't kort

- * Het aantal gedetineerden in meerpersoonscellen (MPC's) neemt toe door het cellen- en personeelstekort.
- * Aandeel van het aandeel MPC-plaatsingen steeg tot 62 procent in 2026.
- * Privacy, veiligheid en de werkdruk van het personeel zijn punten van zorg.
- * Alternatieven, zoals meer taakstraffen en het dragen van enkelbanden door veroordeelden, kunnen het cellentekort verminderen.
- * Tot nu toe is er onvoldoende politieke steun voor alternatieven

Anderhalve maand later, op 2 april 2025, antwoordde toenmalig staatssecretaris Ingrid Coenradie (PVV): "Het uitgangspunt blijft dat de veiligheid van personeel en gedetineerden geborgd is. Meer meerpersoonscellen worden dan ook alleen gerealiseerd waar dat qua gebouwelijke randvoorwaarden kan en qua personele bezetting verantwoord is."

Weerbarstig

Het blijkt een weerbarstige en tegenstrijdige praktijk: wegens cellentekort of tekort aan personeel worden mensen in MPC's geplaatst, maar die leiden tot onveiligheid en hogere werkdruk voor het personeel. En tot aange- toonde vormen van geweld tussen gedetineerden en aantasting van hun privacy. De eenvoudigste oplossingen lijken geen politieke steun te krijgen. Wat is er tegen taakstraffen, thuisdetentie en het dragen van een enkelband voor misdrijven die geen direct gevaar voor anderen opleveren, zoals bijvoorbeeld valsheid in geschrifte en fraude, het niet betalen van bekeuringen en kleine drugsdelicten? Voor de daders zouden die straffen al erg genoeg zijn, niemand heeft er verder last van en – een van de belangrijkste argumenten – de recidive is aange- toond lager. Het is aan de nieuwe staatssecretaris Van Bruggen om de bestaande problemen met de MPC's te onderzoeken. De oplossingen lijken binnen handbereik. (RB)

Ontmoeting en toekomst binnen de muren

Waar koffie meer is dan een bakkie

In de strak zwart-wit geschilderde school van Forensisch Centrum Teylingereind ontstaat elke dag iets bijzonders. Rond een grote tafel, met de geur van versgebrande koffie in de lucht, ontmoeten jongeren, docenten en medewerkers elkaar op een manier die binnen een gesloten instelling allerm minst vanzelfsprekend is. YNG Beans – de eerste koffiebranderij in een jeugdgevangenis – blijkt veel meer dan een plek waar koffie wordt gezet. Het is een ruimte waar jongeren verantwoordelijkheid nemen en vakmanschap leren. Maar bovenal ervaren ze hoe het voelt om serieus te worden genomen.

Sandra van Kolfshoten

Elke vrijdag werk ik op de school van Forensisch centrum Teylingereind in Sassenheim. Ik rijd vanuit het oosten van het land naar het westen. Tijdens de autorit denk ik aan de dag die voor me ligt. Deze ochtend zal ik dit artikel schrijven over YNG Beans. De eerste koffiebranderij in een jeugdgevangenis die in oktober 2025 binnen de muren is geopend.

Na de gebruikelijke poortjes en controles stap ik de school binnen, de trap op naar de eerste verdieping. Daar begint het gevoel dat ik een andere wereld binnenstap. Alles is strak in zwart-wit geschilderd. Het is een bijzonder concept, alsof je een cartoondecor binnenwandelt waarin elk detail klopt.

Het is hier gewoon vredig. We ontmoeten elkaar hier

Ik loop naar een deur die vaak openstaat. Volgens mij is het de enige deur in de hele inrichting die niet standaard op slot zit. Zodra ik binnenkom, voel ik de sfeer. Op de achtergrond klinkt muziek. Het ruikt er naar verse koffie. Midden in de ruimte staat een grote tafel, zo een die uitnodigt om aan te schuiven, ook als je eigenlijk maar 'heel even' blijft. En dat is precies wat hier gebeurt.

Veel slagroom

Aan de tafel schuiven alle dagen van de week, op verschillende momenten, steeds andere mensen aan. Jongeren met hun docent. Groepsleiders. Gedragswetenschappers in gesprek. Medewerkers van de klusdienst die samen met stagelopende jongens iets bespreken. Ook de beveiliging die mij net nog controleerde, loopt voorbij met een grote cappuccino, eentje met lekker veel schuim. Iedereen van Teylingereind lijkt hier samen te komen. Gewoon met een kop koffie in de hand. Het is een plek van ontmoeting. Van kleine gesprekken en dagelijkse uitwisselingen. Van ontspanning in een omgeving waar ontspanning niet vanzelfsprekend is.

Vriendelijk

De koffie wordt gemaakt door twee jongeren, een dame en een heer, die je vriendelijk begroeten. Ze vragen wat je wilt drinken en maken met aandacht een flat white of een cappuccino. Met hen begint mijn gesprek meestal als eerste. Terwijl de melk wordt opgeschuimd en de koffie doorloopt, praten we. Over de dag. Over plannen. Over hoe het gaat. Rond een uur of elf vraag ik ze of

ze even tijd voor me willen maken voor een gesprek voor de Bonjo. Het is ook het moment waarop er normaal gesproken wordt opgeruimd. Kopjes in de vaatwasser, doekje over de tafel, bonen weer netjes opgeborgen. Kirsten, de docent en drijvende kracht in dit hele project kijkt ons aan en zegt: "Gaan jullie maar zitten, dan ruim ik wel even op." Het is tekenend. Hier krijgt het gesprek voorrang. Als ik mijn eerste vraag stel (wat maakt dat jullie hier willen zijn?) is het nauwelijks nodig door te vragen. Het antwoord komt direct: "De vibes", zegt A. "De open sfeer." En na een korte pauze: "Vredig. Het is hier gewoon vredig. Er is nooit gedoe. We ontmoeten elkaar hier."

Je voelt dat je iets betekent, want mensen komen voor hún koffie bij jou

Dat woord 'ontmoeten' blijft hangen. Want dat is precies wat deze plek anders maakt dan de rest van de instelling. A. vertelt dat ze is gevraagd om

hier te werken, omdat ze al horeca-ervaring had. T. heeft het anders aangepakt. "Ik heb zelf gevraagd of ik hier mocht werken," zegt hij. "Ik wil echt dat barista-certificaat halen. En vooral leren koffie branden." Hij wordt de eerste koffiebrander van de instelling. Er klinkt trots in zijn stem als hij dat zegt en terecht. Wat ze allebei benadrukken, is dat deze plek niet alleen draait om koffie. Het gaat om hoe je hier wordt benaderd. "Mensen zijn anders tegen je", zegt T. "Groepsleiders zijn beleefder. Docenten ook. Er is gewoon wederzijds respect. Jij betekent iets voor hen, want zij komen bij jou hun koffie halen." Die verschuiving is klein, maar voelbaar. De rollen draaien een beetje om. Niet alleen begeleid worden, maar zelf iets te bieden hebben. Iets waarvoor anderen naar jou komen.

Serieus genomen

Jongeren leren hier praktische vaardigheden, samenwerken, plannen, verantwoordelijkheid nemen en misschien nog wel belangrijker: ze leren hoe het voelt om serieus te worden genomen.

Wat ze ook belangrijk vinden, is dat hier in duo's van jongens en meiden wordt gewerkt. Op de rest van Teylingereind is dat altijd gescheiden. Logisch ook, gezien de samenstelling van de groepen. Maar hier staan ze samen achter de koffiemachine. "We (de meiden) zijn er nog maar net", zegt A, "maar het is eigenlijk gewoon zoals op een normale school. Daar zitten jongens en meiden ook bij elkaar. Je moet ook leren met elkaar omgaan." Ze glimlacht. "Doordat er vrouwen zijn, gedragen jongens zich ook beleefder." En bijna in één adem: "En door de grappen leer je als vrouw ook om je mannetje te staan. Om stevig te staan." Ze haalt haar schouders op. "Mensen doen er moeilijk over, maar er is niks moeilijks aan. Wij werken gewoon samen." Dan zegt ze, met een knipoog: "Ik ben hier natuurlijk wel de manager." "Dat is logisch", zeg ik. "Vrouwelijk leiderschap." We lachen. T. vult aan: "Je moet mensen ook het idee geven dat ze de touwtjes in handen hebben." Het klinkt als een grap, maar er zit een kern van waarheid in. In hun plagerijen zie je precies wat deze plek is: serieus werken in een ontspannen sfeer. Respectvol, maar niet zwaar. Met

verantwoordelijkheid en met humor.

Elkaar ruimte geven

Terwijl Kirsten op de achtergrond de laatste kopjes opruimt, bedenk ik me dat dit misschien wel een van de mooiste dingen is van deze plek. Niet alleen dat er koffie wordt geschonken. Maar dat hier geïmplementeerd wordt met iets wat veel groter is dan gewoon lesgeven: samenwerken, leiden, volgen, elkaar ruimte geven. Een plek die laat zien dat zelfs binnen muren ruimte kan ontstaan. En hoe belangrijk dat is, juist als je opgesloten zit. Gewoon samen aan tafel. Zoals het eigenlijk overal zou moeten kunnen.

Het is geen bezigheids-therapie. Er wordt gewerkt, geproduceerd en verdiend

Dan komt Jemuel binnen. Rustig, maar met een energie die de plek meteen een andere lading geeft. Hij is de oprichter en bedenker van het concept, degene die het al eerder in de PI Zaanstad realiseerde en het vervolgens ook hier in Teylingereind bij de jeugd in beweging bracht. Wat hij direct benadrukt, is hoe uniek deze plek is, juist omdat het een samenwerking is tussen instelling en school. "Dat is de kracht", zegt hij. "En ook de reden van het succes." Zo iets groots vraagt om een stevige investering, niet alleen financieel, maar ook in vertrouwen, visie en partnerschap. Je kunt dit niet vanuit één perspectief optuigen. Het moet gedragen worden door meerdere werelden tegelijk. En dat wordt het hier.

Breder concept

YNG Beans, de koffiebranderij en barista-opleiding, is daar een zichtbaar onderdeel van. Maar het is groter dan dat. Het valt onder het bredere concept YNG@Works: een beweging waarin de verbinding tussen binnen en buiten centraal staat. "Je moet niet wachten tot jongeren naar buiten gaan", zegt Jemuel. "Je moet buiten nu al naar binnen halen." YNG@Works bestaat uit meerdere pijlers. YNG Beans, waar wordt geleerd koffie te bereiden en te branden. YNG Beauty en YNG Barbers, de schoonheidssalon en barbershop waar uiterlijke verzorging vakmanschap wordt. YNG Prints, een Zeefdrukkerij waar kleding gedrukt gaat worden. YNG Kitchen, het horecaconcept waarvan het restaurant binnenkort opent. Ik hoor iets over bijzondere tosti's die we kunnen

verwachten. YNG Green, met plannen voor tuinen en groen. En YNG Arts, dat eigenlijk al zichtbaar is: tafels die samen met een kunstenaar door jongeren worden beschilderd, kunst als onderdeel van het interieur en het leerproces. Het is geen losse verzameling projecten. Het is een doordacht geheel.

Wanneer iets serieus wordt neergezet, voel je je serieus genomen

En het is serieus. Er wordt geld verdiend. De koffie die hier gebrand wordt, wordt verkocht buiten de muren. Catering kan worden ingehuurd. Producten vinden hun weg naar buiten. De opbrengsten worden opnieuw geïnvesteerd in het project, zodat het duurzaam groeit. Er zijn inmiddels verschillende ketenpartners aangesloten, bedrijven en organisaties die hebben toegezegd jongeren een plek te bieden voor stage of werkervaring. Een netwerk dat zegt: wij doen mee. Wij zien toekomst in deze jongeren. Dat het 'echt' werk is, benadrukken de jongeren zelf ook. Er wordt

gewerkt. Er wordt geproduceerd. Er wordt verdiend. Het is geen bezigheidstherapie, geen symbolisch project. En dat voel je. De uitstraling is verzorgd. Stijlvol. Er is geïnvesteerd in kwaliteit, in materialen, in apparatuur, in presentatie. Het ziet er hier professioneel en volwassen uit.

En juist dat maakt verschil. Want wanneer iets serieus wordt neergezet, voel je je serieus genomen. Wanneer het er waardevol uitziet, voel je je waardevol. In die zwart-witte ruimte, rond de grote tafel met koffie en gesprekken, gaat het dus over veel meer dan een opleiding. Het gaat over perspectief.

Over de brug tussen binnen en buiten. Over werk dat ertoe doet. En misschien is dat wel de kern van YNG Works: niet wachten tot later, maar nu al beginnen met de toekomst.

"Was dit het?" vragen de jongeren me? "Want dan kunnen we weer aan het werk en Kirsten helpen met schoonmaken. En dan kun jij aan het werk met schrijven".

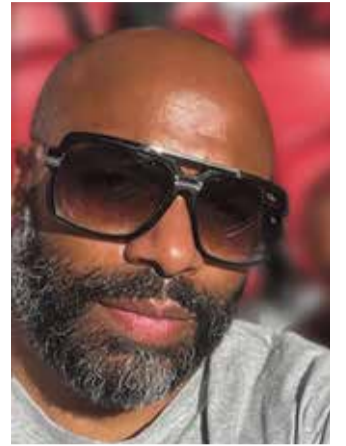
Ze staan op van de tafel om de koffiemachine schoon te maken. De deur gaat open en iemand rent naar binnen. "Een kopje koffie? Kan dat nog?" "Vooruit", zegt A., "Omdat jij het bent." T. schuimt alvast de melk op.

Ex-gedetineerde Bob Ricardo

'Toen ik kinderen kreeg wilde ik echt van die schulden af'

Voor oud-gedetineerde Bob Ricardo duurde het twaalf jaar voordat hij schuldenvrij was. Nu helpt hij als budgetconsultant en vroegsignaleerder van de provincie Flevoland zelf mensen uit de schulden te komen. Hoe is hij uit de ellende gekomen en wat is zijn advies aan gedetineerden met schulden?

Bob Ricardo

"Ik zat tussen 1999 en 2006 meerdere keren in detentie. Drie jaar in totaal. Ik ging naar binnen met schulden en kwam er weer mee naar buiten. Ik probeerde wel eruit te komen, maar kwam niet door de aanmelding heen voor een schuldhulptraject, omdat ik niet alle documenten bij elkaar wist te krijgen. Dat is iets waar veel mensen met schulden tegenaan lopen. Gelukkig kreeg ik een consulent die mij wist te bewegen door te zetten en toen werden de regels ook iets versoepeld, zodat het makkelijker was om het traject in te stappen. Toch kreeg ik nog met flinke tegenvallers te maken, want ik kwam niet in aanmerking voor een minnelijke regeling (dan schelden schuldeisers een deel van je schulden kwijt, red.). Ook op basis van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen lukte het niet om met een schone lei te beginnen. Een nieuwe verkeersboete was voor de rechter aanleiding om er niet op te vertrouwen dat ik mijn leven zou beteren. Tja, toen was ik mijn motivatie echt wel kwijt.

"Alles veranderde toen ik in 2014 een relatie kreeg en twee jaar

later vader werd. Toen wilde ik echt van deze last af. Ook kreeg ik een schuldhulpverlener die zei: we gaan dit gewoon oplossen. Ik werd alsnog toegelaten tot de minnelijke regeling en daardoor kon ik mijn schulden beginnen af te lossen. Twaalf jaar nadat ik het hulpverleningstraject was ingestapt, was ik schuldenvrij."

Advies aan gedetineerden

"Sinds 1 juni help ik zelf als consulent mensen die met schulden te kampen hebben. Ik ga bijvoorbeeld bij hen langs als er achterstanden zijn. Dat is fantastisch werk, want ik weet als geen ander hoe moeilijk het is om eruit te komen. Wat ik gedetineerden zou adviseren? Begin in de PI al met het in beeld brengen van je schulden. Dat is uiteraard lastig, maar als je iemand hebt binnen je familie- of vriendenkring die kan helpen dan wordt het wel makkelijker. Laat je niet demotiveren door verkeersboetes, want als je nooit begint dan blijf je in een vicieuze cirkel zitten. Bovendien is het niet meer zo dat je met boetes niet mag beginnen aan een schuldhulptraject. Die boetes worden nu eerst bevroren, zodat het

bedrag niet meer oploopt. Wat ook is verbeterd is dat je in een minnelijk traject sneller schuldenvrij wordt. Die termijn is gehalveerd van 36 maanden naar 18 maanden. Dat betekent in de praktijk dat je eerder in aanmerking komt voor een huurwoning en dus sneller van de slaapbank bij vrienden of familie afkomt." (MvdK)

Stappenplan: na detentie schuldenvrij

De vereniging voor financiële hulpverlening NVVK heeft een stappenplan ontwikkeld voor gedetineerden om schuldenvrij te worden. Als je nog gedetineerd bent kun je al de eerste stappen zetten. Dan is je casemanager in de PI het eerste aanspreekpunt. Als je al vrij bent, kun je de reclassering of je aanspreekpunt bij de gemeente om hulp vragen. Belangrijk is dat je schulden niet meer oplopen en dat je geen nieuwe schulden meer maakt.

Ben je nieuwsgierig naar het stappenplan? Je casemanager kan het hier vinden en voor je uitprinten: nvvk.nl/stappenplan.

RUIM 35 JAAR DESKUNDIGE JURIDISCHE BIJSTAND

ADVOCATENKANTOOR VAN DER BIEZEN

ERVAREN - SCHERP - GEDREVEN - 'OOK PRO-DEO'

Tel: 073 610 20 05, GSM: 06 53 37 07 93

Stationsweg 6, 5211 TW 's-Hertogenbosch, E-mail: info@vanderbiezenadvocaat.nl

Ingezonden

LUISTEREN

Gezien mijn eigen ervaringen, gezien de ervaringen van medegedetineerden en gezien alle data die ik heb verzameld in de afgelopen jaren, is de rode draad dat er niet naar vrouwen wordt geluisterd, vrouwen niet serieus worden genomen. Met desastreuze gevolgen.

Mijn hart huilt om al die vrouwen naar wie niet is geluisterd, die niet serieus zijn genomen, van wie pogingen tot het doen van aangifte zijn mislukt; vrouwen die achter slot en grendel zitten of hebben gezeten door toedoen van iemand anders, veelal door een narcistische (ex-) partner maar ook door falende functionarissen.

Mijn hart huilt om al die kinderen van al die moeders naar wie niet is geluisterd, die niet serieus zijn genomen.

Overall waar mensen werken worden fouten gemaakt, overall. Fouten toegeven echter, gebeurt zelden.

Mijn motto is: geef het goede voorbeeld aan kinderen.

Dus niet liegen en als je een fout maakt zeg je sorry, maak je je excuses met de intentie om van die fout te leren.

Daarnaast heb ik geleerd alles vooraf te weten en dat een verhaal altijd twee kanten heeft, ook dat van vrouwen.

Elk nadeel heeft zijn voordeel, zoals Johan Cruijff altijd zei.

Mijn tijd in de PI heb ik nuttig besteed. Ik heb circa honderdvijftig boeken gelezen die ik in mijn normale leven niet had gelezen, ik heb mensen leren kennen die ik anders nooit had ontmoet. Ik heb een kijkje in de keuken van de rechtspraak gekregen waar ik geen weet van had. Ik schrijf een boek dat ik anders niet had geschreven. Ik heb inspiratiebronnen die ik anders niet had gehad. Ik heb enorm veel geleerd en ik leer nog iedere dag. Het allerbelangrijkste voor mij is dat mijn drie kinderen de waarheid weten, dat ik blijf strijden voor ons vieren, voor gerechtigheid en dat ik nooit opgeef. Met de beste intenties in het bijzonder voor vrouwen en kinderen. Kinderen zijn ten slotte onze toekomst.

Naam bij de redactie bekend

Opnemen telefoongesprekken mag niet standaard

Een gedetineerde op Schiphol in het detentiecentrum daar geeft een medegedetineerde 'opdracht' voor hem wiet in te voeren. Dat is tegen alle regels. Dat mag niet en dus krijgt de man een disciplinaire straf. Daar gaat de man tegen in beroep. Er is iets misgegaan bij het opleggen van de straf met de data. De beroepscommissie geeft hem daarin gelijk, maar ziet geen reden de straf onterecht te vinden. Dat valt te volgen. Wiet invoeren mag nu eenmaal niet. De man gaat tegen nog iets anders in beroep, namelijk tegen het feit dat zijn telefoon is afgeluisterd. Dat is tegen de regels, betogen de man en zijn advocaat. Iets boeiends dus, omdat afluisteren zo langzamerhand onbekommerd en straffeloos wordt gedaan.

Afluisteren is zonder meer toegestaan in bajesen met hoogrisicogedetineerden. Dat in verband met het voorkomen van voortgezet crimineel handelen vanuit de cel. Daar kun je wat van

vinden, maar het mag. Nu is het complex op Schiphol niet voor hoogrisicogedetineerden. Toch heerst daar een sfeer van opnemen en afluisteren van telefoongesprekken. Ook dus dat van de klager. Het telefoongesprek dat hij voerde om wiet binnen te krijgen is opgenomen en afgeluisterd.

Vooraf mededelen

Er is een 'handreiking toezicht op contacten naar buiten', van 5 december 2023. Daarin staat dat per gedetineerde een schriftelijk uitgereikt besluit nodig is met een afweging per gedetineerde of een telefoongesprek wordt meegeluisterd of na-geluisterd. Dat kan dus niet generiek, algemeen. In andere woorden: de directeur moet vooraf een mededeling doen aan de persoon in kwestie met daarin de aard en de reden van het toezicht. In de huisregels van het detentiecentrum Schiphol staat dat telefoongesprekken van gedetineerden te allen tijde worden opgenomen. Dat is een brug te

ver. Dat vindt ook de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ). Er moet - ik herhaal - een deugdelijke individuele belangenafweging worden gemaakt. De beklagcommissie vraagt dan ook aan de directie van het detentiecentrum op basis van welke juridische grondslag het beleid van Schiphol is bedacht. Daar heeft de directie geen antwoord op - er komt zelfs helemaal geen antwoord op deze belangrijke vraag van de beklagcommissie. Dat betekent dat de beklagcommissie niet anders kan dan concluderen dat het standaard opnemen van telefoongesprekken op deze locatie niet noodzakelijk is. Ook voor het afluisteren is in klagers zaak geen onderbouwing gegeven. En bovendien is de klager geen enkele mededeling gedaan. Er is - samenvattend - niet voldaan aan de wettelijke voorschriften en dus kan de commissie niet anders doen dan klager in het gelijk stellen. (JB)

Veel mis op Schiphol

Sommige opgelegde straffen roepen toch vooral een hilarisch gevoel op. Zo ook de straf die het detentiecentrum Schiphol oplegde. Het begon met een gedetineerde die bezoek had ontvangen. Van zijn dochter. Daar was niks mis mee, want daar had hij immers recht op. Om de een of andere - door de beklagcommissie niet goed na te gane - reden was echter in de papieren terecht gekomen dat zijn zus op bezoek was geweest. En die had een bezoekverbod. De klager kreeg - ik zou zeggen uiteraard - de schuld daarvan. Hij zou doelbewust de kluit hebben belazerd. Na enig onderzoek bleek dat die zus er helemaal niet kon zijn, want ze was elders aan het werk. Moet het

toch de dochter geweest zijn. Ook uit camerabeelden bleek dat het de zus niet geweest kon zijn.

Het maakte allemaal niet uit. Klager kreeg een algehele bezoektzegging voor een week. Je kunt echter een bezoeker het bezoek ontzeggen, maar niet al het mogelijke bezoek voor een week. Deze disciplinaire straf bestaat helemaal niet.

Maar het wordt allemaal nog interessanter. Van de overtreding die leidde tot de disciplinaire straf moest een verslag worden gemaakt. Hij - klager - werd ingesloten in afwachting van het schriftelijke verslag. Dat gebeurde om 15.00 uur. Om 16.30 uur werd aan klager een disciplinaire straf opgelegd die hem schriftelijk om 17.05 uur werd

uitgereikt. Door deze insluiting miste klager zijn recreatie en sport. De beklagrechtter constateert redelijk nuchter dat er geen enkele orde of veiligheid in het geding was waarvoor klager per direct in afzondering moest worden gezet. Er was dus ook geen reden om hem zijn recreatie en sport te ontzeggen. De commissie constateert dat de directeur het verslag ook tijdens recreatie of sport had kunnen uitreiken. Dat vond klager ook al. In een afzonderingscel op basis van bewaardersarrest is over the top, om het zo te zeggen. Klager werd in het gelijk gesteld. (JB)

Bron: Kenniscentrum Commissie van Toezicht

- Alle strafzaken
- TBS/PIJ-zaken
- Jeugdstrafzaken
- Zorgmachtiging (Wvggz)

Tolstraat 125 H
1074 VJ Amsterdam
www.vankeulendirkszwaeger.nl

Mr. Mens
06-23903295

Mr. Dirkszwaeger
06-33003848

Mr. van Keulen
06-40279383

Mr. Kuipers
06-17001658

Mr. de Wit
06-16018526

Geen inzage medisch dossier vanwege privacy overledene

De muren van het zwijgen

Wanneer een burger door de staat van zijn vrijheid wordt beroofd, neemt de overheid een absolute zorgplicht op zich. Maar wat als die zorg tekortschiet en de muren van de gevangenis na een overlijden veranderen in een administratief fort? De privacy van de overledene weegt voor de staat zwaarder dan het recht van nabestaanden op een menswaardige afronding van hun rouwproces, blijkt uit correspondentie van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI).

Ger van der Veen

Het overlijden van een gedetineerde is zelden een geïsoleerd incident. Vaak gaat er een periode aan vooraf waarin de medische zorg fundamentele vragen oproept. Binnen penitentiaire inrichtingen heerst een regime van soberheid. Gedetineerden die klagen over fysieke nood worden geregeld weggezet als 'simulanten' of 'last-posten'. De medische dienst fungeert hierbij niet alleen als zorgverlener, maar ook als poortwachter voor de schaarse middelen.

Na een sterfgeval in PI De Schie op 17 april 2025 werd de doodsoorzaak 'suicide' opvallend snel gecommuniceerd. Terwijl nabestaanden twijfelen of een hartstilstand of een verwaarloosde medische conditie de werkelijke oorzaak was, schermt DJI direct met protocollen. De vraag of een gedetineerde 'goed in beeld is geweest' blijft onbeantwoord. Juist in die eerste uren na een incident wordt de toon gezet: het systeem beschermt zichzelf, nog voordat de familie is gehoord. Als er een calamiteit plaatsvindt, gaat de Calamiteitenonderzoeksc commissie (CALOC) aan de slag. DJI benadrukt in haar correspondentie dat dit onderzoek onafhankelijk is. Het gaat echter om een intern onderzoek, uitgevoerd door medewerkers van de organisatie zelf. DJI stelt dat het onderzoek 'landelijk uniform' wordt uitgevoerd.

Minutieus

Hier wringt de schoen met de rol van de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ). Veel nabestaanden verkeren in de veronderstelling dat de Inspectie elke dode in de cel minutieus onderzoekt. Dat klopt

niet. De Inspectie kijkt in eerste instantie slechts mee op afstand. Ze beoordeelt het rapport van de interne calamiteitenonderzoeksc commissie (CALOC) van de DJI. Pas wanneer er gereede twijfel ontstaat over de kwaliteit of de volledigheid van dat onderzoek, komt de Inspectie zelf in actie. Het is een systeem van 'vertrouwen op blauwe ogen', waarbij de instantie die mogelijk steken heeft laten vallen, zelf de feiten mag aanleveren. Voor nabestaanden is dit veelal onverteerbaar: het eindrapport wordt hen bovendien nooit verstrekt; ze moeten het doen met een summiere mondelinge toelichting.

Ingrijpen

De vraag dringt zich op waarom de Commissie van Toezicht (CvT) niet ingrijpt aan de hand van klachten van nabestaanden. Deze waakhond blijkt in zulke gevallen tandeloos en onbereikbaar. Het ontbreken van openbare en eenduidige procesreglementen zorgt ervoor dat derden, zoals nabestaanden of hun vertrouwenspersonen, namelijk geen formele toegang hebben tot de beklagprocedures. Waar de gedetineerde tijdens zijn leven nog een klacht kon indienen, valt die mogelijkheid na zijn dood voor de familie weg.

Privacy als juridisch schild

De crux van het conflict ligt bij de inzage in het medisch dossier. DJI staat op het standpunt dat het medisch beroepsgeheim ook na de dood prevaleert. Uit de correspondentie met de persverlichting van DJI: "Hoewel alle begrip bestaat voor het verdriet van de nabestaanden is rouwverwerking een onvoldoende zwaarwegend belang om inzage te verlenen." Deze houding veroorzaakt wat psychologen 'gestagneerde rouw' noemen. Families worden gedwongen om in een

jarenlange juridische strijd te bewijzen dat hun belang zwaarder weegt dan geheimhouding. Het is een vorm van 'secundaire victimisatie', waarbij een slachtoffer opnieuw wordt gekwetst door de manier waarop instanties optreden. De staat wordt de tegenstander in een proces dat over menselijk verdriet zou moeten gaan.

Veronderstelde toestemming

Is het beroep op postmortale privacy door DJI een te nauwe interpretatie van de wet? Want hoewel het beroepsgeheim officieel doorloopt na de dood, biedt de wet ruimte voor 'veronderstelde toestemming'. DJI gebruikt deze ruimte niet om nabestaanden te helpen. De privacy van de dode wordt zwaarder gewogen dan het recht op inzage van het medisch dossier door de nabestaanden. Diezelfde privacy werd bij leven vaak ondergeschikt gemaakt aan de veiligheidsvoorschriften van de inrichting.

Te laat

Nog schrijnender is de situatie bij terminale gedetineerden. De wet biedt ruimte voor strafonderbreking op medische gronden, maar de ambtelijke molen draait tergend traag. Inzage in correspondentie laat zien dat zelfs dringende vragen over dit onderwerp maandenlang onbeantwoord blijven. Tegen de tijd dat een dossier eindelijk is beoordeeld voor verlot, is de gedetineerde vaak al overleden of mag hij slechts zijn allerlaatste dagen of uren thuis doorbrengen. De vrijheid wordt pas teruggegeven wanneer het lichaam al verslagen is en een menswaardig afscheid feitelijk onmogelijk is geworden. De bureaucratie verliest hierbij de menselijkheid uit het oog.

Hoe kijkt DJI naar dit onderwerp?

Reactie n.a.v. vragen van de Bonjo over inzage medisch dossier na overlijden van gedetineerden: "Het uitgangspunt is dat het medisch dossier ook na overlijden onder het beroepsgeheim blijft vallen. Doorbreking daarvan is alleen mogelijk op basis van een wettelijke grondslag, zoals expliciete toestemming van de overledene of een aantoonbaar zwaarwegend belang. Jurisprudentie bevestigt dat rouwverwerking op zichzelf onvoldoende grond is voor inzage. Of sprake is van een zwaarwegend belang wordt altijd per geval zorgvuldig beoordeeld. (...) Tegen deze achtergrond is DJI niet bereid om postmortale privacyregels minder strikt te interpreteren of calamiteitenrapporten (rapporten van de interne calamiteitenonderzoeksc commissie CALOC, red.) integraal te delen. Wel blijft DJI zich inspannen om binnen de wettelijke kaders zo transparant en zorgvuldig mogelijk te communiceren met nabestaanden over de uitkomsten van onderzoek. Dit gebeurt dan ook in alle gevallen waarin de nabestaanden aangeven daarop prijs te stellen."

Een cruciaal advies: wilsverklaring als laatste wapen

Neem als gedetineerde de regie op een moment waarop dit nog kan. Stel daarom direct bij aanvang van detentie een wilsverklaring op in drievoud. Laat één exemplaar registreren bij een gespecialiseerde advocaat, geef één exemplaar aan de familie en eis dat het derde exemplaar wordt toegevoegd aan het medisch dossier binnen de inrichting. In dit document moet ondubbelzinnig staan dat naasten bij overlijden of wilsonbekwaamheid onvoorwaardelijk recht hebben op volledige dossierinzage. Dit is de enige juridische manier om – als het noodlot toeslaat – de privacy-smoes van DJI onklaar te maken.

in 't kort

* Voorafgaand aan een overlijden in detentie zijn er vaak al vragen over de medische zorg.

* Na overlijden weegt de privacy van de overledene in principe het zwaarst, rouwverwerking door de nabestaanden geldt als 'ondergeschikt belang'.

* Een (lange) juridische strijd is vaak de enige manier om het medisch dossier in te zien.

* Advies: stel na binnenkomst in detentie meteen een wilsverklaring op en bescherm je naasten zo tegen de regels van de bureaucratie.

Iemand komt alleen voor euthanasie in aanmerking als er sprake is van ondraaglijk en uitzichtloos lijden met een medische grondslag. Je moet minstens één diagnose hebben, zij het lichamelijk of psychiatrisch. Het lijden waarover het gaat, moet voortkomen uit die medische diagnose en dus niet uit de opsluiting. Daarom is het voor de uitvoerende artsen zaak om de tijd te nemen voor het proces en te kijken hoe de wens zich ontwikkelt. Marc Mulders werkt als arts en medisch manager bij Expertisecentrum Euthanasie (EE) en is daarnaast werkzaam als forensisch arts. In zijn rol als medisch manager was hij betrokken bij de beoordeling van euthanasieverzoeken van patiënten in detentie: "Je wilt de visie van de behandelaren horen, maar ook belangrijk is het contact met andere mensen om de patiënt heen. Speelde de problematiek bijvoorbeeld al toen iemand nog niet in detentie verbleef?"

Medewerking van Justitie
Dat was duidelijk het geval bij Yolanda Vleugels. Ze had van jongs af aan last van psychische problemen en had al een keer een euthanasieverzoek gedaan. Dat was afgewezen. Ze hoorde stemmen in haar hoofd die haar ertoe aanzetten brand te stichten. Toen ze aan de bel trok bij haar zorginstelling, schoot die niet te hulp.

Als ze me hadden geholpen, was het niet zover gekomen

Uiteindelijk luisterde ze naar de stemmen en stak haar huis in brand. Ze overleefde, maar kreeg tbs met dwangverpleging opgelegd. Toen werd eindelijk naar haar geluisterd en werd euthanasie bespreekbaar. Ze kreeg zelfs toestemming van het ministerie van Justitie en Veiligheid om de kliniek hiervoor te verlaten. Yolanda vertrok toen zij 42 was naar een hospice, waar zij op 20 juli 2022 in het bijzijn van haar moeder en jongere zus euthanasie kreeg. Maar wel nadat ze negen maanden in gevangenschap had moeten doorbrengen. "Als ze me hadden geholpen, was het niet zover gekomen", zei ze zelf daarover.

Cijfers

In de spaarzame gevallen waarin een gedetineerde of tbs'er euthanasie is verleend om een psychische aandoening, was die aandoening inderdaad al voor de

gevangenschap of tbs aanwezig, blijkt uit de meldingen van de Regionale Toetsingscommissies Euthanasie (RTE). Maar eenduidige cijfers zijn niet eenvoudig te vinden. Justitie noemt vijf gevallen tussen 2019 en 2025. In een artikel in het AD van november 2025 staat dat sprake was van negen euthanasiegevallen in diezelfde periode en dat het in alle gevallen ging om patiënten in tbs-klinieken. Bij twee personen betrof het uitzichtloos en ondraaglijk lichamelijk lijden door een uitbehandelde ziekte, in de andere gevallen ging het over psychiatrische problematiek.

Oudere mensen

Het aantal oudere mensen in detentie neemt toe en daarmee ook het aantal mensen dat daar in de laatste fase van hun leven belandt. Als ze intensieve medische zorg nodig hebben, kunnen ze worden opgenomen in het Justitieel Centrum voor Somatische Zorg (JCvSZ). Palliatieve sedatie behoort in het

JCvSZ tot de mogelijkheden en sinds twee jaar is het ook mogelijk er euthanasie te krijgen. Verzoeken zijn daar sindsdien drie keer gehonoreerd. Het onderwerp ligt gevoelig, staat in het magazine van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI). Daarom kijkt justitie altijd mee. Waarom het gevoelig ligt, wordt niet uitgelegd. Heeft dat te maken met hoe slachtoffers van de delinquent erover zullen denken? Of het effect op de publieke opinie? Er is weinig over te vinden. De houding van het personeel van het JCvSZ en ook van Expertisecentrum Euthanasie is duidelijk: zij maken geen onderscheid tussen mensen; iedereen zou een waardig levenseinde moeten kunnen hebben. Marc Mulders: "Mijn ervaring is – en dat hoor ik ook van mijn collega's – dat de patiënt om wie het gaat, voor ons de patiënt is. Niet iets anders. Het contact verloopt dan ook eigenlijk altijd soepel. Natuurlijk komt er emotie bij kijken. Maar het is niet echt anders dan buiten de muren

van justitie." Dat laatste geldt mogelijk niet voor alle partijen. Niet voor niets werd bij vrijwel alle casussen een arts van EE ingeroepen.

Moreel beraad

Bij ingewikkelde gevallen is het ook mogelijk een moreel beraad aan te vragen bij de commissie Ethiek in de Forensische Psychiatrie. De voorzitter van de commissie, Swanny Kremer: "Bij zo'n beraad toveren we geen konijn uit een hoge hoed. Er zijn bij dit soort gevallen geen makkelijke oplossingen. We kunnen inzichtelijk maken waar het ingewikkeld is. We zijn volledig onafhankelijk en belichten alle kanten van zo'n verzoek." Dat betekent ook gesprekken voeren met allerlei betrokkenen. "Wie dat zijn, is bij ieder verzoek totaal verschillend. Bij de ene persoon speelt haar of zijn moeder mogelijk een grote rol, terwijl dat bij een ander totaal niet het geval is. Per keer bekijken we wat nodig is. Eventuele slachtoffers betrekken

Illustratie: Ronald Blommestijn

Levensbeëindiging in detentie of tbs is zeldzaamheid

Ook gevangene kan om euthanasie vragen

Kan iemand in de gevangenis of een tbs-kliniek om euthanasie vragen? Dat kan zeker. De wet maakt geen onderscheid tussen mensen. Iedereen heeft dezelfde rechten. Maar de opsluiting of tbs-maatregel mag niet de reden zijn voor het euthanasieverzoek.

Martien Versteegh

we alleen bij het verhaal als het direct betrokkenen zijn, als het bijvoorbeeld om een familielid gaat. Je moet je realiseren dat iemand die in een tbs-kliniek terecht komt, zijn straf heeft uitgezeten. Ze komen in de kliniek voor behandeling." Kremer benadrukt dat de commissie voor allerlei zaken in te schakelen is en dat gebeurt ook vaker dan dat ze te maken krijgt met euthanasievraagstukken. "De meeste verzoeken zijn minder zwaar."

Het is niet echt anders dan buiten de muren van justitie

Dat duidelijk moet zijn dat de opsluiting niet de reden is voor de euthanasiewens, blijkt ook uit de oordelen van de RTE waarvan bekend is dat ze over een patiënt gaan die in detentie of in een tbs-kliniek zit. Of dat altijd wordt vermeld is niet zeker, maar in een aantal gevallen is het expliciet genoemd. Bijvoorbeeld bij een patiënt die in 2024 euthanasie kreeg. Hij verbleef al twintig jaar in een tbs-kliniek toen hij het verzoek om euthanasie deed. Tussen zijn eerste verzoek en de uitvoering ervan zaten zeven maanden. In het oordeel van de RTE over deze casus is te lezen dat de man in kwestie het leven in de tbs-kliniek ondraaglijk vond, maar dat hij zich ook buiten de kliniek niet zou kunnen handhaven. Behandelingen hadden geen verbetering opgeleverd. Hij zou snel weer terugvallen in het misbruik van middelen, criminaliteit en seksueel misbruik. Daarmee werd gesteld dat zijn wens niet het gevolg was van zijn opsluiting. Er was dus aan de zorgvuldigheidseisen voor euthanasie voldaan.

Dit artikel is eerder gepubliceerd in Relevant, het tijdschrift van de Nederlandse Vereniging voor een Vrijwillig Levenseinde (NVVE).

in 't kort

- * Euthanasie in detentie of tbs is mogelijk, maar komt zeer zelden voor.
- * Het lijden moet medisch zijn en niet zijn veroorzaakt door opsluiting.
- * Justitie kijkt mee, want het onderwerp ligt gevoelig.
- * Bij moeilijke gevallen wordt een moreel beraad gehouden om alle kanten van het verzoek te belichten.

Hulp aan gedetineerden uit Oost-Europa

Druppel op een gloeiende plaat

De Regenboog Groep is een organisatie in Amsterdam die mensen helpt die vastlopen en eenzaamheid ervaren door schulden, verslaving, psychische problemen of dakloosheid. De groep is ook actief in een aantal gevangenissen rondom Amsterdam. Daar helpt de Regenboog Groep mensen uit Oost-Europa met terugkeer naar hun moederland.

Jaap Brandligt

Waar Nederlandse gevangenen in een nog niet zo ver verleden vooral bevolkt werden door witte Nederlanders is de bevolking ervan meer van kleur en afkomst gaan differentiëren. Wie zitten er in de bajesen en waarom? Een citaat van hoogleraar criminologie Miranda Boone uit een recente publicatie: "Het zijn niet *the bad*, maar vaak *the sad* en *the mad*." Dat heeft te maken met het beleid van onze overheid. En, aldus Boone, het strafrecht richt zich op mensen in de marge van de samenleving. Precies de doelgroep die De Regenboog bedient.

Er wordt politiek en ook maatschappelijk veel gesproken over de in de marge van de samenleving terecht komende Oost-Europeanen. Zij komen hierheen om te werken, daartoe uitgenodigd door nogal eens malafide uitzendbureaus en even malafide werkgevers. Na een tijdje belanden ze op straat doordat hun huisvesting niet is geregeld of nadat ze zomaar zijn ontslagen. Vervolgens gaat het vaak mis. Drugs zijn bijvoorbeeld verleidelijk en ze raken van de wal in de sloot. Precies een van de groepen waarover Boone het heeft.

Het is niet eenvoudig om eenduidige getallen te vinden van het aantal Oost-Europeanen dat in onze gevangenissen zit. Maar er zijn cijfers van begin 2020. Dan vind je 92 Polen, 116 Roemenen en 127 Albanen. Verder nog een cluster uit voormalig-Joegoslavië (242), maar die zitten veelal om andere redenen binnen.

Maatschappelijk is er druk op criminele Oost-Europeanen om na afloop van hun detentie terug te gaan naar het land waar ze vandaan komen. De Regenboog Groep krijgt voor haar activiteiten geld van de Dienst Terugkeer en Vertrek. Ewa Wielgat werkt voor de organisatie in de PI's van Zaanstad, Schiphol en Lelystad. Ook wordt ze soms door andere bajesen benaderd voor ondersteuning en biedt deze indien nodig telefonisch aan. Ze praat met Poolse gedetineerden. Waarom juist Poolse? Ach ja, dat komt doordat ze zelf uit Polen komt. Soms kan ze ook Russischspreekende gevangenen helpen, want ze heeft ooit op school Russisch geleerd. De Regenboog Groep heeft voor Roemenen in detentie ook iemand die de taal spreekt. Voor andere talen kan hulp van buiten worden ingeroepen.

Ewa Wielgat

De man wil wat regelen, maar kan niet duidelijk maken wat hij nodig heeft

Re-integratie van gedetineerden staat hoog op de prioriteitenlijst van het gevangeniswezen. Maar ja, hoe werk je aan re-integratie als je niet met de gedetineerde kunt communiceren? En Pools – om bij dit voorbeeld te blijven – staat niet hoog op de lijst met kwalificaties van de gemiddelde case-manager of PIW'er. De werkzaamheden van Wielgat zijn vergelijkbaar met die van de nu bijna uitgestorven bezoeker-vrijwilligers. Ze bouwt een vertrouwensrelatie op om na te gaan hoe het verder moet met betrokkene. Kan en wil hij terug naar Polen? Naar het land van herkomst? En zo ja, wat moet er dan worden geregeld? Krijgt iemand in de bajes methadon? Dan moet ervoor gezorgd worden dat hij of zij terug in Polen ook methadon krijgt. Want er moet behandelen andere continuïteit zijn. Wielgat onderhoudt daarvoor relaties met organisaties in Krakau en andere steden.

Als iemand niet terug kan of wil, doen zich dezelfde problemen voor waar veel andere ex-gedetineerden tegenaan lopen: huisvesting, werk, schulden, ID. Dat is in een groot aantal gevallen een zaak voor de case-managers en andere beleidstypes in de PI's. Maar ja, die spreken geen Oost-Europese

talen. Ook daar is geen specifiek beleid voor, constateert Wielgat.

Ze loopt ook tegen andere problemen aan. Soms heel basaal. Een Poolse man heeft schoenen nodig en die moeten worden ingevoerd. Hoe maak je dat een gemiddelde PIW'er duidelijk die van de taal niets begrijpt? De man wil wat regelen, maar kan niet duidelijk maken wat hij nodig heeft. Met frustratie en het gedrag dat daarbij hoort tot gevolg. Alle schriftelijke communicatie is doorgaans in het Nederlands. Dan heb je een vertaalslag nodig. Je wil in beklag gaan maar beheerst de taal niet. De beklagcommissie heeft vast geen Pool in haar midden. Zo raapt Wielgat dingen op die misschien niet meteen bij de Dienst Terugkeer en Vertrek horen, maar die essentieel zijn voor de re-integratie van de betrokken gedetineerde en ook voor een humaan verblijf in de PI. Het contract van de Regenboog Groep met Terugkeer en Vertrek loopt tot eind 2027. Belangrijk werk, maar waarom ligt de focus niet op preventie? De politiek is aan zet om te voorkomen dat Oost-Europeanen in deze situatie terechtkomen.

LAAT JE ADVOCaat JE ZITTEN?

Heb je het gevoel dat je advocaat niet alles voor je uit de kast haalt? Heb je geen vertrouwen in je proces? Neem dan contact op met Van Asselt & Broere Strafrechtadvocaten. We staan je bij met maximale inspanning.

ABSTRAFRECHT.NL / STRAFZAKEN / PRO DEO
+31 (0)165 743 743 / OVERPLAATSINGEN

VAN ASSELT & BROERE
STRAFRECHTADVOCATEN

mr. H. van Asselt
asselt@abstrafrecht.nl
lid NVSA

mr. M. Broere
broere@abstrafrecht.nl
06 57 99 60 46

mr. T. Roggenkamp
roggenkamp@abstrafrecht.nl
06 19 67 95 88

mr. J. Rokx
roxx@abstrafrecht.nl
06 48 63 24 50

Onderzoek College voor de Rechten van de Mens toont aan:

Eenzame opsluiting in gevangensklinieken vaak en lang gebruikt

In Penitentiair Psychiatrische Centra (PPC's) en Forensisch Psychiatrische Centra (FPC's) wordt eenzame opsluiting voor veel langere perioden gebruikt dan in gevangnissen. Dit blijkt uit een vergelijking tussen een recent onderzoek van het College voor de Rechten van de Mens en eerder onderzoek naar isolatie in de P.I.'s. Dat is opmerkelijk, omdat het in de gevangensklinieken gaat om gedetineerde personen met ernstige psychische problematiek en in tbs-klinieken om patiënten aan wie van staatswege dwangverpleging is opgelegd wegens een stoornis of gebrekkige geestelijke ontwikkeling bij het plegen van een ernstig delict. Het gaat om mensen die dus extra kwetsbaar zijn en voor wie de uiterst sobere omstandigheden van eenzame opsluiting heftige impact op de geestelijke én fysieke gezondheid kan hebben.

Boudewijn Chorus

Cijfers over eenzame opsluiting in FPC's worden niet centraal bijgehouden. Dankzij het rapport *Afzonderen en separeren in penitentiaire en forensisch psychiatrische centra*, dat in januari dit jaar werd uitgebracht door het Nationaal Preventie Mechanisme (NPM), een aparte taak van het College van de Rechten van de Mens, is daar nu voor het eerst toch zicht op gekomen. Het NPM is een instantie die voortvloeit uit het VN-Verdrag tegen Foltering. Landen die dit verdrag hebben geratificeerd, waaronder Nederland, zijn verplicht om doeltreffende maatregelen te nemen om wrede, onmenselijke of vernederende behandeling en bestrafing te voorkomen. In een aanvullend protocol bij dit verdrag heeft Nederland zich verplicht een nationale instantie in te stellen die strikt toeziet op de toepassing van maatregelen ter voorkoming van foltering. Die instantie, het NPM, is ondergebracht bij het College voor de Rechten van de Mens.

Schrikbarende cijfers

Bij het bestuderen van de cijfers over eenzame opsluiting in het genoemde rapport is ons de schrik om het hart geslagen. In de zeven FPC's die ons land telt, verblijven in totaal maximaal 1057 patiënten. Maar liefst 1464 keer is het in 2024 tot een maatregel voor plaatsing in afzondering gekomen. Dit betrof 596 personen, wat betekent dat meer dan de helft van de patiënten in tbs-klinieken in dat jaar te maken kreeg met eenzame opsluiting. In het rapport zelf wordt over deze cijfers geen uitspraak gedaan, maar wij vragen ons bij kennisgeving af of je soms een psychiater of psychotherapeut moet zijn om

dat normaal te vinden. Heftiger nog wordt het als je naar de duur van de plaatsingen in afzondering kijkt. In vijf gevallen was deze een half jaar of langer. In 98 gevallen duurde de eenzame opsluiting 29 dagen tot een half jaar. In 139 gevallen vijftien tot en met 28 dagen en in 1140 gevallen één dag tot twee weken.

Eenzame opsluiting kan langer dan een half jaar duren

In de PPC's is de situatie als volgt. In de vier inrichtingen werden in totaal 2140 beschikkingen tot afzondering opgelegd, die 849 personen betroffen. Daarvan zaten er elf langer dan drie maanden in isolatie, 92 personen een tot drie maanden, 130 twee weken tot een maand, 451 een tot twee weken en 768 personen een dag tot een week.

Soorten en maten

Afzondering betekent dat iemand

voor het grootste gedeelte van de dag wordt opgesloten. Afhankelijk van de situatie kan afzondering op verschillende plekken plaatsvinden. In PPC's en FPC's is afzondering mogelijk op de eigen kamer van de patiënt of in een andere woon- of verblijfsruimte. Maar zowel PPC's als FPC's beschikken ook over speciaal voor afzondering of separatie bestemde ruimtes die zich vaak op een aparte observatie- of separatieafdeling bevinden. In PPC's heten deze ruimtes volgens de wet- en regelgeving 'afzonderingscel' of 'strafcel'. In de praktijk variëren de benamingen, van 'afzonderingsruimte' en 'observatiecel' (OBS) tot 'isoleercel'. In FPC's wordt veelal gesproken over 'separatuurruimtes' en in een enkele instelling over 'extra beveiligde kamers' (EBK's). Over het algemeen betreft dit vrij kale, sober ingerichte ruimtes met vaak uitsluitend een matras en deken, waar cameratoezicht mogelijk is. Gedetineerden spreken doorgaans over de 'iso'. Afzondering houdt hoe dan ook een vergaande beperking van sociale contacten in, verlies van

Scheurbroekje en shirt die gebruikt worden in PPC's

College voor
de Rechten
van de Mens

NPM

Afzonderen en separeren in
penitentiaire en forensisch
psychiatrische centra

'Afzonderen en separeren in PPC's en FPC's'

autonomie en een gebrek aan betekenisvolle dagstructuur. Afzondering kan als ordemaatregel of als disciplinaire straf worden opgelegd. Vijf van de zeven FPC's hebben de mogelijkheid tot afzondering als disciplinaire straf echter uitgesloten in hun huisregels. Bij afzondering als ordemaatregel kunnen patiënten worden afgezonderd om de orde en veiligheid in de instelling te herstellen of te handhaven, de veiligheid van andere personen te beschermen of de veiligheid en de gezondheid van de betrokken persoon zelf te beschermen. Het verschil met afzondering als disciplinaire straf is echter onduidelijk, behalve dan dat isolatie als straf maatschappelijk vrij algemeen als onaanvaardbaar wordt gezien. Overigens kan het ook voorkomen dat patiënten zelf vragen om enige tijd in afzondering door te brengen, bijvoorbeeld om tot rust te komen.

Internationale standaarden

In het NPM-rapport lezen we dat de Raad van Europa en de Verenigde Naties standaarden creëerden die invulling geven aan menswaardige detentieomstandigheden en het verbod op onmenselijke en vernederende behandeling in situaties van vrijheidsbeneming. Die standaarden gaan over zowel algemene leefomstandigheden als afzondering in het bijzonder. Zo kennen we de *Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners* (ook wel de *Nelson Mandela Rules* genoemd), de *Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-custodial Measures for Women Offenders* (bekend als de *Bangkok Rules*) en de Europese gevangenisregels 2020. Ook heeft het Europees Comité ter Voorkoming van Foltering (CPT) verschillende standaarden ontwikkeld op basis van zijn eigen bevindingen.

Dergelijke standaarden zijn niet juridisch bindend, maar wel gezaghebbend. Rechters, zoals van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM), gebruiken ze als bron in uitspraken over detentieomstandigheden, waaronder over afzondering en eenzame opsluiting. De Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) erkent inmiddels ook de definitie van eenzame opsluiting zoals door de VN opgesteld en vastgelegd in de genoemde *Mandela Rules*. Dit zou onder meer betekenen dat de DJI erop zal toezien 'dat gedetineerden niet 22 uur of meer per dag zonder betekenisvol contact van anderen mogen worden afgezonderd'. De vraag die wij ons nu echter stellen is wat deze omarming te betekenen heeft zolang de wettelijke bevoegdheid tot isoleren – zoals de DJI zelf schrijft – 'vanzelfsprekend (zal) blijven bestaan in het spectrum van straffen en maatregelen die een vestigingsdirecteur kan inzetten.' De beschreven standaarden geven ook nadere invulling aan afzondering. Zo verduidelijken ze dat afzonderingsmaatregelen niet verder moeten gaan dan noodzakelijk is en in verhouding moeten staan tot het doel. Verder mag eenzame opsluiting alleen in uitzonderlijke omstandigheden en als laatste redmiddel worden ingezet. Ook verbieden deze standaarden langdurige eenzame opsluiting, eenzame opsluiting van bepaalde kwetsbare personen(!) of plaatsing van een persoon in een donkere of juist continu verlichte kamer.

Wetenschappers over afzondering

Er is veel wetenschappelijk onderzoek waaruit blijkt dat eenzame opsluiting een zeer hoog risico op ernstige gezondheidsschade oplevert. In de Bonjo van februari dit

jaar noemden we al het belangrijke onderzoek *ISO Solitary Confinement in the Netherlands* (juni 2023), van de internationaal gerespecteerde criminologe Sharon Shalev, die eerder al in *A Sourcebook on Solitary Confinement* (2008) aantoonde dat eenzame opsluiting niet leidt tot een positieve gedragsverandering. Ook in het NPM-onderzoek wordt verwezen naar een reeks wetenschappelijke publicaties waaruit blijkt dat mensen in afzondering een verhoogd risico lopen op angst- en depressieklachten, prikkelbaarheid, verwardheid, concentratie- en geheugenproblemen en hallucinaties. Dit kan variëren van mildere symptomen, zoals spanning, prikkelbaarheid en desoriëntatie, tot paniekaanvallen, depressie en psychose. Maar een verblijf in afzondering kan ook leiden tot woede en agressie en zelfbeschadigend en suïcidaal gedrag. En dat zijn nou juist problemen die al geregeld een rol spelen bij de beslissing om iemand in afzondering te plaatsen.

De 'iso' is meestal een kale ruimte met alleen een matras en deken

Het rapport vermeldt dat systematisch literatuuronderzoek laat zien dat een verblijf in afzondering samenhangt met onder meer stemmingsproblemen, posttraumatische stresssymptomen, psychotische ervaringen, vijandigheid of agressie, zelfbeschadigend gedrag en vroegtijdig overlijden. Uit onderzoek blijkt ook dat de relatie tussen afzondering en psychische gezondheidsproblemen niet verklaard wordt door de algemene detentie-ervaring of doordat gedetineerden met reeds bestaande psychische aandoeningen in afzondering worden geplaatst. Hoewel het meeste onderzoek zich heeft gericht op psychische gezondheidsgevolgen, kan een verblijf in afzondering ook negatieve gevolgen hebben voor de lichamelijke gezondheid. Lichamelijke gezondheidsgevolgen die in de literatuur worden beschreven zijn onder andere slaapproblemen, hartkloppingen, hoofdpijn, verlies aan eetlust en gewicht, maag-darmproblemen, hoge bloeddruk en overgevoeligheid voor omgevingsprikkels.

Blijvende schade

Negatieve gezondheidseffecten van afzondering blijven niet beperkt tot de periode in afzondering of tot het verblijf in de betreffende instelling. Gedetineerden die tijdens een detentieperiode in afzondering verbleven, hebben na hun vrijlating een aanzienlijk hoger risico op vroegtijdig overlijden door niet-natuurlijke doodsoorzaken, zoals een overdosis of suïcide. Dat wil echter niet

zeggen dat iedereen die in afzondering wordt geplaatst gezondheidsproblemen zal ontwikkelen. Of en in welke mate men dergelijke problemen ervaart, hangt af van kenmerken van de persoon zelf (bijvoorbeeld reeds aanwezige psychische problematiek) en van de omstandigheden tijdens afzondering.

De onderzoekers stellen dat wetenschappelijk onderzoek glashelder is: een verblijf in afzondering is ingrijpend en kan schadelijke gevolgen hebben voor de gezondheid en het welzijn. Zo kort mogelijk afzonderen, duidelijkheid over de duur, zo humaan mogelijke materiële omstandigheden in de afzonderingsruimte en voldoende betekenisvol contact met andere mensen tijdens afzondering, zijn belangrijke factoren die nadelige gevolgen van afzondering kunnen beperken.

Om schade te voorkomen is het van belang dat gedetineerden in afzondering dagelijks door bevoegd en bekwaam medisch of psychologisch personeel worden bezocht. Hierbij dient de kwaliteit van het contact centraal te staan. Hoe maakt de geïsoleerde het? Zijn er wensen waaraan eenvoudig kan worden voldaan? Zulk contact kan niet in enkele minuten worden afgedaan, wil het als kwalitatief worden aangemerkt. Dagelijks zou bovendien bezien moeten worden of de isolatie kan worden beëindigd. Ook zou de Commissie van Toezicht in een vroeg stadium over de afzondering moeten worden geïnformeerd, zodat deze de noodzaak en de voortzetting ervan kan bevragen. Inlichten van de commissie zou in elk geval moeten gebeuren als gewerkt wordt met een knevelbed of fixatiebed. Criminologe Sharon Shalev stelde tijdens haar onderzoek vast dat in diverse inrichtingen dergelijke bedden nog altijd gereed staan, vaak in de

buurt van een isoleercel. Gedetineerden kunnen 'indien nodig' en doorgaans 'voor korte duur' daarop aan handen en voeten worden vastgebonden. Door Shalev gevraagd naar het gebruik ervan, gaf het gevangenispersoneel ontwijkende antwoorden en meldde slechts weet te hebben van zeer sporadische inzet. Als ze nog steeds gebruikt worden, dan is dat in strijd met de door de VN aangenomen Mandela Rules. Als Nederland daar waarde aan hecht, dan zou de DJI de apparaten onmiddellijk moeten verwijderen.

Knevelbedden zijn in strijd met de Mandela Rules

Aanbevelingen

Het rapport van het NPM komt uiteraard met een aantal conclusies en aanbevelingen, in het kort genoemd in de afgebeelde infographic. De eerste is het belang van het zorgen voor frequent en betekenisvol contact door gekwalificeerd personeel tijdens de afzondering: "De inhoud en duur van dergelijke contacten verschilt. Het kan gaan om het verstrekken van drinken, de maaltijd of medicatie, het aanbieden van een rook- of lichtmoment, het spelen van een spelletje, een praatje over hoe het met de patiënt gaat, of een contactmoment met een behandelaar." Per locatie verschilt ook de voorspelbaarheid van de contactmomenten. Soms is vooraf duidelijk voor de patiënt wanneer iemand weer komt, bijvoorbeeld doordat er met een schriftelijk schema wordt gewerkt. Die duidelijkheid is er soms echter ook niet. Volgens de wet heeft iemand in afzondering dagelijks in ieder geval recht op één uur in de

buitenlucht, wat ook kan worden opgeknipt in meerdere momenten. Gegeven de verstrekkende gevolgen van afzondering en de extra kwetsbare doelgroep in PPC's en FPC's adviseert het NPM echter om minimaal twee uur contact te bieden bij afzondering. Daarbij wordt ook steeds vooraf duidelijkheid naar de geïsoleerde over de tijdstippen geadviseerd waarop zulk contact zal plaatsvinden, bijvoorbeeld door te werken met een dagschema.

Als tweede wordt – in navolging van o.a. het Shalev-onderzoek – de kwestie van het 'visiteren' genoemd, het veelal verplicht voorgeschreven lichamelijke onderzoek voorafgaande aan de isolatie. Onderzoek aan het lichaam betekent in de praktijk meestal dat een patiënt zich volledig moet uitkleden in aanwezigheid van meerdere medewerkers en dat die alle holtes van het boven- en onderlichaam bekijken. Vaak moet de patiënt tijdens dit onderzoek drie kniebuigingen maken en lichaamsdelen – zoals borsten of balzak – optillen. Bij niet meewerkende patiënten kan het voorkomen dat medewerkers de patiënt uitkleden en onderzoeken. Dat zijn niet altijd medewerkers van hetzelfde geslacht als de geïsoleerde. Veel mensen ervaren zulk onderzoek als zeer ingrijpend en vernederend. Een van de aanbevelingen in het rapport is dan ook opnieuw om te bezien of er alternatieve methoden kunnen worden ingezet, zoals bodyscans. Maar allereerst zou in elk geval de vraag eerlijk(er) beantwoord moeten worden of onderzoek aan het lichaam wel echt noodzakelijk is. Indien ja, is het dan ook echt nodig dat de onderzochte persoon steeds geheel naakt moet zijn?

Praktijkvoorbeelden

Interessant zijn tot slot ook de talrijke *good practices* die in het NPM-rapport worden beschreven,

waarbij steeds vermeld wordt in welke instelling die zijn geconstateerd. Ze gaan onder meer over de inrichting met zachte materialen van de isolatieruimte (in FPC de Rooyse Wissel is die gebouwd volgens uitgangspunten van een *healing environment*), de mogelijkheid van een touchscreen met opties voor het zelf doorspoelen van het toilet en eventueel ook voor games of om (beveiligd) contact met personen in de kliniek (bijvoorbeeld iemand van de CvT) of zelfs daarbuiten (familie) mogelijk te maken. Het verplichte gebruik van kleding die niet kan scheuren wordt door veel geïsoleerden gezien als veronderend, omdat het veelal gaat om een (meestal blauwe) 'scheurjurk' voor vrouwen én mannen, die zonder ondergoed moet worden gedragen. Deze kleding wordt 'scheurvast' genoemd en is bedoeld om suïcide tegen te gaan. In de PPC Vught leidde het initiatief van een van de medewerkers om op zoek te gaan naar een menswaardigere variant tot de aanschaf van broekjes met shirt van vergelijkbaar materiaal. Weer andere suggesties gaan over het stimuleren van activiteiten en beweging tijdens de luchtijd. In PPC Zaanstad is in de buitenruimte bijvoorbeeld een boksbal gemonteerd en FPC de Kijvelanden schaft een hometrainer voor in de buitenruimte aan. Ook zou een dergelijke ruimte meer dan een luchtkooi moeten zijn. Mooi is tot slot om in het rapport te lezen dat verscheidene locaties op sommige afdelingen een kamer hebben waar patiënten tot rust kunnen komen (PPC Vught, CPT Veldzicht, FPC Van der Hoeven Kliniek en FPC de Rooyse Wissel). Dit helpt afzondering te voorkomen.

in 't kort

* Het College voor de Rechten van de Mens heeft onderzoek gedaan naar eenzame opsluiting in gevangensklinieken.

* Uit het rapport daarover blijkt dat in die klinieken vaak en soms ook lang sprake is van gedwongen verblijf in afzondering.

* Eerder onderzoek wordt beschreven, over bijvoorbeeld mensen met psychische problemen die in isolatie risico lopen op schade aan de (geestelijke) gezondheid.

* Beschreven wordt hoe dat werkt, maar ook hoe het beter kan.

* Het rapport sluit af met conclusies en aanbevelingen, waarvan enkele in de 'infographic' bij dit artikel staan.

Deze 'infographic' en de andere afbeeldingen zijn ontleend aan het besproken rapport van het College voor de Rechten van de Mens.

Wetsvoorstel Slimmer straffen

Alternatieven voor korte celstraffen hard nodig

Korte celstraffen zijn al jaren een vast onderdeel van het strafrecht, maar het wordt steeds duidelijker dat ze vaker kwaad doen dan goed. Het wetsvoorstel Slimmer straffen biedt een kans om dat patroon te doorbreken. Door alternatieven als elektronische detentie en ruimere taakstraffen te omarmen kan de strafpraktijk eindelijk aansluiten bij wat onderzoek en praktijk al lang laten zien.

Tim Hop en Mies van Berlo

Veel gedetineerden zitten een korte gevangenisstraf uit. Soms maar een paar weken, soms een paar maanden. En dat terwijl uit onderzoek blijkt dat korte gevangenisstraffen weinig effectief zijn om te voorkomen dat iemand opnieuw in de fout gaat. Kortdurende detentie kan zelfs schadelijk zijn. Daarom ligt er nu het wetsvoorstel *Slimmer straffen*, waarover de politiek nog moet beslissen. Het doel is om meer alternatieven te creëren voor korte gevangenisstraffen. Het wetsvoorstel richt zich op het invoeren van elektronische detentie met een enkelband als hoofdstraf en het uitbreiden van de mogelijkheid om een taakstraf op te leggen. Een bijkomend voordeel van deze alternatieven is dat zij de druk op het gevangeniswezen kunnen verminderen. Bij invoering zal de rechter namelijk minder vaak een korte gevangenisstraf op hoeven leggen.

Kritiek op kortdurende detentie

Critici wijzen op de beperkte effectiviteit van korte gevangenisstraffen in het kader van resocialisatie. Gedurende een korte periode van detentie is het lastig om echt iets te veranderen. De programma's en begeleiding binnen de gevangenis voor gedragsverandering en re-integratie zijn voornamelijk gericht

op mensen die langere tijd vastzitten. Wie maar een paar weken of maanden zit, komt daar vaak niet eens aan toe. Tegelijkertijd kan kortdurende detentie schadelijk zijn voor het leven van een gedetineerde buiten de gevangenis. In korte tijd kan iemand een baan verliezen, een woning kwijtraken of in financiële problemen raken. Ook relaties en familiebanden kunnen onder druk komen te staan. Een kortdurende gevangenisstraf kan het leven buiten de gevangenis kortom in onredelijke mate ontwrichten, wat direct zorgt voor een grotere kans op recidive bij vrijkomen. De alternatieven in het wetsvoorstel zijn dan ook een goede aanvulling op de straffen die de rechter kan opleggen bij een veroordeling. Rechters moeten meer mogelijkheden hebben om een sanctie te kiezen die niet alleen straft, maar ook helpt om herhaling te voorkomen. Daarnaast kunnen de overvolle gevangenis door de alternatieven worden ontlast.

Elektronische detentie

Als de politiek positief beslist over het wetsvoorstel, wordt elektronische detentie als hoofdstraf ingevoerd. Elektronische detentie wordt gezien als een straf die zwaarder is dan een taakstraf, maar lichter dan een

gevangenisstraf. Bij elektronische detentie verblijft iemand maximaal een jaar met een enkelband op een vaste locatie. Dat is meestal de eigen woning, maar het kan ook een

opvanglocatie zijn. De locatie mag in principe maar één uur per dag worden verlaten, bijvoorbeeld om boodschappen te doen of te sporten. Bovendien geldt bij elektronische detentie in beginsel een verbod op verdovende middelen en alcohol. Verder kan de rechter bijzondere voorwaarden opleggen, zoals een contact- of locatieverbod. Ook is het mogelijk dat iemand op afgesproken tijden naar werk of onderwijs moet

gaan. Wie zich niet aan de regels houdt, loopt het risico dat alsnog vervangende hechtenis volgt. Het grote verschil met een gevangenisstraf is dat iemand in zijn eigen omgeving kan blijven. Werk, woning en sociale contacten kunnen daardoor vaak behouden blijven. Dat kan helpen om problemen na de straf te voorkomen en de kans op een terugval te verkleinen. Dat is voor zowel veroordeelde als de maatschappij positief.

Taakstraf uitgebreid

Naast de invoering van elektronische detentie wijzigt het wetsvoorstel de mogelijkheden bij het opleggen van een taakstraf. Ten eerste wordt het maximumaantal uren taakstraf voor volwassenen verhoogd van 240 naar 360 uur. Ten tweede wordt de termijn voor de tenuitvoerlegging van de taakstraf bij volwassenen en jongeren met een derde verlengd. Dat bete-

kan de taakstraf ruimer worden ingezet. Dat kan voor verdachten positief zijn, omdat de rechter daardoor minder snel voor een kortdurende gevangenisstraf zou kunnen kiezen. Dat kan direct zorgen voor verlaging van de druk op het gevangeniswezen. Bovendien kan een veroordeelde via een taakstraf een nuttige bijdrage aan de samenleving leveren en zetten doelgerichte interventies eerder aan tot blijvende gedragsverandering.

Brug slaan

Veel betrokkenen in het strafproces hebben de afgelopen jaren opgemerkt dat het niet kunnen opleggen van elektronische detentie een gat vormt in de mogelijkheden van de strafrechter. En dat dit het voor de strafrechter lastiger maakt om in alle zaken een passende straf op te kunnen leggen. Hetzelfde geldt voor de beperkte mogelijkheden bij het opleggen van een taakstraf. De voorgestelde uitbreidingen bieden de mogelijkheid om het bestaande gat op te vullen. Wij weten uit eigen ervaring dat verdachten en veroordeelden vaak nadrukkelijk vragen naar de mogelijkheden voor elektronische detentie. Daarnaast zien wij dat een rechter zich genooddaakt kan voelen om een korte gevangenisstraf op te leggen door de beperkte mogelijkheden van de taakstraf. Wij zijn dan ook van mening dat het wetsvoorstel een brug zou kunnen slaan tussen de bestaande opties bij de taakstraf en de mogelijk toch schadelijke kortdurende gevangenisstraf. Het zou in die zin een toe te juichen ontwikkeling zijn als het wetsvoorstel door de Eerste en Tweede Kamer zou komen. Een ontwikkeling die ook voor toekomstig veroordeelden gunstig zou kunnen uitpakken.

Tim Hop is strafrechtadvocaat bij Korvinus Zandt Bruinsma Rafik advocaten

Mies van Berlo is strafrechtadvocaat bij Baumgardt Strafcassatie Advocatuur

Zowel binnen als buiten de rechtszaal, van Groningen tot Maastricht, schuwen wij niet de juridische strijd aan te gaan en maken daarbij maximaal gebruik van alle mogelijkheden die de wet ons biedt.

- ook "pro deo" -

Wij behandelen alle soorten zaken van politierechter tot meervoudige kamer. In het bijzonder hebben wij ons gespecialiseerd in:

- Cybercrime;
- Encrochat/Sky/Anom;
- Georganiseerde (drugs)criminaliteit;
- Advisering bij procesafspraken;
- Gewelds-/levensdelicten;
- Beklagzaken/detentie(fasering).

BEL GRATIS 24/7 BEREIKBAAR

Yannick Quint 06 57 68 35 75
 Peter van Zon 06 57 68 35 96
 Grace (kantoor) 040 720 02 08
 E-mail info@vanzonquint.nl

Procesafspraken zijn zwaktebod

Ook zware zaken lenen zich soms voor afspraken

Volgens VVD-Kamerlid Ellian laten procesafspraken grote criminelen 'wegkomen'. Verdachten zouden door mee te werken aan een snellere afdoening korting krijgen op de strafeis. En dát, zegt hij, is onverteerbaar als het om grote drugscriminelen gaat. "Grote criminelen laat je niet wegkomen." Procesafspraken kunnen soms best, maar niet dáár. Het is een handige oneliner, maar een slechte diagnose.

VVD-Kamerlid Ellian

Jordi L'Homme

Opmerkelijk genoeg komt die kritiek van een Kamerlid van de VVD, een partij die sinds 2010 zes ministers van Justitie en Veiligheid leverde. Jarenlang was het mantra: harder straffen, lik-op-stuk, streng optreden. Strafmaxima omhoog, detentie zwaarder, druk op de keten groter. En nu het systeem zichtbaar piept en kraakt, is men verantwoordigd over een instrument dat juist is ontstaan om de boel nog enigszins draaiende te houden. Dat is geen principiële rechtsstatelijkheid. Dat is wegkijken voor eigen beleid.

Geheime deals

Procesafspraken zijn namelijk geen geheime dealtjes om criminelen te ontzien. Het zijn afspraken tussen het Openbaar Ministerie (OM) en de verdediging over het verloop van het strafproces. Het OM kan de zaak afbakenen; de verdediging kan afzien van een batterij onderzoekswensen, het oproepen van grote aantallen getuigen of verweren die vooral procedurele kilometers maken. Daarna ligt er een gezamenlijk afdoeningsvoorstel dat aan de rechter wordt voorgelegd. En cruciaal: dit is geen schikking en geen achterkamertjesdeal die de rechter

passeert. De rechter toetst, vraagt door, weegt en kan het voorstel gewoon van tafel vegen.

Kamerlid Ellian doet alsof procesafspraken een afslag zijn van de rechtsstaat. In werkelijkheid zijn ze een noodvoorziening van de rechtsstaat.

Systeem verstopt

Waarom kwamen ze in beeld? Omdat de strafrechtketen structureel overbelast is. Omdat megazaken – met tientallen verdachten, jaren aan taps, internationale lijnen, financiële stromen – een onevenredig beslag leggen op schaarse zittingstijd. En omdat we ondertussen een gevangeniswezen hebben dat volloopt, met personeelstekorten en capaciteit die niet meegroeit, terwijl de roep om zwaarder straffen alleen maar luider wordt. Juist in zware zaken is de winst van procesafspraken vaak het grootst. Niet omdat die zaken minder zwaar wegen, maar omdat ze meer capaciteit vergen: complex, omvangrijk en procesintensief. Daar kunnen procedures jaren duren. En iedereen die ooit een megadossier heeft gezien, weet wat er dan vaak gebeurt: het proces verhardt. Partijen graven zich in. De zittingdagen stapelen zich op.

De maatschappelijke druk loopt op. En de rest van het systeem wacht mee.

Strafkorting geen zwakte

Waarom is Ellian dan zo fel? Omdat hij 'strafkorting' hoort en meteen denkt: zwakte. Het is de reflex van de *law-and-order* politicus: streng klinken is belangrijker dan uitvoerbaar beleid. Maar juist hier snijdt dat in de vingers. Ellian wil geen procesafspraken bij grote jongens, omdat korting op de eis voor hem onverteerbaar zou zijn. Alleen: als je procesafspraken uitgerekend uit zware zaken weghaalt, maak je die zaken langer, zwaarder en moeilijker te plannen. Je vergroot de verstopping van een keten die al vastloopt. En daarmee vergroot je het risico dat juist dit soort megadossiers nog later – of pas na jaren – tot een rechterlijk oordeel komen. Dat is het echte 'wegkomen': niet een paar jaar minder op de eis, maar een strafrechtspleging die zichzelf verlamt.

Karikatuur

Ellians bezwaar is dat je zware criminaliteit niet mag 'belonen' met strafkorting. Maar dat is een karikatuur. Een procesafpraak is geen medaille voor goed gedrag; het is een ruil: procedurele zekerheid en besparing van

zittingstijd tegenover een voorspelbare afdoening. En die afdoening wordt niet uitgedeeld door het OM, maar opgelegd door de rechter. Die kijkt naar bewijs, ernst en proportionaliteit. De rechter is geen stempelauto-maat, hoe graag sommige politici dat beeld ook gebruiken als het hen uitkomt.

Het debat gaat dus niet over de vraag of zware criminelen hard moeten worden aangepakt, maar over de vraag welk instrument daarbij helpt in de werkelijkheid van nu, met een overbelaste keten en eindige capaciteit. Als je werkelijk wil dat zware criminaliteit effectief wordt berecht, is het merkwaardig om uitgerekend het instrument dat procedures kan verkorten bij voorbaat te verbieden in precies die categorie waar vertragingen het grootst zijn en de impact op het systeem maximaal. Daar komt nog iets bij. Procesafspraken kunnen juist in zware dossiers de kern van handhaving versterken. Een snelle en zekere veroordeling – met een straf die door de rechter is getoetst – kan voor de geloofwaardigheid van de rechtsstaat en de preventieve werking van het strafrecht meer betekenen dan een megaprocedure die jaren voortsleept en pas eindigt

wanneer de publieke aandacht al is doorgeschoven naar het volgende dossier. Niet omdat snelheid heilig is, maar omdat recht zijn kracht verliest als het te laat komt.

Regels aanscherpen

Natuurlijk zijn er grenzen nodig. Niemand wil achterkamertjesjustitie. Niemand wil een systeem waarin 'de beste deal' afhangt van geld, netwerk of onderhandelingsmacht. Niemand wil druk op kwetsbare verdachten. Precies daarom is het debat over wettelijke inkadering terecht: heldere voorwaarden, transparante vastlegging, toetsing van vrijwilligheid en begrip, en openbaarheid waar dat kan. Maar dat pleit voor betere regels – niet voor het schreeuwerig verbieden van procesafspraken in precies die zaken waar ze het meest kunnen opleveren. Wie echt wil dat grote criminelen niet 'wegkomen', zou moeten zorgen dat zware zaken beheersbaar kunnen worden berecht. Daarvoor moeten procesafspraken óók in zware zaken mogelijk blijven. Juist daar.

Jordi L'Homme is strafrechtadvocaat bij Kötter L'Homme Plasman Advocaten

Hilkens
Advocaten

Wil je naar huis?

Mr. Rick Engwegen

- strafrecht
- jeugd(straf)recht
- personen- en familierecht

T 0475 485 080 • M 06 10 71 93 62 hilkens.nl

Bereikbaar | Vindingrijk | Daadkrachtig

DEKENS & AYTEMUR
STRAFRECHTADVOCATEN

Weteringschans 108A
1017 XS Amsterdam
www.dacrime.nl
info@dacrime.nl
+31 (0)20 210 32 32
Dekens: 06 2139 7793
Aytemur: 06 3364 9758

Marga van Dam over humaniteit en maatwerk binnen de PI

Gevangen tussen regels en realiteit

Marga van Dam had als plaatsvervangend gevangenisdirecteur grootse ambities. Ze wilde ruimte maken voor humaniteit en maatwerk en zo de kans op een succesvol leven na detentie vergroten. De werkelijkheid bleek weerbarstig. Ze schreef er een boek over.

Martijn van der Kooij en Nicole Weidema

Marga van Dam

Jarenlang werkte Van Dam voor de politie. De overstap naar de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) omschrijft ze zelf als volgt: van 'boeven van de straat halen' naar 'boeven van de straat houden tot ze weer terug mogen'. Vol nieuwsgierigheid naar de wereld achter de muren nam ze zich voor om zich minstens honderd dagen te verbazen. En dat lukte. Want als de gevangenisdeur dichtslaat, zijn het niet alleen de gedetineerden die gevangen zitten. Ook medewerkers hebben natuurlijk te maken met de grote hoeveelheid regels en richtlijnen.

Het kost Van Dam weinig moeite om voorbeelden te noemen. "Een van de voorbeelden die ik in mijn boek beschrijf, is dat van een moeder met drie kinderen die nooit met het hele gezin op bezoek mocht komen. Want de regel is: niet meer dan drie bezoekers tegelijk. Wat een drama moet het zijn in dat gezin op zaterdagochtend: 'Wie gaat er mee naar papa? Jij mag vandaag niet mee.' Al snel werd me duidelijk waarom we dat niet toestonden, want je kunt en wilt niet te veel mensen tegelijk in een bezoekzaal hebben.

"Dat begrijp ik, want je moet overzicht houden. Maar er was ook een familiekamer; alleen viel die dan weer onder een andere procedure. Dus maakten we het mogelijk dat die gedetineerde voortaan in de familiekamer kon. Ik kwam heel veel collega's tegen die zulke

uitzonderingen wel wilden maken, maar die gewoon die ruimte niet voelden. Omdat de regels het niet toelieten."

Ondernemingszin

Van Dam was het anders gewend bij de politie. "Het zit in de aard van het werk. Politiewerk is een situatie instappen waar je niet weet wat er aan de hand is en waarvan je ook niet weet hoe het gaat aflopen. Daar heb je een soort ondernemerszin voor nodig, de moed om in het moment te doen

We laten veel vakmanschap onbenut

wat je denkt dat goed is. Ik heb wel situaties gehad waarin ik gehandeld had en dan achteraf het protocol erbij pakte: heb ik eigenlijk wel alles gedaan en heb ik het goed gedaan? Loopt het een keer anders, dan improviseer je en daar hebben dienders ook lol in.

"In de gevangenis zag ik dat je veel vakmanschap onbenut laat als je alleen maar precies doet wat er opgeschreven staat. Want ik was heel erg onder de indruk van de mensen die er werken: hoe goed zij

met die gedetineerden zijn, hoe ze kijken naar wie ze tegenover zich hebben, hoe ze op hen reageren en hoe ze mensen motiveren."

Organisatie in ontwikkeling

Als Van Dam solliciteert op de vacature voor plaatsvervangend gevangenisdirecteur, slaat ze aan op de zin 'binnen beginnen om buiten te blijven' in de vacaturetekst. Ook het woord 'ontwikkeling' dat meermaals in de tekst voorkwam, maakte haar enthousiast. Na honderd dagen houdt ze een presentatie over hoe ze haar verwondering wil omzetten in organisatieontwikkeling.

"Ik ben binnen mijn eigen invloedssfeer in kleine voorbeelden uitzonderingen gaan maken. Zoals een medewerker die zich ziek wilde melden, even verlof geven. En toestaan dat een jongen afscheid kon nemen van zijn hond die de volgende dag zou worden ingeslapen. Eigenlijk echt vanuit humaniteit het een keer anders doen. Bij de politie heb ik gemerkt dat dit besmettelijk is. Niet per se om alleen maar uitzonderingen te maken, maar er ontstond ruimte om het wat mooier te maken met elkaar."

Grenzen

Van Dam loopt al snel tegen de grenzen aan van wat mogelijk is binnen de gevangenis. Ze realiseert zich dat ze geen eigen onderneming binnen de inrichting heeft en denkt na over wat te doen. Toch maar aanpassen? Of

KNOESTER VAN DER HUT & KWINT

A D V O C A T E N

"Door professionals verkozen tot **beste** strafrechtkantoor van Zuid Holland".

Specialisten strafrecht met een bijzondere deskundigheid op het gebied van **TBS**, zowel voor personen die nog verdachte zijn of die reeds **TBS** hebben.

Telefoon 070 20 59 160

weggaan? Een coach overtuigt haar ervan dat er ook een derde optie is, namelijk het veel groter aanpakken.

Daarop geeft Van Dam haar ambities de vrije vlucht. Haar inspiratie vindt ze onder andere in een documentaire over het Noorse gevangeneiland Bastøy, ook wel de gelukkigste gevangenis ter wereld genoemd. Gevangenen leiden op het eiland een zo normaal mogelijk leven. Wie wil, zou naar de overkant kunnen zwemmen, de vrijheid tegemoet.

Ik wilde laten zien dat het anders kan en dat de risico's meevallen

Ontsnappingsen komen echter niet voor en de recidivecijfers behoren met 16 procent tot de laagste van Noorwegen. Ter vergelijking: in Nederland gaat 47 procent van de ex-gedetineerden binnen twee jaar opnieuw in de fout, blijkt uit cijfers van het ministerie van Justitie en Veiligheid.

Pampus

Van Dam gaat er vol voor. "Ik droomde zelfs even dat ik het eiland Pampus zou kopen voor DJI en dat we daar zoiets zouden starten. Maar goed, dat is natuurlijk niet realistisch. Later dacht ik, vanuit de veranderliteratuur: je kunt wel iets apart organiseren, maar dat trekt vooral de mensen die daar al in geloven en de gedetineerden die daar baat bij hebben. Het verandert het systeem niet. Ik wilde werken aan een voorbeeld-PI, zodat andere PI's zouden kunnen volgen. Maar ik wilde klein beginnen, op één afdeling. Zodat de mensen die er niet in

geloven, kunnen zien dat het anders kan en dat de risico's wel meevallen."

Ondanks enthousiasme onder medewerkers en gedetineerden lukt het niet het project van de grond te krijgen. Van Dam: "Ik heb het eerst groots aan willen pakken om ook echt van betekenis te kunnen zijn en vooral de organisatie in ontwikkeling te krijgen. En daarna ben ik tot het besef gekomen dat het beter is om met het project klein te beginnen door op een herstelafdeling dingen uit te proberen. Het idee was om het echt van onderaf te laten ontstaan. We hebben daar ruim een jaar met elkaar over gesproken, collega's van het ministerie dachten mee, ideeën uitgewisseld, nagedacht over hoe het eruit zou moeten zien. Maar uiteindelijk is het niet gelukt."

Geen tegenwerking

Volgens Van Dam is er geen sprake geweest van tegenwerking. "Er werd nooit gezegd: 'Dat moet je niet doen, Marga', maar wel heel vaak: 'Zou je dat nou wel doen?' Daar verbaasde ik me soms wel over. Dat is niet de schuld van DJI of van de gevangenisdirecteur. Er is een personeelstekort en mensen zitten lang in de cel en hebben weinig dagbesteding. Dat is aan de orde van de dag en daar worden mensen niet beter van.

Ik kreeg ook de vraag of het niet veel te veel menskracht kost als je al die gedetineerden individueel moet benaderen. Maar 95 procent van de regels voldoet gewoon. Het gaat mij om die 5 procent waarin je zorgvuldig kunt afwijken van de regels. Zoals die jongen die afscheid mocht nemen van zijn hond. Die vertelde mij later dat dat voor hem echt het verschil had

Het gaat mij om die 5 procent waarin je zorgvuldig kunt afwijken van de regels

gemaakt om verder te kunnen gaan met zijn leven. Dan denk ik: daar gaat het dus om."

Geest is uit de fles

Van Dam kijkt zonder wrok terug op de laatste vier jaar bij DJI. "Sowieso heb ik voor verschillende gedetineerden en medewerkers het verschil kunnen maken. Dat is mijn voldoening. Er zijn verschillende initiatieven die er nog steeds zijn. Zoals een moestuin, waar een bepaalde doelgroep zelf het eten verbouwt en waar later een kookcursus aan wordt gekoppeld. Ik denk dat de collega's die erin geloofden met maatwerk de menselijkheid voorop te stellen, zich die ruimte niet meer laten afnemen. Want die hebben namelijk ervaren dat het kan en dat je ook kunt uitleggen waarom je het doet. Als de geest uit de fles is, krijg je die niet zomaar weer erin.

"Ik denk niet dat collega's die bij DJI solliciteren dat doen omdat ze zo graag regels willen uitvoeren. Over het algemeen willen de collega's die met de gedetineerden werken - casemanagers, mensen op de leefafdeling, psychologen, noem het maar op, sportdocenten, arbeidsbegeleiders - eigenlijk allemaal die gedetineerden helpen. En als je die de gewetensvraag stelt: wat doe je liever, iets goeds voor die gedetineerden of de regel volgen? Dan geloof ik dat de meeste collega's graag iets voor de gedetineerden willen betekenen, maar dat door ervaringen onderweg een beetje zijn kwijtgeraakt.

"Bepaalde theorieën die ik op school had geleerd heb ik in de praktijk gezien. Zoals: voor veranderen moet je of een heel sterk verlangen hebben of grote pijn. En ik wilde eigenlijk uit een

combinatie van beide veranderen. Vooral het verlangen om het mooier te maken, maar ook de pijn die ik voelde in de voorbeelden die ik tegenkwam.

Dat ik dacht: jeetje, doen we hier nu de goede dingen? En ik denk soms dat de pijn gewoon nog niet groot genoeg was. Dat is nu wel aan het veranderen doordat gevangenis vol zitten en het ook moeilijk is om personeel te houden. Het systeem staat onder druk. De pijn wordt groter, dus de urgentie om naar andere concepten te gaan kijken ook."

Veranderen achter gesloten deuren. Organisatieontwikkeling als er niets fout mag gaan, Marga van Dam, uitgeverij Verhaal met Impact

in 't kort

- * Marga van Dam is oud-plaatsvervangend gevangenisdirecteur. Ze vindt dat te strikte toepassing van de regels slecht zijn voor de menselijkheid in de PI.
- * Van Dam probeert maatwerk en humaniteit meer ruimte te geven.
- * Haar veranderplannen strandden door onder meer terughoudendheid vanuit de organisatie.
- * Kleine initiatieven bleven wel bestaan.
- * Nu de verandering in gang is gezet, is deze volgens Van Dam niet meer tegen te houden.

'Scherp en Doordringend'

Mr. MARTIN IWEMA

Strafrecht en Detentierecht
ook pro deo - overal in het land

tel: 06 4640 5371
mail: iwema@fiadvocaten.nl

FeinerIwema Advocaten
Westersingel 50 B
3014 GV Rotterdam

ADVOCaat DETENTIERECHT
MET LANDELIJKE PRAKTIJK

Rapport
Ordemaatregel
Promoveren/degraderen
Bezoek zonder Toezicht
Urinecontrole
Plaatsing in afzondering
Fasering
Verlof
Overplaatsing
Commissie van Toezicht
RSJ

Bel bij vragen vrijblijvend op
telefoonnummer 043 799 9062

mr. R.J. Kool, advocaat

Advocatenkantoor
Kool

Ex-gedetineerde Karlo

‘Ik heb in een lange zwarte tunnel gezeten en nu wil ik het licht zien’

Karlo (42) vertelt over zijn tijd in detentie en hoe hij er beter is uitgekomen. Hij neemt deel aan een begeleidingstraject van Exodus om veilig terug te keren in de samenleving. “Langzaam leer ik mijn diepgewortelde wantrouwen om te buigen.”

Wie ben je en hoe lang heb je in detentie gezeten?

“Ik zat tweeëntwintig jaar in detentie. De gevangenis was mijn tweede huis; het was er veiliger dan thuis. Ik ben geboren op Curaçao, maar groeide op in Rotterdam, binnen generaties van geweld. Mijn jeugd zat vol angst, criminaliteit en georganiseerde misdaad. Toch was ik een heel sociaal jongetje met veel vriendjes. Ik haalde vaak kattenkwaad uit, hield van koken en blonk uit in tafeltennis.

Inmiddels ben ik een harde werker; ik wil mijn geld niet snel, maar eerlijk verdienen. Van mijn vader leerde ik als kind: houd niets dicht bij je hart. De echo van zijn les hoor ik nog steeds; of het nu om brood, een paar slippers of een trainingspak gaat. Ik deel altijd alles met anderen.”

Sinds wanneer ben je vrij en hoe werk je aan je re-integratie?

“Sinds 15 april 2024 ben ik vrij en voor het eerst van mijn leven bewandel ik nu echt een ander

pad. Bij Exodus leerde ik hoe ik structuur kan aanbrengen in mijn leven. Ook weet ik inmiddels hoe ik mijn agressie beter kan beteugelen. In het begin vertrouwde ik niemand, hield voortdurend de deuren in de gaten en checkte continu alles en iedereen om me heen. Langzaam leer ik mijn diepgewortelde wantrouwen om te buigen door te praten en mezelf stapsgewijs open te stellen voor anderen. Als het niet goed met me gaat, heb ik de neiging om

OVER EXODUS

Met zo'n tweehonderdvijftig professionals en ruim duizend vrijwilligers begeleidt de forensische zorgorganisatie Stichting Exodus Nederland al meer dan veertig jaar mensen die met justitie in aanraking zijn gekomen bij hun veilige terugkeer in de samenleving.

Dit artikel kwam tot stand in samenwerking met Exodus.

mijn omgeving te negeren en afspraken niet na te komen. Gelukkig kan ik steeds duidelijker aangeven wanneer ik me onzeker voel. Ik reageer mijn boosheid en frustraties niet langer af op mijn trajectbegeleiders. Ik vul minder dingen voor anderen in en mijn blik is ook minder pessimistisch. Ik merk dat ik zelfs zuinig kan leven, in plaats van dat ik - zoals ik vroeger deed - 10.000 euro binnen één week uitgaf.”

Wat vond je het zwaarste tijdens je gevangenschap?

“Het zwaarste vond ik het moment waarop de inrichtingswerkers mij vertelden dat mijn vader was gestorven. Zijn dood zorgde voor een keerpunt: ik wilde ontsnappen uit mijn leven waarin veiligheid niet vanzelfsprekend was. Daarbij stond ik soms oog in oog met mensen die zelfmoord pleegden. Die beelden blijven altijd bij je. Om deze en andere trauma's te verwerken, volg ik nog steeds een EMDR-behandeling (Eye

Movement Desensitization and Reprocessing, een psychotherapie om met trauma's om te leren gaan, red.) en die methode werkt voor mij erg goed.”

En wat heb je geleerd toen je vastzat?

“Detentie vind ik een trainingskamp voor criminelen, geen leerschool voor het leven. Voor mij was het binnen een kwestie van overleven. Ik was altijd op mijn hoede. Door de jaren heen heb ik vooral veel over mezelf geleerd: in mijn cel kwam ik tot mezelf en als ik op mezelf ben, dan ben ik op mijn best. Ik heb ook gemerkt dat ik veel had aan mijn geloof in God. Ik ging dagelijks met hem in gesprek. God gaf me kracht. Van Hem leerde ik dat je in het leven niets op je bordje geschoven krijgt dat je niet aankunt. Op mijn bordje belandde een erfenis van geweld. Zo was ik als kleuter getuige van mishandeling en schoot mijn beste vriend me tot twee keer in mijn hoofd. Mijn vader stierf toen ik vastzat en

momenteel is mijn moeder ernstig ziek... Detentie heeft mijn denkwijze niet essentieel veranderd, maar ik heb geleerd om compleet anders in het leven te staan.”

Hoe ziet jouw toekomstdroom eruit?

“Ik zou graag een stabiel leven leiden, met vast werk en een eigen woning waarin ik elke week mijn drie kinderen kan ontvangen. Ik droom over een leven dat netjes is, waarin ik werkelijk alles op orde heb; een leven zonder politie, problemen en ruzies. Ik zou tafeltennis professioneel willen oppakken en binnenkort ga ik proberen om mijn vrachtwagenrijbewijs te halen, zodat ik als internationaal chauffeur kan werken. Daarvan droomde ik al als kind; ik houd van de rust, de ruimte en het overzicht. Met de nodige begeleiding ben ik goed op weg. Het slechte pad wil ik nooit meer op; ik heb in een lange, zwarte tunnel gezeten en ik nu wil ik het licht zien.” (NA)

Ex-gedetineerde Karlo (fotograaf: Daisy Ranoe)

Stichting Sileo

‘Ervaringsdeskundigheid maakt het verschil’

Wat als je verleden niet alleen iets is om achter je te laten, maar juist iets waarmee je anderen kunt helpen? Stichting Sileo ondersteunt (ex-)gedetineerden die hun ervaringen willen inzetten om het systeem en de begeleiding rondom detentie te verbeteren. Khalil Chaït vertelt waarom ervaringsdeskundigheid zo belangrijk is.”

Wie ben je en wat doe je?

“Ik ben Khalil Chaït, oprichter van Stichting Sileo. Wij begeleiden (ex-)gedetineerden die hun ervaringen willen inzetten als ervaringsdeskundige. Daarnaast zetten we ons in om het belang hiervan zichtbaar te maken en te promoten.”

Sinds wanneer zijn jullie aangesloten bij Bonjo?

“We zijn eigenlijk altijd al formeel aangesloten geweest. Vanuit de oprichters en betrokkenen liepen er al verschillende lijnen met Bonjo. Op dit moment zijn we bezig om dat officieel te maken, maar het is dus vooral

het formaliseren van een contact dat er al vanaf het begin was.”

Waarom is ervaringsdeskundigheid volgens jullie zo belangrijk?

“Onze overtuiging is dat alles beter werkt als je ervaringsdeskundigen en professionals samenbrengt. In beleid, in de uitvoering en het werkveld. Het vervangt elkaar niet, maar samen bereik je veel meer.”

Hoe geven jullie daar in de praktijk invulling aan?

“Het werk is tweeledig. Aan de ene kant begeleiden we mensen

die ervaringsdeskundige willen worden. Aan de andere kant zetten we deze kennis in bij onze partners. Denk aan de reclasering, die ons vraagt om mee te denken over nieuwe programma's of te adviseren over hoe je respectvol en gelijkwaardig met mensen in detentie kunt werken.

Er zijn veel obstakels om weer volwaardig mee te doen in de samenleving

Voor ons is belangrijk dat ervaringsdeskundigheid niet als 'token' wordt ingezet. Het moet niet symbolisch zijn, maar een echt gelijkwaardige bijdrage zijn, waarbij de belangen van de mensen serieus worden meegenomen.”

Waar zijn jullie bijzonder trots op?

“We hebben conferenties georganiseerd samen met partners, zoals een Europees congres en een bijdrage aan de Nationale Gevangensdagen. Maar uiteindelijk zijn we het meest trots op de mensen zelf. De ervaringsdeskundigen vormen het kloppend hart van de stichting. De mensen die zich inzetten, met hun geleefde kennis, daar zit voor ons de grootste waarde.”

Waar lopen (ex-)gedetineerden in de praktijk tegenaan en wat moet er volgens jullie veranderen?

“Er zijn veel obstakels om weer volwaardig mee te doen in de samenleving. Denk aan het stigma, het niet krijgen van een Verklaring Omtrent het Gedrag of verzekeringen; de straf na de straf. Ook tijdens de detentie zijn de middelen om echt aan je

toekomst te werken beperkt. Wat er nu vaak gebeurt, is dat vanuit de formele kant wordt bepaald hoe iemands re-integratie eruit moet zien. Maar dat sluit niet altijd aan bij wat iemand zelf nodig heeft. Er ontbreekt ruimte voor eigen regie. Wij proberen die obstakels inzichtelijk te maken door ervaringen te delen met beleidsmakers, programmamakers, gemeenten en media. Op deze manier ontstaat er meer besef van wat er speelt en wat de impact is. Juist daarin ligt de unieke meerwaarde van de ervaringsdeskundigen en het potentieel voor echte verandering.” (SV)

Contact: info@stichtingsileo.nl (voor aanmeldingen of in contact te komen), zowel in Nederland als in het buitenland. Geen e-mail? Bel Bonjo (zie colofon, pag. 2) en wij brengen je in contact met Stichting Sileo.

Lezing van Joseph Oubelkas

Onschuldig gevangen in Marokko

Op 11 maart 2026 rijd ik naar de historische Burgerzaal in Zutphen voor een lezing. Een lezing van een man die vier en een half jaar onschuldig vastzat in een Marokkaanse gevangenis. In de vijftiende eeuw bevonden zich in dit pand al een rechtbank en gevangenis, een plek waar recht en onrecht al eeuwen dicht bij elkaar liggen.

Toine Bakermans

Joseph Oubelkas is zijn naam. Als hij het podium betreedt, zie ik een gulle lach, een verzorgd uiterlijk en een zelfverzekerde spreker. Hij begint direct over zijn naam en afkomst. Zijn moeder was een jonge christelijke vrouw, toen ze zijn vader leerde kennen, een man van Marokkaanse afkomst. Voor het gemak noemde zijn vader hem Yousef.

Een van de langste nachten van zijn leven volgt

Bij zijn geboorte stroomde de Nederlandse familie massaal toe. Ooms en tantes bewonderden het jongetje. “Wa een schoon menneke”, klonk het. Met trots werd gezegd: “Nu hebben we ook een Arabiertje in de familie.”

Tweetalig gezin

Joseph groeide op in Brabant, in een tweetalig gezin waar Nederlands en Frans werd gesproken. Die talenkennis blijkt later van grote waarde. Na zijn studie tot IT-ingenieur begint hij een eigen bedrijf. Al snel bouwt hij een netwerk op van klanten, onder meer in Marokko, waar hij gevraagd wordt om orde op zaken te stellen. Met zijn beheersing van het Frans is hij de aangewezen persoon. Tijdens zijn lezing betreft Oubelkas het publiek actief. Hij onthoudt namen, spreekt mensen persoonlijk aan en schakelt moeiteloos tussen talen. Hij herkent gezichten en achtergronden, spreekt mensen in het Arabisch aan, een bijzondere gave.

Dan verandert het verhaal.

Op 23 december 2004 rijdt hij

nietsvermoedend met zijn bedrijfsauto in een situatie die lijkt op een politieactie. Een arrestatieteam houdt hem staande. Hij vraagt wat er aan de hand is, maar al snel wordt duidelijk dat hij mee moet naar het bureau. Zijn Frans verradt hem als buitenlander.

“Alles komt morgen goed”, wordt hem gezegd. Maar dat blijkt een illusie. Hij belandt in een cel. Een van de langste nachten van zijn leven volgt. Enkele dagen later moet hij voor de onderzoeksrechter verschijnen, die besluit zijn voorlopige hechtenis te verlengen. Oubelkas gaat ervan uit dat het snel zal worden opgelost – hij is immers onschuldig. Maar zijn veroordeling wordt uiteindelijk gebaseerd op iets ogenschijnlijk kleins: ontbrekende in- en uitreisstempels in zijn paspoort.

Nachtmerrie

Wat volgt is een nachtmerrie. Geen duizend-en-een-nachten-verhaal, maar 1637 nachten van onzekerheid, ontbering en overleven. De brieven van zijn moeder vormen zijn houvast. Zij schrijft hem moed in, geeft advies, maar laat hem ook voelen dat hij het uiteindelijk zelf moet doen. “Hou je rug recht”, schrijft ze, en dat doet Joseph.

De omstandigheden in de gevangenis zijn zwaar. Overvolle cellen waar mensen als sardientjes naast elkaar liggen, voeten bij hoofden. De lucht is doordrenkt van zweet, uitwerpselen en schoonmaakmiddelen.

Hij besluit zijn verhaal op te schrijven, gebaseerd op honderden brieven van zijn moeder

Basisvoorzieningen ontbreken: geen tandarts, nauwelijks hygiëneproducten. Toch besluit Oubelkas niet te breken. Hij staat vroeg op om stilte te vinden. Kijkt naar vogels die vrij in en uit de gevangenis vliegen – een pijnlijk contrast met zijn eigen situatie. Hij leert Arabisch, omdat hij moet overleven. Hij werkt in de gevangeniswinkel, bedenkt praktische oplossingen om processen te verbeteren en geeft Engelse les. Hij maakt zichzelf waardevol. Langzaam worden de muren draaglijker.

Terug naar Nederland

Op 17 juni 2009 keert hij via een WOTS-regeling terug naar Nederland. Vrijheid – maar zonder vangnet. Geen geld, geen werk. Zelfs de bank meldt zich nog voor een openstaand bedrag van 22,47 euro.

In tegenstelling tot Joseph was ik schuldig

Hij besluit zijn verhaal op te schrijven, gebaseerd op de honderden brieven van zijn moeder. Het boek wordt een bestseller. Van daaruit groeit hij uit tot spreker en inspirator. De media vinden hem en langzaam komt er weer perspectief.

Zijn verhaal raakt

Ook mij persoonlijk. Ik heb zelf vastgezet, in 1976, in Zuid-Frankrijk, in Perpignan. Ik was zestien jaar. Mijn detentie duurde niet zo lang als die van Joseph, maar ook ik weet wat opsluiting met je doet. Mijn moeder schreef mij geen brieven. Ze kon het niet aan. Haar woorden waren hard: “Je groeit op voor galg en rad.” Ik begreep dat toen niet. Maar als je niet beter weet, lijkt het normaal.

Joseph Oubelkas

In tegenstelling tot Joseph was ik schuldig. Ik schopte tegen het systeem aan, vocht ertegen. Joseph deed het tegenovergestelde. Hij bewoog mee, zocht naar mogelijkheden en probeerde zelfs het systeem te verbeteren. Hij gaf lessen, bracht rust en maakte zichzelf van betekenis.

Dat herken ik. In mijn laatste strafperiode koos ik er ook voor om mee te bewegen. Ik gaf les en merkte dat ik er sterker uitkwam. En dat is misschien wel de kern. Een gevangenisstraf hoeft je niet te breken. Je kunt er ook sterker uitkomen dan je erin ging. Bij Joseph is dat gelukt; bij mij ook. Tijd is kostbaar zelfs in gevangenschap. *Experto credite*, gelooft hem die ondervonden heeft.

De gemeente Zutphen organiseerde deze lezing voor alle ketenpartners die te maken hebben met detentie en re-integratie, zorgaanbieders, advocaten, ambtenaren en ex-gedetineerden.

DE PREE ADVOCATUUR

DÉ SPECIALIST IN MOORDZAKEN

Een greep uit (bekende) moordzaken van De Pree Advocatuur:

Liquidatieproces Eris - Caloh Wagoh (vrijspraak voor liquidatie)
Drugsmoord Bergen aan zee (vrijspraak)
Moord op eigen vader (toepassing jeugdstrafrecht)
Moord op Gosia - Alphen a/d Rijn
Moord binnen drugsircuit in Nijmegen
Festivalmoord Friesland
Snapchat-moord

Liquidatieproces Marengo
(Zelf)moord op Freddy Jansen (vrijspraak)
Kliko-moord
Kettingzaagmoord
Kloostermoord Onze Lieve Vrouwen
Moord op Buitenring Hoensbroek
Eerwraak moord Apeldoorn

Vergeet het bestuursrecht niet

Aanknopingspunt voor verdediging in ingewikkelde strafzaken

In Nederland voltrekken zich geregeld twee juridische sporen naast elkaar. Eén politie-inval, één gevonden hoeveelheid drugs, één feitencomplex – en ineens lopen er twee procedures: een strafzaak én een bestuursrechtelijke maatregel. Vooral bij drugszaken komt dat veel voor. Het kan soms een kans zijn voor wie met justitie in aanraking is.

Mr. Amir Raja

Centraal staat artikel 13b van de Opiumwet, beter bekend als de 'Damoclesmaatregel'. Het is een bevoegdheid van de burgemeester om woningen en panden tijdelijk te sluiten als daar drugs worden verkocht of aanwezig zijn. In de praktijk levert dat ingrijpende gevolgen op: bewoners moeten soms halsoverkop vertrekken, gezinnen worden ontwricht, huurcontracten komen onder druk te staan.

Geen straf

Op papier is de maatregel geen straf. De wet omschrijft het als een manier om de openbare orde te herstellen en drugshandel te stoppen. Toch voelt de sluiting voor veel betrokkenen wel degelijk als een bestraffing.

Een gezin dat de woning uit moet, ervaart dat niet als een neutrale herstelactie. Het feit dat de maatregel vaak wordt toegepast naast een strafrechtelijke procedure vergroot het spanningsveld. De politie doet onderzoek, het OM vervolgt en ondertussen sluit de burgemeester het huis. Dat kan, omdat de sluiting niet als straf geldt. Daardoor valt de maatregel buiten het zogeheten 'una-via-beginsel', dat voorkomt dat iemand twee keer voor hetzelfde feit wordt gestraft.

Rechter kijkt mee

Hoewel burgemeesters ruime bevoegdheden hebben, kunnen zij woningen niet zomaar sluiten. De bestuursrechter verlangt een concrete belangenafweging. Is de maatregel echt

nodig? Is de sluiting proportioneel of zijn lichtere maatregelen mogelijk? En is rekening gehouden met kinderen en de gezondheid of kwetsbaarheid van bewoners?

De Raad van State heeft de afgelopen jaren vaker benadrukt dat gemeenten zorgvuldig moeten motiveren waarom zo'n ingrijpende beslissing gerechtvaardigd is. De tijd dat een aangehouden hoeveelheid drugs automatisch tot sluiting leidde, lijkt voorbij. Nu telt ook de menselijke maat.

Twee systemen

Voor burgers die met het strafrecht te maken krijgen, kan die dubbele aanpak verwarrend en belastend zijn. Waar in de strafzaak de vraag centraal staat of iemand schuldig is, draait het

in het bestuursrecht om herstel van de openbare orde – nog voordat een rechter zich over de schuldvraag heeft uitgesproken.

Dat roept de volgende vragen op:

- * Hoe eerlijk is het om iemand uit de woning te zetten terwijl de strafzaak nog loopt?
- * Moet een bestuursmaatregel die in de praktijk voelt als straf niet anders worden beoordeeld?
- * En wie beschermt burgers tegen te streng handelen, wanneer twee systemen tegelijk ingrijpen?

Kansen

Een verdediging die zich uitsluitend richt op het strafproces laat soms kansen liggen. Wie

zowel het strafrecht als het bestuursrecht betreft in de beoordeling van een zaak, kan juist daar aanknopingspunten vinden om besluiten van de overheid kritisch te laten toetsen door de rechter. Voor gedetineerden en hun naasten kan kennis van dit soort juridische mogelijkheden van groot belang zijn. Soms ligt een juridisch aanknopingspunt niet alleen in het strafdossier, maar ook in de bestuursrechtelijke maatregelen die naast een strafzaak worden genomen. Wie zich daarin verdiept, kan ontdekken dat er meer juridische ruimte bestaat dan vaak wordt gedacht.

Mr. Amir Raja, jurist bij Raja Legal B.V.

BEL BONJO GRATIS!
0800 333 44 46

Spong advocaten

Rechtsbijstand op topniveau. Van politierechter tot Hoge Raad.
Ook pro deo!

- (Jeugd)strafzaken
- Cassatiezaken
- TBS-zaken
- Beklagzaken
- En meer

Stijn Peerik	06 15068638
Elizabeth Bijl	06 25503129
Lobke Fleskens	06 15118996
Nouri Dijker	06 25637590

+31 20 330 54 09 | info@spongadvocaten.com | spongadvocaten.nl

mr. T.G. (Tim) Hop
Strafrechtadvocaat
☎ 06 252 986 51
✉ hop@kzbradvocaten.nl
🗣 Nederlands / English

KORVINUS ZANDT BRUINSMA RAFIK
advocaten

- Algemene (commune) strafzaken
- Detentierecht en beklag
- Gewelds- en vermogensdelicten
- Drugszaken
- Bestuursstrafrecht
- Economisch strafrecht
- Levensdelicten

Kritiek op beleid laat ons land al jaren koud

Wat Nederland kan leren op het gebied van recht en detentie

Nederland ziet zichzelf graag als gidsland, maar op het gebied van recht en detentie loopt het steeds vaker achter de feiten aan. Recente oordelen van het College voor de Rechten van de Mens en het Europees Hof tonen een hardnekkig gebrek aan zelfkritiek. Van alternatieve straffen tot menswaardige detentie: buiten onze landsgrenzen liggen de lessen die Nederland hard nodig heeft.

Armand Sağ

Het staat me nog altijd bij: een onderzoek uit 2020 waaruit blijkt dat Nederlanders met ruim 89 procent stipt op nummer één staan in Europa. Het percentage was indrukwekkend maar het onderwerp was dat niet. Het ging om de vraag welk volk zijn eigen fouten makkelijk kon toegeven. Het *AD* kopte dan ook in met de headline '89% van de Nederlanders geeft niet graag fouten toe', vergezeld van een cartoon van Paul Kusters waarin de tekenfiguren Toos en Henk de hoofdrol spelen.

Nederland loopt achter de feiten aan

Er zijn inmiddels wat jaren verstreken sinds dat onderzoek naar koppigheid, maar de conclusie is dat het beeld van Nederland als een vooruitstrevend land van homohuwelijken, marihuana-gedoogbeleid en innovatie iets uit het verleden lijkt. Waar andere landen hun beleid moderniseerden, stond Nederland lange tijd stil. Inmiddels loopt Nederland steevast achter de feiten aan, ook op het gebied van recht en de Penitentiaire Beginselenwet

Afzonderen

Dat blijkt bijvoorbeeld uit een recent oordeel van het College van de Rechten van de Mens, waar het NPM (Nationaal Preventie Mechanisme) onderzoek heeft gedaan naar afzonderen bij psychiatrische afdelingen van gevangenis en tbs-klinieken (zie ook pagina 12). De algemene conclusie van dit rapport over de isoleercel is dat voorkomen van afzondering beter is dan genezen. De perikelen die ontstaan na een, kortstondige, isoleerstraf zijn psychologisch dermate ingrijpend dat nog jaren na detentie mentale problemen kunnen ontstaan. Het ontstaan van een PTSS is geen zeldzaamheid na een detentie, laat staan na een afzondering in een isoleercel

Kritiek op Nederland

Het rapport heeft, terecht, tussen de regels door veel kritiek op Nederland. Hetzelfde werd recent ook gesteld door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, toen

advocaat Marco Erkens een zaak overtuigend won door Nederland neer te zetten als het stoutste jongetje van de klas.

Geen enkel land is perfect, maar wij hebben veel te leren

Erkens moest tien jaar lang procederen tegen Nederland en ook na zijn klinkende overwinning op 15 april 2025 weigerde Nederland elke concessie. Het toont aan dat het onderzoek dat de meeste Nederlanders geen zelfkritiek hebben, volkomen terecht is, maar ook dat het probleem veel dieper ligt dan alleen bij de bevolking. De weinige kritiek die nog klinkt in Nederland wordt veelal genegeerd. Zo oordeelde het College voor de Rechten van de Mens op 3 februari 2026 dat het een gemiste kans is dat in het recente coalitieakkoord niet gekozen wordt voor toetsing aan alle grondrechten, inclusief sociale en economische rechten, die zo belangrijk zijn in het dagelijks leven van mensen. Dit strookt niet met het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, aldus het College.

Onderaan de lijst

Dit bleek ook toen Nederland in 2025 op de Internationale Kinderrechtenlijst buiten de top 20 viel. Helaas dook hier ook het koppige monster op toen Nederland in plaats van beterschap te beloven, simpelweg de internationale kinderrechtenlijst 'dubieus' noemde en stelde er geen waarde aan te hechten.

Veel te leren

Natuurlijk is geen enkel land perfect maar het lijkt inmiddels ook wel tijd te zijn om af te stappen van het idee dat 'we het niet eens zo slecht hebben in ons kikkerlandje'. Op sommige gebieden hebben we het namelijk redelijk slecht. Dit is vooral op het gebied van kinderrechten, jeugdzorg en detentie. Zo is Nederland niet voor niets de nummer twee binnen Europa op het gebied van zelfdoding in gevangenis, met alleen Frankrijk dat het voor zich moet dulden. Hier is overlap tussen detentie en kinderrechten, omdat ouders die na hun detentie weer contact met hun

Verplichte bemiddeling tussen twee partijen

Strafuitstel voor 'first offenders' met minder dan 3 jaar celstraf

Tot 5 jaar vervangende taakstraf

Tot 5 jaar celstraf opgeschort

Tot 4 jaar vervangende taakstraf

kinderen willen, tegen een muur oplopen. Suicide lijkt dan soms de enige oplossing te zijn. Landen die beseffen hoeveel impact detentie kan hebben op een individu, hebben al besloten om opgelegde gevangenisstraffen tot een maximum van twee jaar niet te laten uitzitten, tenzij in de proeftijd (in de praktijk veelal identiek aan de opgelegde celstraf) opnieuw in de fout wordt gegaan. Dit is het geval in onder meer Turkije (waar voetballer Jayden Oostenwolde van de Turkse topclub Fenerbahçe bijna anderhalf jaar celstraf kreeg, maar geen dag hoefde te zitten), België, Duitsland, Frankrijk, Oostenrijk en Spanje. Hetzelfde bestaat in Noorwegen, Italië, Finland, Engeland en Wales. Overigens geldt dit veelal voor *first-offenders* en geldt het bij sommige misdrijven (zoals seksueel misbruik) niet.

Verplichte bemiddeling

Naast de *usual suspects* in Europa zijn er ook andere landen waarvan we veel kunnen leren. Zoals Turkije, waar verplichte bemiddeling tussen de twee partijen plaatsvindt alvorens de zitting wordt ingepland wordt. Of van de *condena de ejecución condicional* in Costa Rica.

Andere landen moderniseren wél

Laatstgenoemde betekent dat mensen die voor het eerst in de fout gaan en een gevangenisstraf tot drie jaar krijgen opgelegd, strafuitstel krijgen. In Brazilië krijgt men een vervangende maatschappelijke taakstraf ter vervanging van gevangenisstraffen tot vier jaar en in Mexico bestaat iets soortgelijks tot vijf jaar. In Portugal wordt een celstraf tot 5 jaar zelfs opgeschort en niet uitgevoerd, weliswaar onder strikte voorwaarden zoals een proefperiode. Het zijn allemaal landen waar we nog wat van kunnen opsteken.

Armand Sağ (1984) is van huis uit historicus en zat jarenlang gedetineerd, maar benutte deze periode door Psychologie, Recht, en Filosofie te studeren. Hij deelt nu zijn bevindingen over het justitieel stelsel in Nederland en voorziet lotgenoten van (sociaaljuridisch) advies.

THE UNDERGROUND POET

De kracht van het volk (1)

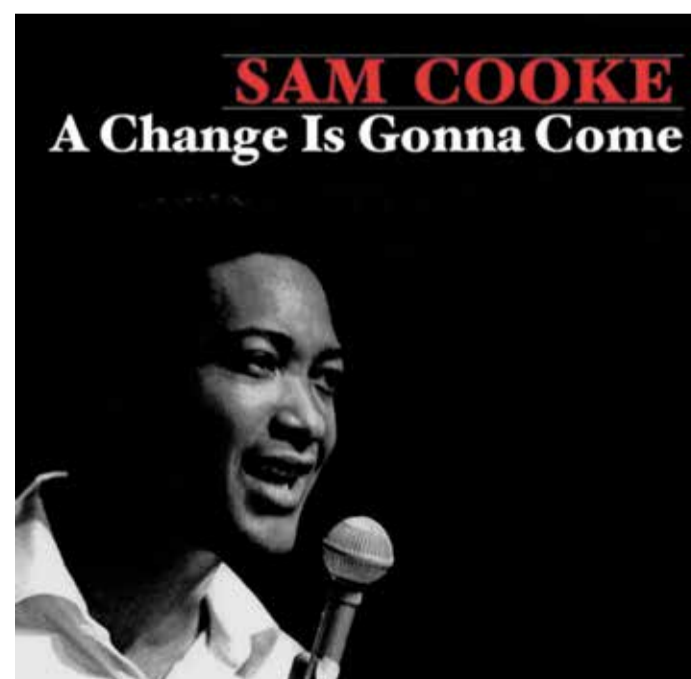
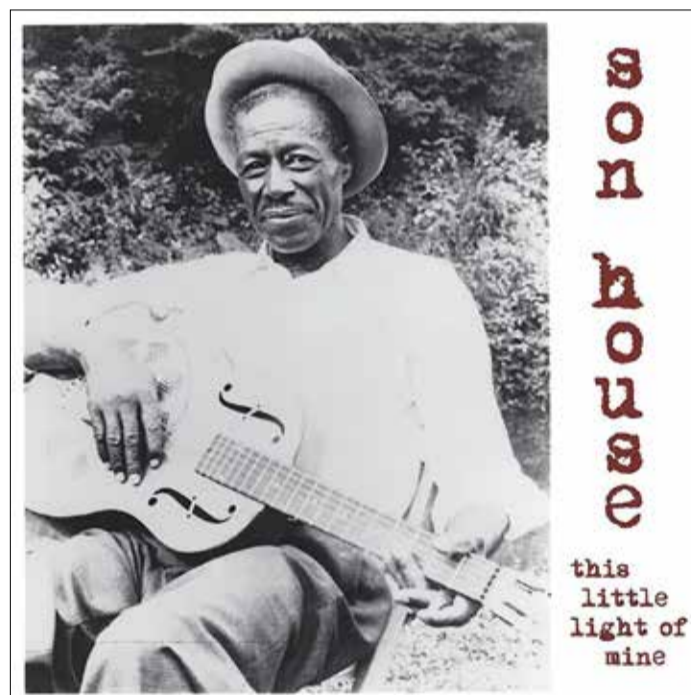
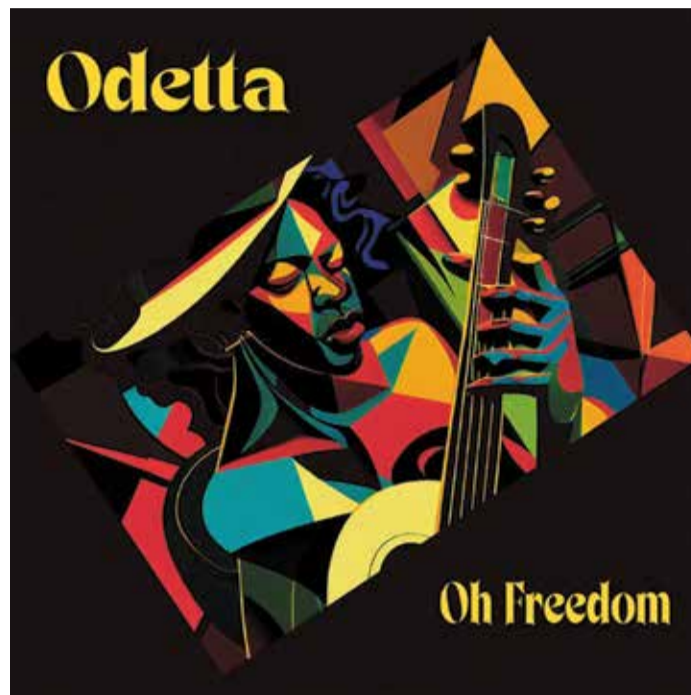
Steeds meer mensen die zich bezighouden met criminaliteit, straf en de veiligheid van de samenleving kiezen voor rehabilitatie in plaats van de oude aanpak van hard straffen en een wrede behandeling. Ooit dacht men dat juist die hardheid de beste manier was om mensen uit de criminaliteit te halen. Men ging ervan uit dat niemand die bij zijn volle verstand was ooit nog naar de gevangenis zou willen terugkeren, nadat hij daar zoveel had geleden. Maar in plaats van dat gevangenen zich doodschrokken en het criminele pad voorgoed verlieten – of om het eerlijker te zeggen, tot verbetering waren gemarteld – keerden velen gebroken, ontwricht en vol woede terug naar huis. Dat kwam door de frequente mishandelingen en de hardvochtige strafmethoden die in de gevangenis werden toegepast. Daaronder vielen onder meer de zogenoemde *sweat boxes*: metalen kisten ter grootte van een doodskist waarin gevangenen werden opgesloten en vervolgens in de brandende zon werden gezet om te lijden. Uiteindelijk werden ze door de rechter verboden, nadat meerdere gevangenen waren gestorven.

**Ze komen ziek naar huis.
Boos, gewelddadig en
verslaafd aan drugs**

Toch bestaan er nog altijd andere extreme straffen. Zo worden er – vooral in *county jails* – fixatiemiddelen gebruikt die gevangenen dwingen in stressposities te zitten die zo pijnlijk zijn dat volwassen mannen urenlang huilen en smeken om genade. Sommigen werden krankzinnig na meerdere keren op deze manier te zijn bestraft. Ook zijn er de 'koude kamers', waar gevangenen zonder kleding of dekens worden opgesloten. Soms verblijven ze daar dagenlang, rillend en bevend, terwijl ze op de muren bonken en schreeuwen om eruit te worden gelaten. Pas als ze volledig zijn uitgeput lukt het hen om in slaap te vallen. Wat vaak als minder wreed en minder schadelijk wordt beschouwd, is langdurige isolatie, zoals bij administratieve afzondering of bij gevangenen in de dodencel. Langlopende onderzoeken, die al sinds de jaren tachtig worden uitgevoerd, tonen echter aan dat ook dit ernstige schade kan veroorzaken, in sommige gevallen zelfs onomkeerbaar. Daarom waarschuwen deskundigen in de geestelijke gezondheidszorg al lange tijd tegen het overmatig gebruik van deze vorm van opsluiting.

Verbanden gelegd

Toch duurde het nog jaren voordat wetgevers en gevangenisbestuurders werkelijk op deze waarschuwingen reageerden. Geleidelijk werden ook de verbanden gelegd tussen verschillende maatschappelijke problemen. Activisten, organisaties en betrokken individuen legden die verbanden al langer: tussen geestelijke gezondheidsproblemen, dakloosheid, voorwaardelijke vrijlating, hervorming van het strafrecht, re-integratie en recidive. Het duurde ook jaren voordat mensen in machtsposities erkenden wat activisten al lang op straat hoorden en tijdens demonstraties verkondigden: dat mensen vaak slechter uit de gevangenis terugkeren dan ze erin gingen. "Ze komen ziek naar huis. Boos, gewelddadig... verslaafd aan drugs en ze plegen ernstigere misdrijven dan voorheen" zei een dominee uit mijn eigen buurt tijdens

kerkdiensten en bijeenkomsten van bezorgde buurtbewoners. Hij wees er ook op dat mensen die na detentie terugkeren vaak zwaar getraumatiseerd zijn – en dat het soms veel te zwaar was voor families om daarmee om te gaan. Families die daarvoor de moed konden opbrengen zochten professionele hulp. Anderen, die zich slechts kwetsbaar, bang en machteloos voelden, zetten de ex-gevangenen simpelweg buiten de deur. In sommige steden heeft dat bijgedragen aan het groeiende probleem van dakloosheid.

Muziek

Die dominee uit mijn buurt, dominee Johnson, was een warm en meelevend man. Hij droeg nooit een pak – alleen nette schoenen en een overall – en leidde een kleine kerk met niet meer dan twintig leden. Het gebouw zelf was een oud houten huis, geplaatst op betonblokken en dringend toe aan een nieuwe verflaag. Toch was het een levendige plek van samenkomst. Op zondagen klonk er muziek met tamboerijnen, handgeklap en stampende voeten, begeleid door krachtige stemmen die de Heer prezen. De gemeente sprak zich net zo duidelijk uit als hun pastor over de woede die in gevangenis werd opgewekt en vervolgens terug de gemeenschap in werd gebracht. In werkelijkheid ging het om een nationale crisis – niet alleen om hun eigen buurt. Overal in het land spraken mensen zich uit. De meest verontruste en woedende stemmen waren vaak die van slachtoffers van misdrijven zelf. Begrijpelijkerwijs waren zij ook het meest verdeeld. Sommigen sloten zich aan bij de progressieve stemmen die hervormingen bepleitten, anderen bij conservatieve, die strengere gevangenis en zwaardere straffen wilden. Maar velen hadden het gevoel dat geen van beide kampen hun situatie werkelijk vertegenwoordigde. Vooral voor deze groep – de daadwerkelijke slachtoffers – voelde dominee Johnson een diepe betrokkenheid. Omdat hij zelf ook slachtoffer was geweest, luisterde hij met eindeloos geduld en oprechte empathie als mensen hun verdriet bij hem kwamen delen over geliefden die zij voorgoed hadden verloren.

**Amerika op zijn best is
een land van tweede
kansen en vergeving**

Naast de angst om opnieuw slachtoffer te worden, kwam één gevoel steeds weer terug: dat van onrecht. Hun dierbaren waren verdwenen – begraven en vaak vergeten – terwijl de daders nog in leven waren, met vrienden om zich heen, en soms zelfs nieuwe relaties opbouwden. De dominee vertelde mensen nooit hoe ze moesten rouwen of hoe lang hun verdriet mocht duren. Meestal luisterde hij slechts, zonder te onderbreken – zelfs als hun pijn zich uitte in pure woede of onverzoenlijke haat.

Patriot

Wanneer het moment zich ertoe leende, vertelde hij soms zijn eigen verhaal van verlies en zijn strijd om verstikkende gevoelens te overwinnen. Zo liet hij zien dat hij hun pijn werkelijk begreep – vooral het gevoel vergeten te worden, terwijl zoveel aandacht uitgaat naar degenen die de schade hebben aangericht. Toch geloofde hij dat juist degenen die ziek zijn de meeste zorg nodig

hebben. Als dominee – maar ook als patriot – geloofde hij dat op zijn best Amerika een land is van tweede kansen en vergeving. Tegelijkertijd erkende hij dat gevaarlijke mensen uit de samenleving moeten worden verwijderd. Ze moeten worden opgesloten in instellingen die menswaardig zijn, totdat ze veranderd zijn en hun schuld aan de samenleving hebben ingelost. Want de samenleving heeft recht op veiligheid en op gerechtigheid via het rechtssysteem.

Overal in het land spraken mensen zich uit

Een extra probleem bij mensen die na lange tijd uit de gevangenis terugkeren, is dat sommigen zo lang weg zijn geweest dat ze als vreemden terugkomen in de gemeenschappen waarin ze ooit opgroeiden. Ze kennen niemand meer en niemand kent hen. Wanneer andere mensen hen vervolgens op straat zien – vooral degenen die kampen met psychische problemen en geen medicatie gebruiken – zien ze geen bekende buurman, maar een onbekend en mogelijk gevaarlijk persoon. Ze bellen de hulpdiensten. Te vaak lopen zulke situaties slecht af, als de politie arriveert met getrokken wapens. Een persoon die misschien – en misschien beter – met een net of andere middelen had kunnen worden overmeesterd, wordt met een kogel neergeschoten. Dat is tragisch. Maar deze incidenten speelden wel een rol in het feit dat rehabilitatie, in plaats van harde bestraffing, uiteindelijk de nationale aandacht begon te krijgen die het verdiende. Schietincidenten door de politie lagen in zwarte gemeenschappen altijd bijzonder gevoelig, mede door historische wonden die teruggaan tot de tijd van Jim Crow – een periode waarin raciale profilering, discriminatie en intimidatie dagelijkse realiteit waren.

Verandering op komst

Maar dat is niet de kern van dit verhaal. Het punt is dit: ondanks alle tragische gebeurtenissen – vooral wanneer het ging om mensen met psychische problemen of dakloosheid – en ondanks de vele sociale, politieke en economische ongelijkheden, begon verandering zich af te tekenen. Die verandering werd eerst hoorbaar in liederen die een nieuwe tijd aankondigden: *A Change Is Gonna Come*, van Sam Cooke; *People Get Ready*, van Curtis Mayfield; *Oh Freedom*, van Odetta; *This Little Light of Mine*, een oude spirituele klassieker. En in talrijke andere vrijheidsliederen die overal werden gezongen: in kerken, huizen, scholen en cafés. Zelfs in gevangenissen, door mensen die – in de woorden van de burgerrechtenleider John Lewis – waren gearresteerd omdat ze zich schuldig hadden gemaakt aan *good trouble*. Er komt onvermijdelijk een moment waarop mensen het te lang hebben volgehouden om nog langer te blijven zwijgen. De geschiedenis kent veel van zulke momenten waarop mensen het simpelweg zat zijn om het zat te zijn. En dan gebeurt er iets zeldzaams. Als een onverwachte stortvloed stromen mensen massaal de straat op om te protesteren. Op dat moment komt de kracht van het volk volledig tot uiting, wanneer gewone mensen opstaan tegen degenen die macht uitoefenen. Zoals we recent nog zagen in Minnesota in confrontaties met immigratiediens ICE: een nieuw kantelpunt en opnieuw een beschamend hoofdstuk in de geschiedenis.

In de volgende Bonjo lees je deel 2 van deze bijdrage.

The Underground Poet is een van de langstzittende ter dood veroordeelden in de V.S en ter wereld. Hij schrijft deze columns speciaal voor de Bonjo.

Waarom ook gevangenen moeten kunnen dromen

Een prettig leesbaar boek over kleinschalige detentie België

Leen Muylkens is directeur van een Vlaams transitiehuis en schreef een boek met verhalen over en van de gevangenen die als eersten er werden geplaatst. De kleinschalige transitie- of detentiehuisen zijn inrichtingen waar sinds 2019 gedetineerden in groepen samenleven en onder intensieve begeleiding werken aan hun terugkeer naar de samenleving. Ze mogen met een uitgaansvergunning naar buiten, voor werk, sporten of familiebezoek.

Ronald Bos

Het idee voor dit boek begon als een grapje, schrijft Muylkens aan het einde van haar boek: “een zot idee dat nooit werkelijkheid zou worden”. Maar het transitiehuis werd meer dan een kleinschalig detentieproject, het werden ‘verhalen die verteld moeten worden.’ Het zijn haar verhalen over zes gedetineerden – Ilyas, Tim, Mo, Peter, Jens en Lucas. Het zijn de deelnemers, zoals gedetineerden in een transitiehuis worden genoemd, die zij vanaf het begin in 2019 heeft meegemaakt.

Je bent letterlijk een ander mens

Het voorwoord van het boek is geschreven door de toenmalige Belgische minister van Justitie, Vincent Van Quickenborne. Hij schrijft dat de oprichting van de transitiehuisen een belangrijke hervorming is, die zorgt voor een radicaal andere vorm van detentie dan de klassieke gevangenis. Hij vindt dat dankzij de kleinschaligheid, de huiselijkheid en het samenleven ‘op maat’ wordt gewerkt aan re-integratie. Het is spannend en inspirerend over deze nieuwe kleinschalige vorm van detentie in België te lezen, ook voor Nederlandse gedetineerden, hun familie en vrienden en zeker ook voor bewaarders en directies van PI’s en medewerkers van de Dienst Justitiële Inrichtingen.

Iedereen is gelijk

Muylkens beschrijft het ontstaan van de transitiehuisen en haar eigen betrokkenheid, ook als eerste coördinator van zo’n huis in België. Een van de belangrijkste doelen van de kleinschalige detentie is het terugbrengen van het ‘hervalcijfer’, de recidive, die op moment van publicatie zo’n 50 tot 70 procent is. In zes hoofdstukken schrijft Muylkens over zes verschillende thema’s aan de hand van zes gedetineerden: thuiskomen met Ilyas, gezelschap met Tim, moed met Mo, humor met Peter, vertrouwen met Jens en identiteit met Lucas. In het slothoofdstuk kijkt ze met de zes deelnemers terug. Ilyas: “Na een tijdje in de gevangenis weet je gewoon niet meer wie je bent of wilt of moet zijn. Je bestaat, maar eigenlijk ook niet. Je ademt, maar vergeet soms het nut ervan.” Door het transitiehuis ontstond een grote verandering. Zonder aarzelen zegt Ilyas: “Dat ik me weer volwaardig mens voelde. Niemand is hier meer waard dan iemand anders. De begeleiders, de deelnemers, iedereen is gelijk en ieder-

een krijgt hetzelfde respect.”

Peter: “Wij hebben allemaal grote fouten gemaakt, anders zouden we hier niet zitten. Ik heb mijn ouders veel pijn gedaan en daar heb ik het heel moeilijk mee. Zij zijn eigenlijk ook gestraft voor de dingen die ik verkeerd heb gedaan.”

Lucas was getekend door een jeugd van verwaarlozing, een leven op straat en in de bajes. Mo zegt over hem: “Kijk waar hij vandaan komt en waar hij nu staat. Je bent letterlijk een ander mens dan toen je hier naartoe kwam. We hadden allemaal onze twijfels en het was in het begin echt niet gemakkelijk om met jou samen te leven.” Lucas reageert: “Ik heb het jullie allemaal niet gemakkelijk gemaakt, dat weet ik. Maar ik ben zo dankbaar dat jullie mij niet hebben opgegeven. Ik heb nooit gedacht dat een gewoon leven voor mij was weggelegd.” Jens: “Voor mij was dat de essentie van het verhaal: dat ik hier vertrouwen kreeg en dat jullie in ons bleven geloven, ook als we fouten maakten.”

Een plek waar gevangenen opnieuw mogen, kunnen en durven dromen

Tim: “Ik heb lang het gevoel gehad dat ik alleen was op de wereld. Hier kreeg ik zoveel steun en hulp van de andere jongens. En de groep, samen met de begeleiders, gaf me de moed om het goed te doen en niet opnieuw in dezelfde val te trappen.”

Inspiratie

Mogelijk kunnen de prettig leesbare verhalen in het boek van Muylkens ook een inspiratie zijn voor de nieuwe minister David van Weel en de nieuwe staatssecretaris Claudia van Bruggen van Justitie en Veiligheid. Er is in Nederland nog veel te doen voor de gevangenis een plek is ‘waar gevangenen opnieuw mogen, kunnen en durven dromen.’

Zie ook de reportage over het transitiehuis in Leuven in de Bonjo van december 2025

Leen Muylkens, *De kansfabriek. Waarom ook gevangenen moeten kunnen dromen*. Uitgeverij Lannoo

Een anti-vrouwen wetboek

Theo Knippenberg

Wetboeken fascineren mij. Lang geleden heb ik daarom al een keer ons hele Burgerlijk Wetboek als krant uitgegeven, zodat iedereen voor een grijpstuiver de spelregels van onze maatschappij kon nalezen.

Ik zie wetboeken als spiegels van de samenleving. Nare lachspiegels soms, zoals toen ik constateerde dat bijvoorbeeld diefstal uit armoede zwaarder bestraft werd dan diefstal uit hebberigheid, door bankiers en accountants of zo. En dat in mijn jeugd vrouwen veel minder rechten en veel meer plichten hadden dan mannen. Dat is in de meeste wetboeken op aarde trouwens nog steeds het geval. Onze wetboeken zijn van oorsprong op godsdienst gebaseerd. Denk aan de stenen tafelen en de tien geboden. Die oervormen waren best nog redelijk genderneutraal. Maar al snel werden onze wetten heel erg anti-vrouw. Het gruwelijkste voorbeeld daarvan is het middeleeuwse *Malleus Maleficarum* (De hamer van de kwaaddoeners), dat ik net weer heb gelezen. Er ligt een goede Nederlandse vertaling in de boekhandel (met als titel *De Heksenhamer*), maar mijn exemplaar kreeg ik diep in de vorige eeuw van een oude en curieuze Engelse priester met een reputatie als exorcist, die naar eigen zeggen bij tientallen 'bezeten' mensen (uitsluitend vrouwen trouwens!) 'de duivel had uitgedreven'. Ik leerde hem kennen doordat mijn beste vriend zijn oude pastorie kocht. Het was deze duiveluitdrijver die mij wees op de *Malleus Maleficarum*.

Het is een 15e-eeuws wetboek (en handleiding!) voor de vervolging van heksen. Na een lange discussie, met veel whisky en sigaren, die duurde van de vroege avond tot de late ochtend, liep ik door het Londense Highgate, met in mijn tas zijn beduimelde kopie van dit wetboek dat honderden jaren is gebruikt voor de berechting en veroordeling van heksen in vooral Nederland, Vlaanderen en Duitsland.

Het is een bijzonder wetboek, dat is ingezet bij meer dan honderdduizend rechtszaken waarbij slechts twee vonnissen mogelijk waren: onschuldig of de brandstapel. Het is een extreem discriminerend wetboek, omdat vooral

vrouwen het slachtoffer werden van de heksenvervolging. Maar het is ook een bijzonder tijdsdocument omdat het laat zien dat geilheid, seks en jaloezie de hoofdrol speelden bij die heksenjacht en de dood van tienduizenden vrouwen. *De Heksenhamer* is een heel dik boek, geschreven in kreupel Latijn door een Duitse priester, Heinrich Kramer. Dit was een dominicaan die de wereld beschouwde als één grote martelkamer. Kramer wilde daarin de beul zijn. We gaan even terug naar 1484, om precies te zijn naar 9 december van dat jaar. Die dag waarschuwde Paus Innocentius VIII in zijn beroemde boodschap *Summis desiderantes affectibus* (Verlangend met opperste hartstocht) de mensheid voor de invloed van de duivel, met name in het tegenwoordige Duitsland en Nederland. In die streken bedreigde Satan, schreef de paus, niet alleen de spirituele wereld, maar ook en vooral het seksleven van haar inwoners.

De paus stuurde daarom een dominicaan (de dominicanen zijn een nogal wijsneuzerige priesterorde), ene Heinrich Kramer, naar de bedreigde gebieden om daar alles te vervolgen wat naar hekserij riekte. En met succes, want Kramer wist talrijke weerloze vrouwen voor het kerkelijk gerecht te slepen en veroordeeld te krijgen. Maar heksen vervolgen bleek een intensieve klus. Kramer kon wel wat hulp gebruiken en als een soort franchise voor burgerlijke rechtbanken schreef hij daarom de *Malleus Maleficarum*. Niet onder zijn eigen naam, maar onder het pseudoniem Henricus Institoris. En Kramer voegde ongevraagd de naam van Jacob Sprenger toe als auteur (een andere, hoog aangeschreven dominicaan) om het boek meer gezag te geven, hoewel Sprenger er niets mee te maken had. Het boek kwam eerst uit in Duitsland en werd snel een bestseller in heel

Europa, met een verkoop van dertigduizend exemplaren, een ongekend aantal in die tijd. Op basis van dit wetboek mochten – naast priesters – voortaan ook plaatselijke magistraten en rechters deelnemen aan de heilige heksenjacht door heksen te identificeren en te veroordelen. En uit zijn handleiding leerden zij de meest gedetailleerde ondervragingstechnieken en de meest effectieve foltermethoden. Het boek is gespekt met talrijke gruwelijke voorbeelden. Het probeert ook voortdurend theologisch te onderbouwen dat vrouwen veel sneller neigen tot het kwade dan mannen, dat de meeste hekserij voortkomt uit seks en dat overspel en bedrog vooral de schuld zijn van vrouwen. Dit was honderden jaren de officiële leer van de katholieke kerk, met de zegen van de paus. Het directe resultaat was dat naar schatting 60.000 tot 70.000 vrouwen (uit een totaal inwonertal van pakweg zes miljoen in die tijd) levend werden verbrand, door mannen.

Tienduizenden andere vrouwen haalden de brandstapel niet eens, omdat ze de folteringen niet overleefden. Al die vrouwen waren, vaak midden in de nacht, uit hun bed gelicht, geboeid in karren afgevoerd, in donkere kerkeren opgesloten, gefolterd en ten slotte levend verbrand. Beschuldigd van, zoals mijn exorcist het die nacht in Engeland samenvatte, "seks, zaad en zonde". Het was een leerzame nacht met die duiveluitdrijver in Londen. Voor het eerst werd mij duidelijk dat seksualiteit een hoofdrol speelde in de heksenvervolging. Tot dat moment had ik bij heksen een beeld van rare vrouwen met wratten op de neus, die geheimzinnige kruidendrankjes brouwen en op bezemstelen door de lucht vlogen. Ik had ook wel eens gelezen dat heksen seks hadden met de duivel, maar

veronderstelde dat dit kwam doordat ze voor 'gewone' mannen te onaantrekkelijk waren.

Met een beetje hulp

Maar Satan, zoals de exorcist mij toevertrouwde, wordt bijgestaan door een groep helpers, de incubi en de succubi. Dit zijn duivels die, zoals paus Innocentius VIII in 1484 klaagde, 'mannen belemmeren in het verrichten van de geslachtsgemeenschap en vrouwen in het zwanger worden, waardoor echtgenoten hun vrouwen niet kunnen kennen en vrouwen geen zaad van hun echtgenoten kunnen ontvangen'. De succubi kunnen de liefde bedrijven met een man, de incubi met een vrouw. In de *Malleus Maleficarum* lees ik: "Heksen zijn vaak gezien liggend op hun rug in de velden of bossen, naakt tot aan hun navel, en het was duidelijk aan de houding van hun ledematen en lichaamsdelen die verband houden met de geslachtsgemeenschap en het orgasme, alsook aan de bewegingen van hun benen en dijen, dat ze, geheel onzichtbaar voor de omstanders, geslachtsgemeenschap hadden met incubus-duivels..."

Maar nog veel erger: incubi en succubi houden zich volgens de *Malleus Maleficarum* bezig met het 'normale proces van geslachtsgemeenschap en conceptie, door menselijk sperma te verkrijgen en dit zelf over te brengen.' Het boek legt ook precies uit hoe ze dat doen. Zo'n duivel verandert zichzelf in de gedaante van de echtgenote van een man en brengt het sperma van die man bij zichzelf in. Vervolgens verandert hij zich in de echtgenoot van een andere vrouw en brengt het sperma van de eerste man in bij de vrouw van de tweede man. Het resultaat zou je een vorm van onvrijwillig overspel kunnen noemen.

Mannelijke heksen

Maar er zijn toch ook mannelijke heksen op de brandstapel

terechtgesteld, zei ik tegen de exorcist. "Faggots", was het duidelijke antwoord. Mietjes. Seksualiteit was door de katholieke kerk strikt gereguleerd binnen het huwelijk en gericht op voortplanting. Homoseksualiteit, in de oudheid bij de Grieken en Romeinen nog volledig geaccepteerd, werd in onze middeleeuwen aangeduid als 'sodomie' en was op religieuze gronden strikt verboden en gold als een extreem zware zonde. Menig praktiserend homo is dan ook als heks op de brandstapel geëindigd. En ik dacht aan wat wij nu weten en zij toen nog niet, al die tussenvormen die wij nu scharen onder queer en lhbt+. Och, arme arme onbegrepen zielen! Volgens de *Malleus Maleficarum* hebben duivels en hun hulpjes de heksen een aantal hele specifieke krachten. Ik noem er nog een paar:

- * De duivel, via de heksen, heeft de macht om te verhinderen dat de lichamen van mannen en vrouwen elkaar kunnen naderen. Dus als een man er niet in slaagt de vrouw die hij begeert in zijn armen te sluiten, of als die vrouw hem ontwijkt, dan is er hekserij in het spel.
- * De duivel kan een man in vuur en vlam zetten voor een bepaalde vrouw, zo hevig dat hij niet meer in staat is zich te beheersen. Alle vormen van seksueel geweld, van aanranding tot verkrachting tot lustmoord aan toe zijn dus niet de schuld van de man, maar van duivelse streken.
- * De duivel kan een man impotent maken bij een vrouw. Het spreekt denk ik voor zich wie dan daaraan schuldig is.
- * De duivel kan de manier beïnvloeden waarop iemand wordt waargenomen en hem of haar extreem onaantrekkelijk laten lijken in de ogen van iemand anders. Als een man die zichzelf aantrekkelijk vindt, wordt afgewezen door een vrouw die hem onaantrekkelijk vindt, dan is er dus hekserij in het spel.

In al die gevallen zal iemand moeten branden. Wie dat moest zijn was duidelijk. De makkelijkste prooi voor de duivel waren volgens dit wetboek 'alleenstaande of over-spelige, geile, verlaten, mis-kende en mooie jonge vrouwen.'

De Heksenhamer, Henricus Institoris en Jacobus Sprenger, Uitgeverij IJzer

De heksenjacht bereikte in Nederland haar hoogtepunt in 1613 in Roermond. Gedurende een maand werden daar elke dag twee heksen verbrand, bij elkaar 64 van hekserij verdachte

personen. Al hun bezittingen (ook van de armste) vervielen aan de landheer. Helaas zijn de processtukken verdwenen. Daarom heb ik ChatGPT gevraagd een verhaal te verzinnen over

een van de vrouwen, gebaseerd op historische feiten. Binnen enkele seconden verscheen het volgende korte verhaal op mijn scherm. Ik was verbluft. Het leek wel duivelswerk. (TK)

ANNA, DE HEKS VAN ROERMOND

In de herfst van 1613, toen de klokken van de Munsterkerk in Roermond hun zware geluid lieten horen, werd in de stad gefluisterd. Over ziekte en misoogst, maar ook over zonde. De Maas had dat jaar de velden overspoeld, het graan was rot van de regen en men zocht een oorzaak, een van vlees en bloed.

Wanneer Anna over de kasseien van de markt liep, haar wollen rok bespat door modder en met een linnen kap over haar haar, stokten de gesprekken. Mannen keken haar te lang na, vrouwen maakten haastig een kruisteken en trokken hun kinderen mee. Anna was een jonge weduwe en woonde bij de stadsmuur, in een huisje dat ooit van haar schoonouders was geweest. Een vrouw zonder man, zonder zoon, zonder toezicht. Dat was verdacht genoeg.

De eerste beschuldiging kwam van een brouwersknecht. Hij beweerde dat zij hem 's nachts in zijn slaap had bezocht, dat hij haar adem had gevoeld, haar gewicht, haar warmte. Hij was uitgeput wakker geworden en beschaamd over de natte plek rond zijn kruis. Zijn vrouw huilde en riep dat haar man was betoverd.

“Een succubus”, zei de pastoor, eerst zacht, later openlijk vanaf de kansel. Een duivel in vrouwengedaante die mannen verleidt en hun zaad en levenskracht rooft.

NA DAGEN VAN ONDERVRAGINGEN ONDERTEKENDE ZE UIITEINDELIJK HAAR BEKENTENIS

Vanaf dat moment kreeg alles een andere betekenis. Als Anna glimlachte, was het lokken. Kocht ze kruiden – salie, alsem, kamille – was het toverij. Wanneer een man naar haar keek, was hij een slachtoffer. Ze zeiden dat katten haar volgden, dat 's nachts licht brandde in haar huis, dat ze liep zonder geluid te maken.

Ze begon haar ogen neer te slaan, haar gezicht dieper te verbergen onder haar kap. Maar zelfs dat werd uitgelegd als schuld. En toen de schout kwam met zijn mannen, verzette ze zich niet. Buren gluurden vanachter de luiken. Niemand sprak haar naam.

Ze brachten haar naar het stadhuis, naar een rechter die aan een tafel zat met voor hem een zwaar boek, gebonden in donker leer en met metalen hoeken: de *Malleus Maleficarum*, het beruchte wetboek voor de heksenjacht. Hij sloeg het open en bladerde er in, las passages voor over vrouwen die door hun zwakke natuur vatbaar waren voor de duivel; over demonen die zich 's nachts in bedden nestelden; over succubi die mannen bezochten.

“Bekent gij”, vroeg hij, “dat gij een werktuig zijt van Satan, een verleidster in zijn dienst?”

Anna schudde haar hoofd.

Terug in de donkere kerker, die leek te zuchten onder het gewicht van de stad, bond de beul haar polsen op haar rug en sloeg het einde van het touw over een katrol in de balk. Langzaam takelde hij Anna omhoog. Haar schouders draaiden achterwaarts tot de pijn haar adem afsneed. Haar tenen schraapten langs de vloer, op zoek naar steun die er niet was.

Toen ze opnieuw ontkende, liet de beul haar plots zakken. Haar armen schoten uit hun kommen en een doffe kreet ontsnapte aan Anna's keel.

Ze werd op een houten bank gelegd. Haar duimen gingen in kleine ijzeren schroeven. De beul draaide langzaam. Het geluid was zacht, maar de pijn was fel en allesoverheersend. Anna voelde hoe haar lichaam begon te trillen zonder dat ze het kon stoppen.

“De waarheid bevrijdt de ziel”, zei de magistraat, die met het boek onder zijn arm in een hoek van de kerker stond.

Anna begon te praten, eerst verward, dan wanhopig. Maar niets was genoeg. Ze wilden horen wat het in boek stond: nachtelijke omzwervingen, demonische lust, geheime bijeenkomsten buiten de stadspoort. Elke ontkenning betekende meer pijn; elke bekentenis bracht nieuwe vragen, onherroepelijk gevolgd door pijn.

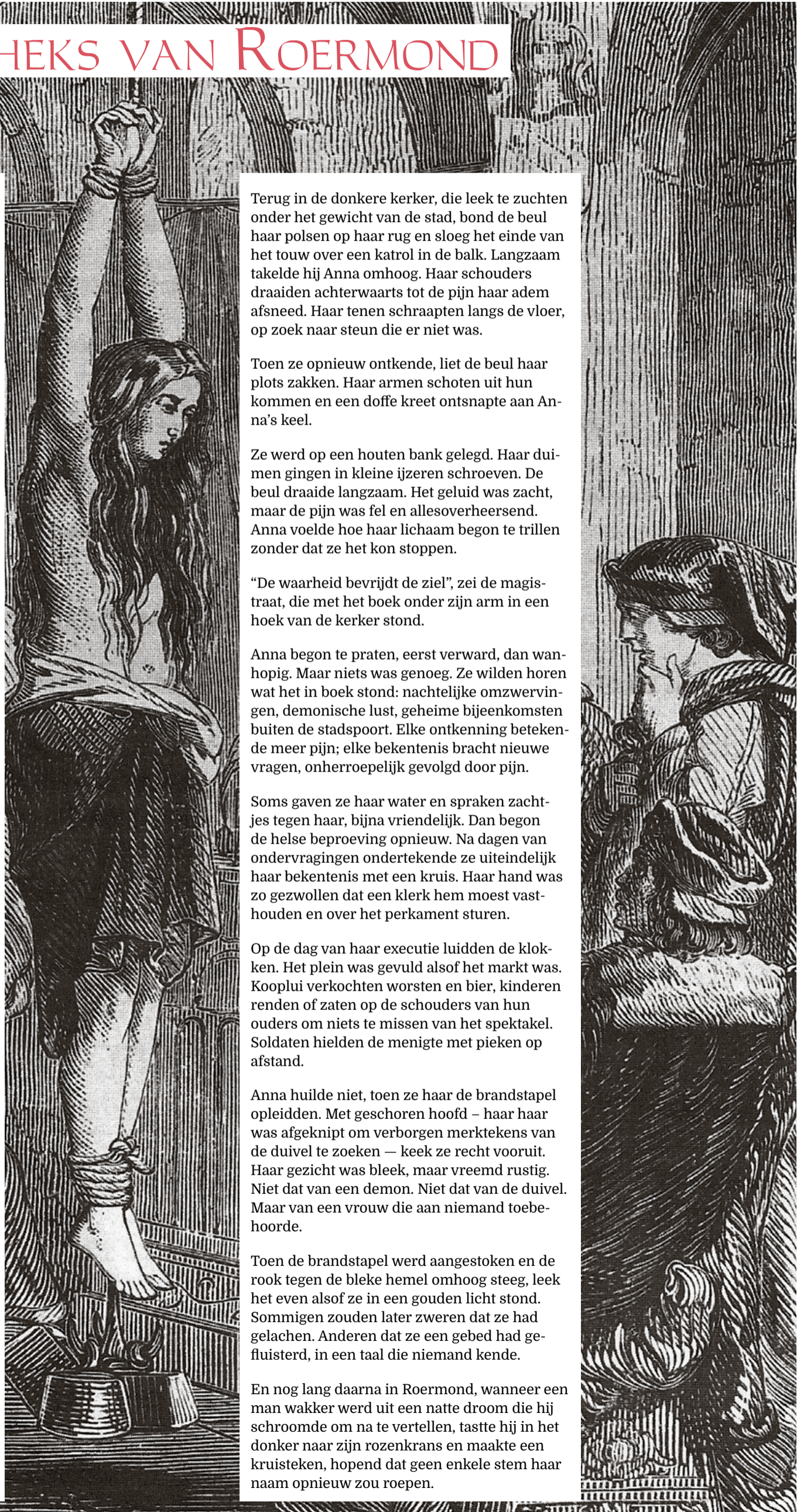
Soms gaven ze haar water en spraken zachtjes tegen haar, bijna vriendelijk. Dan begon de helse beproeving opnieuw. Na dagen van ondervragingen ondertekende ze uiteindelijk haar bekentenis met een kruis. Haar hand was zo gezwollen dat een klerk hem moest vasthouden en over het perkament sturen.

Op de dag van haar executie luidden de klokken. Het plein was gevuld alsof het markt was. Kooplui verkochten worsten en bier, kinderen renden of zaten op de schouders van hun ouders om niets te missen van het spektakel. Soldaten hielden de menigte met pieken op afstand.

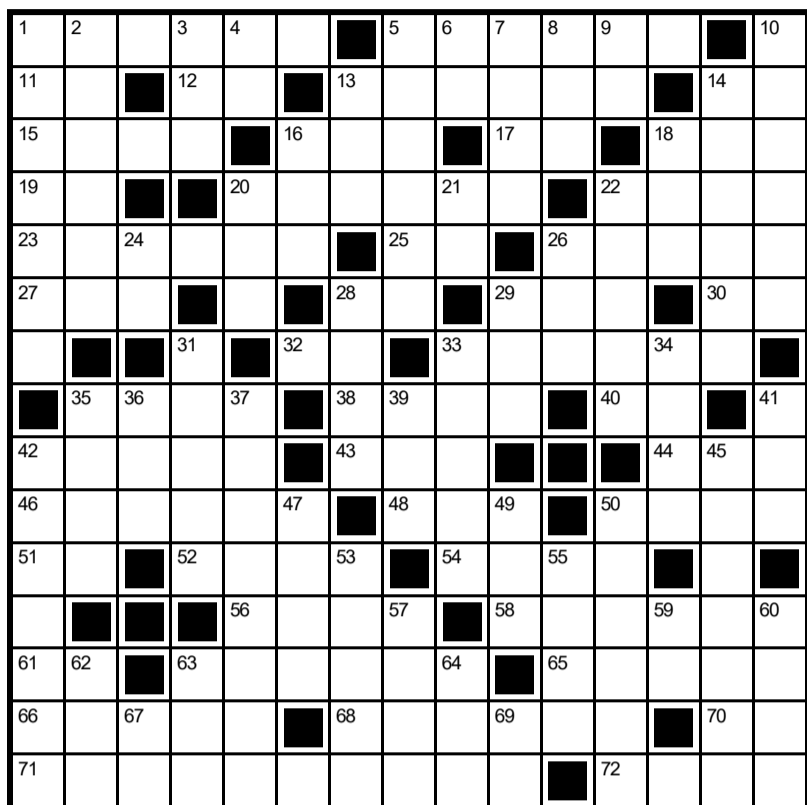
Anna huilde niet, toen ze haar de brandstapel opleidden. Met geschoren hoofd – haar haar was afgeknipt om verborgen merktekens van de duivel te zoeken – keek ze recht vooruit. Haar gezicht was bleek, maar vreemd rustig. Niet dat van een demon. Niet dat van de duivel. Maar van een vrouw die aan niemand toebehoorde.

Toen de brandstapel werd aangestoken en de rook tegen de bleke hemel omhoog steeg, leek het even alsof ze in een gouden licht stond. Sommigen zouden later zweren dat ze had gelachen. Anderen dat ze een gebed had gefluisterd, in een taal die niemand kende.

En nog lang daarna in Roermond, wanneer een man wakker werd uit een natte droom die hij schroomde om na te vertellen, tastte hij in het donker naar zijn rozenkrans en maakte een kruisteken, hopen dat geen enkele stem haar naam opnieuw zou roepen.

BONJO BAJES PUZZEL

BUZING Puzzels

Horizontaal

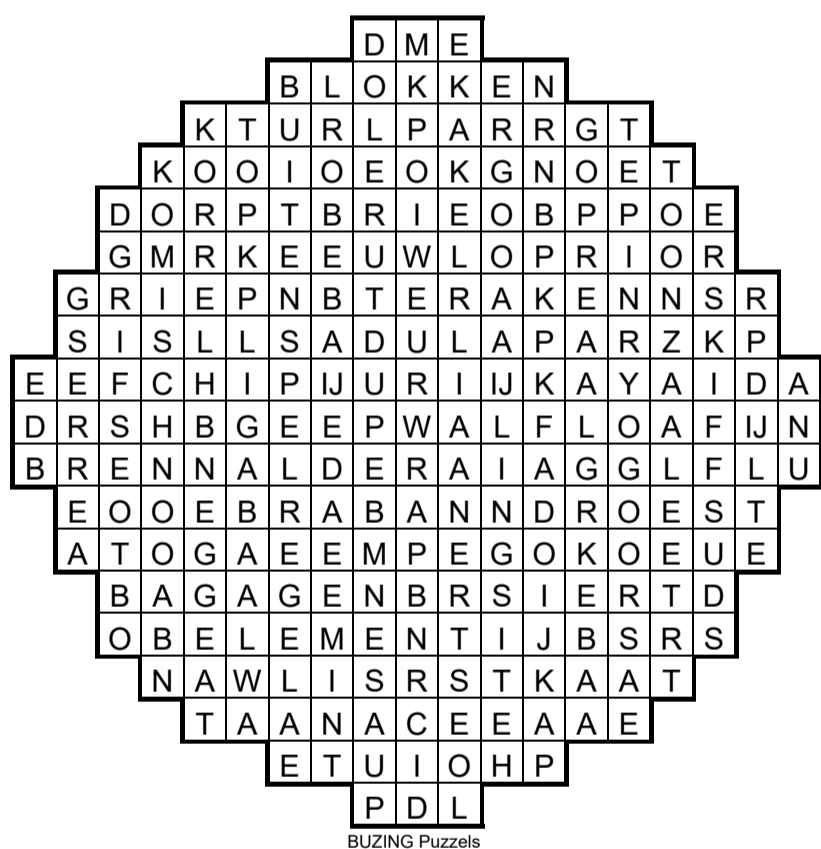
- 1. Getier - 5. Hotelleider - 11. Gewezen - 12. Voorzetsel - 13. Trapper - 14. IJzer (afk.) - 15. Vies - 16. Dik - 17. Amsterdamse Tijd - 18. Tevens - 19. Of dergelijke - 20. Weinig vet bevattend - 22. Geluid - 23. Welk land kent verplichte bemiddeling voor een zaak voor de rechter komt? - 25. Chinese maat - 26. Alletwee - 27. Ratelpopulier - 28. Voorzetsel - 29. Antiblokkeerremstelsel - 30. Verenigde Naties - 32. Uitgesloten aansprakelijkheid - 33. Stijloefening - 35. Schrap - 38. Gedroogd gras - 40. Eerwaarde Heer (afk.) - 42. Stadsdeel - 43. Tijdperk - 44. Dikke pap - 46. Sjalot - 48. Strohalm - 50. Verrichten - 51. Motorraces - 52. Hoon - 54. Koortswerend middel - 56. Pikante saus - 58. Raceauto - 61. Amsterdams Peil - 63. Deel van oog - 65. Deel van het leger - 66. Buit - 68. Welk kamerlid is tegen procesafspraken met criminelen? - 70. Oude lengtemaat - 71. Pech - 72. Werppijl.

Verticaal

- 1. Goed passend - 2. Organisatie die mensen begeleidt die met justitie in aanraking zijn gekomen - 3. Gehoororgaan - 4. Europees Parlement (afk.) - 5. Getreuzel - 6. En dergelijke (afk.) - 7. Venster - 8. Wilde haver - 9. Namelijk - 10. In de Middeleeuwen belandden zij op de brandstapel - 13. Hoofddekseel - 14. Kaasgerecht - 16. Boerenbezit - 18. Vrouwelijk schaap - 20. Getal - 21. Regiment infanterie - 22. Geen betere - 24. Antwoord betaald - 26. Engelse omroep - 28. Vruchtbare plek - 29. Assistent in opleiding - 31. Gesloten rijtuig - 33. Monster - 34. Hulpdienst (afk.) - 35. Grond langs zee - 36. Pulverig - 37. Verkeersteken - 39. Brandgang - 41. Drank - 42. Gesnapt - 45. Evenhoevig zoogdier - 47. Deel van vinger - 49. Gebogen been - 50. Afgaand - 53. Kuikengeluid - 55. Zoete lekkernij - 57. Drentse plaats - 59. Binnen - 60. Verharde huid - 62. Voorkeur - 63. Strafwerktuig - 64. Engels bier - 67. Onroerend goed - 69. Hetzelfde.

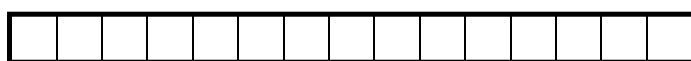
OPLOSSING VAN DE PUZZEL STAAT OP PAGINA 4.

BONJO WOORDZOEKER

BUZING Puzzels

OPLOSSING VAN DE WOORDZOEKER STAAT OP PAGINA 4.

ABBA	• DORP	• KAKEL	• PRIK
AFIJN	• DROOG	• KNAUW	• PRIOR
AIDA	• DUPE	• KOLF	• REAAL
AKEN	• EEUW	• KOMISCH	• ROBE
ALGEBRA	• ELEMENT	• KOOI	• ROBOT
AMBT	• ERGO	• KORREL	• ROEST
ARTS	• EROP	• LIAAN	• ROTS
BAAL	• ERTS	• LIED	• SEKT
BAGAGE	• ETUI	• LIJFGOED	• SERRE
BAREN	• FADO	• LIGA	• SIER
BLOKKEN	• GEEP	• LONG	• SKIFF
BREILAP	• GNOE	• MINT	• STUT
BREN	• GOOR	• NEGGE	• TAAN
BRES	• GOOT	• NERO	• TONG
BRIE	• GRIEP	• NOEST	• TOONZAAL
BUIK	• GRIF	• OKAY	• TUIL
BUITENSPELREGEL	• HAAST	• OPKOPER	• TUTU
CHIP	• IJDEL	• PAARD	• TWEEMAAL
DOEK	• IJLINGS	• PIETJE	• WRAK
DOLER	• IJLTE	• PINK	

PENN
ADVOCATEN

'Een goede voorbereiding is het halve werk'.

Daarom bezoeken wij onze cliënten regelmatig en in alle PI's van het land. Sinds de oprichting in 2008 verlenen wij rechtsbijstand in grote en kleine strafzaken. Vanuit een persoonlijke en betrokken relatie streven wij naar het best mogelijke resultaat.

Onze focus ligt op strafzaken met financiële elementen, zoals fraude- en oplichtingszaken, witwassen, ontnemingszaken, fiscaal- en financieel strafrecht, ondernemingsstrafrecht, handhaving en boetes, BIBOB-procedures.

Mr. D.M. Penn is lid van de Nederlandse Vereniging van Strafrechtadvocaten (NVSA) en de Vereniging van Advocaat-Belastingkundigen (NVAB).

Advocatenkantoor Penn
088-2503200 / 06-29179198
Maastricht- Den Haag
www.penn.nl

ADVOCATENKANTOOR VAN RIJTHOVEN

- Gespecialiseerd in Straffzaken: o.a. drugs, diefstal, mishandeling, zeden- en levensdelicten.
- Lid Nederlandse Vereniging van Strafrechtadvocaten.
- Advocaat vanaf 1992 met een ruime ervaring in kleine en grote strafzaken.
- Werkzaam tegen betaling of Pro Dec.
- Direct en laagdrempelig contact.
- Ik treed voor u op. Geen kantoorgenoot.

Nieuwsgierig? Bel 0499 577 579
Of stuur een brief naar Pallande 3,
5688 NH Oirschot

Kwaliteitstijd

Dini van het Noorden is vrijwilligster in een Penitentiaire Inrichting. Ze schrijft over haar vrijwilligerswerk en daaraan verwante onderwerpen.

Laatst vroeg iemand me waarom ik als taalvrijwilligster in een gevangenis werk. Ik antwoordde dat ik het mooi werk vind. “Maar je kunt dat toch ook voor mensen doen die niet gedetineerd zijn? Er zijn zoveel mensen die taalhelp nodig hebben”, zei ze. Dat is waar en daarom heb ik ooit kinderen van anderstalige ouders voorgelezen. En vooral veel met ze gepraat, want gesprekjejes zijn ook goed voor de taalontwikkeling.

Aandacht en hulp kunnen het verschil maken

Maar waarom ik dan nu in een PI werk? “Omdat degenen achter de tralies ook mensen zijn. Zij hebben net zoveel recht op onderwijs als ieder ander. En dat wordt in de PI's aangeboden. Met deskundige en betrokken docenten”, antwoordde ik. En ook met vrijwilligers die door hun organisaties scholing voor werk in PI's krijgen aangeboden. Als vrijwilligster heb ik dan ook diverse trainingen, lezingen en workshops gevolgd waar de organisatoren en sprekers over het leven in een PI vertelden. En over mensen met een licht verstandelijke beperking en hoe je die herkent en ermee om kunt gaan. Maar ook over tbs, reclassering, opvang na de detentie en nazorg. Iedere organisatie, elke spreker en ervaringsdeskundige, alle deelnemers aan deze bijeenkomsten hadden en hebben hetzelfde doel voor ogen: goede zorg en

behandeling voor degenen die in detentie zijn of in een tbs-kliniek zitten. En nee, niet alles loopt perfect, maar perfectie bestaat nu eenmaal niet. Wij vrijwilligers zijn ook niet volmaakt. En dat anderen het raar vinden dat wij dit doen, dat begrijpen we tot op zekere hoogte ook wel. Want als je bijvoorbeeld slachtoffer bent van oplichting of beroofd of bedreigd, is het echt niet vreemd dat je niet begrijpt dat daders hulp en aandacht krijgen van vrijwilligers. Maar toch kunnen die aandacht en de hulp het verschil maken, vooral voor degenen die in de maatschappij buiten de boot vallen en om een of andere reden in de gevangenis terecht komen. Als zij na hun gevangenisstraf een beter bestaan kunnen krijgen, kan dat de maatschappij een stukje veiliger maken. Daarom zijn er de organisaties, medewerkers en vrijwilligers die hun uiterste best doen het verschil te kunnen maken. En daarom wordt er in de PI's onderwijs en taalhelp aangeboden. Dat vertelde ik de geïnteresseerde vragenstelster. “Het is prachtig vrijwilligerswerk”, voegde ik eraan toe. Mijn uren op Onderwijs beschouw ik als kwaliteitstijd.

Waaruit mijn vrijwilligerswerk precies bestaat, wordt ook weleens gevraagd. Dat hangt helemaal van de cursist af. Er zijn cursisten met dyslexie of die laaggeletterd zijn en er zijn mensen die onze taal willen leren. Omdat ze bijvoorbeeld na de detentie graag in Nederlands willen werken. En dan is het toch erg handig als je Nederlands kunt verstaan en spreken. Maar vooral de uitspraak van onze taal kan lastig zijn en daarom worden er ook vaak

gesprekken gevoerd. Het zijn vaak boeiende gesprekken, waarvan ikzelf veel kan leren over het land van herkomst en de cultuur.

Muziek

Toen ik nog niet zo lang taalvrijwilligster was, kwam een gedetineerde naar Onderwijs die erg depressief was. Hij zat in voorarrest en vertelde dat hij onschuldig was. 's Nachts kon hij niet slapen en liep hij als een gekooid dier heen en weer in zijn cel. Hij kwam uit Italië, maar sprak redelijk Nederlands. Hij wilde geen boeken of ander lesmateriaal op de tafel. Hij wilde vooral praten, het liefst over zijn problemen. Maar daarmee kon ik hem niet helpen en dus spraken we daar niet te veel over.

Ik moest afleiding zoeken voor deze meneer

Alles wat aandacht krijgt groeit en daarom konden zijn problemen beter even worden vergeten. Ik moest dus afleiding zoeken voor deze meneer. En dat lukte door muziek. Hij was net als ik een muziekliefhebber en hoewel we niet naar muziek konden luisteren, konden we wél over muziek praten. Dus discussieerden we over niets anders dan de muziek waar we bekend mee waren. Ik moest dan vaak denken aan een deel van de tekst uit een opera van de Engelse componist Henry Purcell (1659-1695): *Music for a while shall all your cares beguile* (muziek kan voor een poosje al je zorgen laten verdwijnen). En al konden we geen muziek

beluisteren, tijdens die uurtjes op Onderwijs leken de zorgen van deze cursist echt even te verdwijnen. Tevens waren de gesprekken goed voor zijn taalontwikkeling. Op een dag kwam hij niet opdagen. Hij was ontslagen uit de PI, hoorde ik. Hij was inderdaad onschuldig en kon nu thuis weer naar muziek luisteren, zo lang hij maar wilde. En tegelijkertijd proberen de periode in detentie te verwerken.

Zoals ik eerder opmerkte: mijn uurtjes op Onderwijs beschouw ik als kwaliteitstijd. Vroeger werd *quality time* vooral in verband gebracht met een gezellig samenzijn met de kinderen, familie of vrienden. Dat is veranderd. Op internet las ik dit: “Kwaliteitstijd heeft in elk geval de verwachting dat het tijd is die ontspannend is en vrij van conflicten. Het biedt mogelijkheden tot zinvolle gesprekken met elkaar en het doen van activiteiten die waardevol zijn.” Beter kan ik het niet verwoorden. Of het op onze afdeling Onderwijs er nu om gaat dat ik bezig ben met een cursist om hem nieuwe woorden te leren of dat we een taalpuzzel met ‘husselwoorden’ oplossen of een zinvol gesprek voeren... Die activiteiten vallen absoluut onder kwaliteits-tijd. En daarom vind ik mijn vrijwilligerswerk zo mooi en waardevol.

weide
does
hok
duif
schapen

jet
teun
vuur
gij
lam
kees
bok

mr. J.M.C. van Gorkum is gespecialiseerd in Jeugdrecht en heeft jarenlange ervaring met zaken betreffende:

- OMGANG
- ONDERTOEZICHTSTELLING
- ERKENNING
- UITHUISPLAATSING
- GEZAG

Zij treedt op in het gehele land, ook op basis van toevoeging (pro deo).

073 8200 953

www.advocatenkantoorvangorkum.nl

advocatenkantoor
VAN GORKUM

Advocaten in strafzaken

Venlo 077 351 10 42

lina
ADVOCATEN

Strafzaken | Overleveringszaken | Tbs-zaken | Cassatiezaken

CONTACTBUREAU

2267 Washi

Hallo allemaal, ik ben Washi, 27 jaar oud, 1,95 meter lang en heb een Portugees-Algerijnse afkomst. Ik heb donkerbruine krullen tot mijn oren en hou ervan om er verzorgd uit te zien. Ik kook heel graag, ik ben chef in de keuken geweest en werkte ongeveer tien jaar lang in de horeca. Daarnaast heb ik ook zwemles gegeven aan kinderen. In mijn vrije tijd deed ik aan fitness en buiten sporten. ik beoefen al vijf jaar fitness, waardoor ik inmiddels atletisch ben gebouwd. Ik heb verder geen tatoos. Ik hou van eten en reizen om meer van de wereld te zien. Ik hou heel erg van avontuur, maar ga ook graag op vakantie om uit te rusten na een week of een maand hard werken. Ik hou niet van drugs of alcohol. Ik heb tien jaar geen druppel gedronken. Ik heb wel eens geblowd. Ik zit op dit moment in de gevangenis van Milaan in Italië omdat ik in Nederland aan Italië ben uitgeleverd. In het begin sprak ik de taal niet en was het wennen omdat het hier een complete chaos is. Niemand spreekt Nederlands, dus moest ik wel die spaghetti-taal leren, die ik inmiddels na drie maanden spreek. Ik heb geen familie, daarom wil ik heel graag schrijven met een lieve, leuke, eerlijke vrouw. Ik beschik gelukkig over voldoende financiën om wekelijks brieven te sturen. Ben jij die lieve, leuke, eerlijke vrouw? Schrijf me dan gauw, zodat ik mijn eerste brief kan sturen naar jou. Ciao, Washi

2268 Jozef

Hey dames, Ik ben Jozef, 38 jaar, slank en fit. Na een poos denkend over contact met dames via deze weg ga ik het toch doen! Ik ben op zoek naar een leuke vrouw rond mijn leeftijd of ouder, voor wat leuk contact via brieven of misschien wel meer. Als alles meezit en het klikt tussen ons, kunnen we in augustus 2026 wel op een echte date! Tot snel dikke kus Jozef.

2269 V.

Hee dames! Mijn naam is V. en ik ben 21 jaar. Mijn hobby's zijn eten, reizen, uitgaan en uitslapen, haha. Ik zoek een leuke dame om mee te schrijven en maatjes voor het leven te worden en wie weet wel meer. Ik hoor je al denken: waarom zou ik schrijven met iemand die ik niet ken? Maar met mij schrijven is altijd leuk! En vind je het toch niks, geen probleem. Je bent tot niks verplicht. Heb jij interesse in een leuk avontuur, dan hoor ik snel van je!

2270 man 42 jaar

Hallo dames, ik zit al een hele tijd in detentie en ben er wel aan toe om contact met iemand te leggen. Ik hou van koken, wandelen en reizen. Verder heb ik kinderen die alles voor mij betekenen. Ik ben open, eerlijk, spontaan en avontuurlijk. Ik zou graag via deze weg een leuke eerlijke dame willen vinden om met mij te schrijven. Ik zit momenteel in het zuiden van Nederland. Voel je je aangetrokken, schrijf me dan. Ik schrijf altijd terug.

2271 J.

Hey dames, Ik ben J. uit Amsterdam en ben 28 jaar oud. Ik ben breed gebouwd en weeg 105 kilo. Ik ben een intensieve sporter met een kale kop en een mooie volle baard. Mijn huidskleur is tussen licht en donkergetint in, oftewel de perfecte chow, haha. Ik ben een impulsieve jongeman die nooit bang is om te zeggen wat je wilt. Ik hou van reizen en nieuwe plekken ontdekken. Ik geniet van uit eten gaan in restaurants en hou van elke keuken behalve Frans. Ik ben momenteel gedetineerd in de EBI-Light en sta open voor contact. Als ik je interesse heb gewekt, stuur me een reactie en ik spreek je snel. X J.

2272 Giano

Hey dames/baddies, ik ben Giano, 29 jaar. Ik zit momenteel op een AIT-afdeling dus ik mag alleen contact met dames buiten. Mijn hobby's zijn veel sporten, kickboksen, koken. Ik ben licht getint en Surinaams, 1,80 meter. Een foto kan je krijgen op verzoek. Ben jij op zoek naar iets spannends en wat uitdaging? Kan jij tegengas aan? Schrijf dan snel.

ZO WERKT HET CONTACTBUREAU

1. Je stuurt je advertentie naar Bonjo contactbureau, Nieuwe Herengracht 18 1018 DP Amsterdam.
 2. Bonjo stuurt de advertentie naar een beoordelingscommissie. Deze moet goedkeuring geven voor plaatsing.
 3. Bij goedkeuring plaatst Bonjo je advertentie in de Bonjo en/of op de website.
 4. Een reactie op een advertentie stuur je naar Bonjo contactbureau. Vermeld hierbij wel het advertentienummer anders kunnen wij je reactie niet doorsturen. Doe een postzegel op de enveloppe en stuur 'm op.
 5. Als je reageert maar niet wilt dat je adres bekend wordt, vermeld je adres dan niet in je brief maar op een bijgevoegd papiertje.
- Zonder je adres kunnen wij geen reacties naar je terug sturen. Een eerlijk verhaal scoort het best. Dus schrijf een brief met daarin je interesses, hoe lang je nog moet, wat je graag wilt en wat weer niet. Ieder die de site bezoekt weet dat hij/zij met een gedetineerde te maken heeft. Transparanter kan niet!

2276 Maher

Mijn naam is Maher en ik verblijf momenteel in de PI. Ik ben op zoek naar een vrouw om contact mee te hebben en wellicht in de toekomst meer. Ik ben een 56-jarige, aardige man. Ik zie er goed uit en heb een leuke kledingstijl. Ik kom van origine uit Irak en ik woon nu dertig jaar in Nederland. Ik ben een gezonde man en heb mijn financiën op orde. Mijn hobby's zijn gitaar spelen en diamanten verzamelen.

2278 Barry

Hallo dames, ik ben Barry uit Amsterdam, kaal, 55 jaar, zeventien jaar niet-roker, meer dan negentien abstinent van middelen. Maar ik vind het absoluut helemaal prima als je wel rookt. Ik kan 1000 keer breed opdrukken binnen twee uur, heb een breed postuur. Ik heb doe aan karate en heb 46 jaar vechtsportervaring. Ik ben verder een zeer handige timmerman en benoemd tot eerste zager. Verder ben ik een man met een nuchtere en realistische instelling, maar ik heb wel veel gevoel voor humor. Als je geïnteresseerd bent schrijf me dan maar. Als je tussen de 22 en 54 jaar bent vind ik dat prima. Tot snel, Barry.

2279 Davy

Ik ben Davy. Ik ben 30 jaar oud, ik ben 1,75 meter lang en heb groenbruine ogen. Ik weeg 92 kilo en mijn hobby's zijn ondernemen en reizen. Ben jij ook een type dat van ondernemen en reizen houdt en dezelfde interesses heeft, zoals webshops bouwen en cybertechnologie? Ik sta open voor zowel mannen als vrouwen. Herken je jezelf hierin? Schrijf me snel en misschien worden we maatjes of collega's voor het leven.

Condor Recherchebureaus

Contra-expertise (strafrecht) dossier onderzoek
Condor Recherchebureaus werkt objectief en onafhankelijk aan een correcte waarheidsvinding

Condor Amsterdam/ Eindhoven : Tel: 06-16969700
www.condorrecherche.nl Email: condor@condor.nu

Strafrechtadvocaat mr. Mohamed Rafik

- Levensdelicten
- Drugszaken
- Terrorisme
- Gewelddelicten
- Ontnemingszaken
- Uitlevering
- Overlevering

- Vermogensdelicten
- Verkeersdelicten
- Zedenzaken
- Fraude
- TBS
- Beslag
- Detentierecht

Nederlands
English
عربي (Arabisch)
Tamazight (Berbers)

06 18 35 66 29
rafik@kvrzadvocaten.nl

Rafik
ADVOCATEN

van **BONJO**

2280 Roy

Hoi dames van Nederland. Ik ben Roy, een nuchtere Rotterdammer van 38 jaar oud, 1,80 meter, donkerblond haar met een klein baardje. Ik heb een hart van goud en sta graag voor anderen klaar. Ik ben nu alweer een tijdje vrijgezel en ben via deze weg op zoek naar contact en sta open voor meer. Humor en gezelligheid zijn Roy. Ik hou van koken en lekker eten. Bij mij staan wederzijds respect en vertrouwen hoog en ik ga geen uitdaging uit de weg, niets is te gek. Krijg jij als je dit leest interesse en wil jij meer weten wie ik ben, schroom dan niet en neem contact op. Wie schrijft krijgt altijd een reactie. Een foto zou leuk zijn en ik zal dan zelf ook een foto sturen. Liefs en groetjes Roy

2224 Stefan

Beste lezer, ik ben Stefan en ik verblijf al anderhalf jaar in de PI en ik heb nog zo'n twee jaar te gaan. Ik heb geen sociaal netwerk en hoop middels deze weg een leuke christelijke vrouw tussen de 30 en 45 jaar te ontmoeten. Zelf ben ik Nederlands, 27 jaar, 1,94 meter, 91 kilo, met grijsgroene ogen, kort donkerblond haar en een baardje. Ook heb ik veel zichtbare tattoos. Enkele jaren terug heb ik mij laten dopen en geloof is erg belangrijk voor mij. Verder ben ik een avontuurlijk en zorgzaam type dat niet van stilzitten houdt. In mijn jeugd heb ik op internationaal niveau gewieldend en voor mijn gevangenschap trainde ik marathons. Ook ben ik vrijwilliger geweest in Oekraïne en daaropvolgend in een vluchtelingenkamp voor Oekraïners in Polen. Tevens heb ik een militaire opleiding gevolgd bij het Franse vreemdelingenlegioen, maar ik besloot niet in dienst te treden. Verder ben ik gek op de natuur, goede gesprekken en sport. Ik hoop dat mijn verhaal jou aanspreekt en er leuk contact kan ontstaan en misschien wel liefde, want daarnaar verlangt iedereen. Toch? Stuur mij gerust een brief en laat me weten wie je bent en wat jij belangrijk vindt. Ik zou het waarderen als je een foto van jezelf meestuurt, zodat ik een idee heb van met wie ik communiceer. Bij mijn antwoord zal ik ook een foto van mijzelf sturen. Liefdevolle groet, Stefan

2281 Mark

Hallo dames mijn naam is Mark. Ik ben 54 jaar oud en zit in de PI. Ik moet nog anderhalf jaar. Ik ben 1,71 meter en Nederlands. Verder ben ik normaal en sportief en weeg ik rond de 78 kg en ben ik kaal. Ik heb veel humor, ben gezellig, zorgzaam en sociaal en heb een goede babbel. Ik hou van eerlijkheid en vind normen en waarden belangrijk. Dus wil je een leuke man met een babbel, schrijf me! Wil je meer van me weten? Hopelijk tot snel.

2282 L.

Hoi hoi heren, ik ben een lieve, rustige, Nederlandse vrouw die op zoek is naar een leuke, gezellige penvriend tussen de 40 en 60 jaar. Ik ben zelf 40. Ik zit nu al best wel een tijdje en moet ook nog best lang. Dus ik zou een vaste penvriend heel erg leuk vinden. Ik wacht met smart op jou reactie. Veel liefs L.

2283 K.

Hallo dames, ik ben een Nederlandse man van 35 met bruine ogen en donker haar en ik praat met een zachte G. Ik ben goed gebouwd, heb hier en daar wat tatoeages. Ik zit al geruime tijd binnen en moet nog een jaar. Dus ben jij een leuke dame die van Brabantse gezelligheid houdt? Spring dan in de pen. Wie weet tot snel. Groetjes K.

2284 Maarten

Hallo dames, ik ben Maarten, een man van inmiddels 37 jaar. Ik ben op zoek naar een pencontact of relatie. Ik hou van gamen, voetbal en muziek. Ik zit in de tbs. Ik ben sinds januari 2024 bezig aan mijn verloftraject. Het maakt niet uit wat je delict is of dat je in de tbs of bajes zit of hoelang je nog moet. Je krijgt altijd een reactie terug. Met vriendelijke groetjes Maarten. Ik hoop snel van je te horen.

2288 Vida

Allerbeste lezeres, ik zou je graag willen schrijven. Zet jij de eerste stap? Ik ben in de dertig. Ik zoek een pencontact. Ik kom bijna vrij, in december. Ik ben 1,74 meter, donkerblond, met blauwe ogen, baardje en open mindset. Ik ben sportief en avontuurlijk, *good times, good vibes, builder*.

2285 Murat

Hallo dames, mijn naam is Murat. Ik ben 42 jaar oud, geboren in Nederland. Ik ben 3/4 Turks, 1/4 Albanees, heb bruine ogen, zwart haar, ben getint en met een goed gebouwd postuur. Ik heb tattoos, ben verzorgd, heb een goed uiterlijk en ga goed gekleed. Ik ben lief, zorgzaam, spontaan, heb veel humor. Ik hou van koken, reizen, muziek en nog veel meer. Ik ben loyaal en eerlijk, vertrouwen staat op nummer 1. Ik ben superhandig in elke klus aan huis en daarbuiten. Ben jij ook loyaal, trouw, open en eerlijk? Ik heb ongeveer een jaartje te gaan in de PI. Schrijf me en wie weet zijn wij een match. Misschien ben jij de ware en worden we samen gelukkig. Ik reageer 100 procent terug. Heel veel liefs, je prins op het witte paard. Maar voor nu, je *bad boy* achter tralies. Tot snel.

2286 Jeffrey

Hey dames, het lijkt me leuk om via deze manier contact te hebben. Mijn naam is Jeffrey, ik ben 38 jaar, lief, eerlijk, spontaan, heb humor, ben verzorgd, stoer, vriendelijk en mijn favoriete kledingmerk is The North Face. Parfum Viktor en Rolf spicebomb. Mijn situatie: momenteel gedetineerd en kans op tbs-voorwaarden. Niet voor de rare dingen. Mijn uiterlijk: 80 kilo, sportief, hardlopen, fitness, verzorgd, geschoren hoofd. Het lijkt me leuk via brief, telefoon of bezoek contact te hebben. XXX

2287 M.

Hallo dames, Ik ben M. Ik ben 22 jaar jong. Ik heb groene ogen en bruin haar en een baardje. Ik ben een Nederlander. Mijn lengte is ergens in de 1,70 meter. Ik heb een normaal postuur, maar probeer wat breder te worden door te sporten. Ik zoek een lieve vrouw tussen de 22 en 26 jaar. Ik heb niet echt een voorkeur, maar val vaak voor vrouwen met bruin haar en donkere ogen. Ik lees graag als het een goed boek is. Ik sport graag en mijn grootste hobby's zijn auto's Ik zit nu twintig maanden binnen en heb nog een lange tijd te gaan. Ik hoop iemand te vinden met wie ik de tijd kan weg schrijven en een band kan opbouwen. Ben jij een lieve, zorgzame vrouw en wil je mij verder leren kennen, stuur me dan een brief en wie weet. Groet, M.

2289 Dennis

Hey dames, ik ben Dennis. Ik ben 39 jaar oud en heb een bruine huidskleur. Ik weeg 88 kilo. Ik heb bruine ogen en ben 1,70 meter lang. Ik hou van reizen en dat wil ik weer doen als ik vrij ben en misschien samen met jou. Ik heb een dochter van 16 jaar oud. Ik hou van shoppen en lekker eten. Ben jij de prinses die ik zoek? Schrijf me dan, ik reageer altijd. Altijd liefs, Dennis en tot snel.

2290 Deviant

Hallo dames, ik ben Deviant. Ik ben 54, maar oog 45. Blank, slank, 1,79 meter en 72 kilo. Donkerblond, gezond, eigen tanden, geen medicatie, geen drugs, niet rokend, geen tattoos, geen kids en inmiddels in detentie. Mijn relatie is beëindigd in verband met mijn opgelopen trauma en valse/onterechte veroordeling, waarvoor ik nu in cassatie ben. Vooropgesteld, mijn zaak heeft niets met zeden, drugs, roof of diefstal te maken. Ik omschrijf mezelf als eerlijk, lief, respectvol, dankbaar, spiritueel, pacifist, agnost, en antroposoof. Ook al ben ik panseksueel, mijn voorkeur is wel blank en slank. Als desideratum hoop ik een contemporaine savante/blauwkous te mogen leren kennen, maar de lat hoeft voor mij niet te hoog te liggen. Ik zou zeggen, trekt dit jou aan, ex aequo? Ex tempore, hora ruit!

2291 R.

Hallo lieve dames, ik ben R., 40 jaar oud en momenteel gedetineerd. Ik ben op zoek naar een leuke jongedame om mee te schrijven, bellen en misschien meer in de toekomst. Wie weet! Ik heb op het moment nog zo een drie jaar te gaan en wil graag iemand ontmoeten om een mooie toekomst mee op te bouwen na detentie. Ik ben lief, eerlijk en trouw. Spreek jou dit aan, dan hoor ik graag van je. Kus R.

M. W. Bouwman
STRAFRECHTADVOCAAT

- Gewelddelicten, levensdelicten, diefstal, overval, zeden, mensenhandel, gijzeling, opiumwet, wapens.
- TBS en PIJ, VI-procedures, ISD.
- Beklagcommissie en RSJ.

Tel. 06 422 42 42 1 / 085 30 34 31 3
advocatenkantoorbouwman.nl

Papiamentu · English · Français · Deutsch

**ADVOCATENKANTOOR
PETKOVIĆ**

Mw. mr. Šejla Petković
Advocaat

Door heel Nederland:

- Vreemdelingenbewaring
- Intrekking verblijfsvergunning
- Oplegging ongewenstverklaring, terugkeerbesluit en/of inreisverbod

Meer informatie:
advocatenkantoorpetkovic.nl

E sp@petkoviclaw.nl M +31 (0)6 - 219 51 925 T +31 (0)20 - 261 31 80

Kampioen van het Seizoen

Boerenkool

Koken met seizoensgroenten is goed voor het milieu. Producten hoeven niet geïmporteerd te worden en ze groeien vaak onder natuurlijk omstandigheden, wat aanzienlijk minder CO2-uitstoot oplevert. Neem bijvoorbeeld boerenkool, dé seizoensgroente van dit moment. Het is één van de oudste koolsoorten van Nederland en zit boordevol vitamine C, K en ijzer. Lokaal én goed voor je winterse weerstand dus.

Laura Sofie van der Reijden

Om deze groente goed onder de aandacht te brengen, riep DJI's voedingspartner De Buurman boerenkool uit tot de Kampioen van het Seizoen. Hiervoor hebben ze een extra lekker recept voor stampot met rookworst ontwikkeld. Verwen jezelf en maak het!

Ingrediënten (voor 4 personen)

- 1 kg kruimige aardappelen
- 500 g gesneden boerenkool
- 1 of 2 rookworsten (voorgegaard)
- 150 ml melk
- 50 g boter
- peper en zout
- eventueel nootmuskaat

Bereiding

Stap 1. Aardappelen koken

- Schil de aardappelen.
- Snijd ze in gelijke stukken.
- Doe ze in een pan met water en een snuf zout.
- Breng aan de kook en kook 15-20 minuten tot ze gaar zijn.
- Giet af.

Stap 2. Boerenkool voorbereiden

- Was de verse boerenkool goed.
- Snijd grove stukken eventueel wat kleiner.

Stap 3. Boerenkool koken

- Voeg de boerenkool bij de aardappelen, 5-7 minuten voor het einde van de kooktijd.
- Kook alles samen totdat de aardappelen en boerenkool gaar zijn.

Stap 4. Rookworst verwarmen

- Zet een kleine pan op middelhoog vuur met een beetje water.
- Verwarm de rookworst volgens de verpakking, ±10 minuten, of gaar in water of stoom.
- Snijd daarna in plakjes.

Stap 5. Stampot maken

- Giet het aardappel-boerenkoolmengsel af als er te veel water is.
- Voeg een klontje boter en een scheutje melk toe.
- Stamp alles tot een smeuïge stampot.
- Breng op smaak met zout, peper en even-

tueel een snufje nootmuskaat.

Stap 6. Serveren

- Schep de stampot op een bord.
- Leg de plakjes rookworst erop of ernaast.
- Eventueel een beetje mosterd erbij.

Smakelijk eten!

NIEUWE KANS

NET UIT DE GEVANGENIS?

Ga direct naar: **exodus**

Hoe kunnen we jou helpen?

Neem contact met ons op of vraag je casemanager om dit voor jou te doen.

071 516 19 55

Van maandag tot en met donderdag zijn we bereikbaar tussen 9.00 en 16.00 uur.

www.exodus.nl

KANS

Exodus heeft:

- een plek in een Exodushuis
- begeleiding in je eigen huis
- hulp bij het zoeken naar een woonplek
- hulp bij het vinden van een baan, opleiding of dagbesteding
- begeleiding bij zingeving: wat vind jij belangrijk in jouw leven?
- steun bij bestaande en nieuwe contacten
- hulp bij je schulden en financiën
- maatjes (vrijwilligers)
- Exodushuizen in heel Nederland
- meer dan 40 jaar ervaring
- 250 professionals
- 1000 vrijwilligers

W

WASSENAAR
STRAFRECHTADVOCATEN

FIGHT FOR FREEDOM

TEL: 073 - 302 00 05
WASSENAARSTRAFRECHT.NL

Hammer
ADVOCATEN

BEREIKBAAR & GEPASSIONEERD

MR. M.J. SCHIMMEL 06 24 71 96 89 MR. T.S.H. BUSKOP 06 58 92 84 45

NIEUWE 'S-GRAVELANDSEWEG 5, 1405 HJ BUSSUM

(JEUGD)STRAFRECHT • SLACHTOFFERRECHT • BESTUURSRECHT

Vasco Chorus
Advocatuur

Genoeg gezeten?
Problemen met faseren?
Loop met mr. V.S.J. Chorus uw vrijheid tegemoet!
Uw specialist in klacht- en strafzaken.

Neem vrijblijvend contact op:
06-19379730
www.vascochorus.com

SEMRA AYTEMUR

Bovenmenselijk

In het Nederlandse strafrecht draait veel om vertrouwen. Vertrouwen dat regels worden gevolgd en procedures eerlijk verlopen. Maar ook het vertrouwen dat de overheid voorzichtig omgaat met onze gegevens.

Recent is gebleken hoe kwetsbaar dat vertrouwen kan zijn. In het Amsterdamse politieonderzoek naar de vermoorde Lisa uit Abcoude bleek dat 1700 politiemedewerkers uit het hele land (vijfhonderd in Amsterdam) informatie over de moord hebben opgezocht, terwijl zij lang niet allemaal bij de zaak betrokken zijn. Het is een opvallend groot aantal. De nabestaanden hadden van de politie – omdat agenten de eed of belofte afleggen – verwacht dat ze integer en zorgvuldig zou zijn en dat agenten niet uit nieuwsgierigheid of andere motieven in het systeem zouden kijken.

Dat kan ik mij goed voorstellen en het roept bij mij een ongemakkelijke vraag op: zijn politieagenten altijd feilloos, omdat ze de eed of de belofte hebben afgelegd? En belangrijker: moeten agenten 100 procent feilloos zijn?

Ongemakkelijk

Laatst was ik op een bijeenkomst met Journalistiek als thema. Daar werd de vraag aan de orde gesteld of alle journalisten betrouwbaar zijn. Het was even stil in de zaal. Ook zo'n ongemakkelijke vraag. Maar het is een vraag die je over alle beroepsgroepen kunt stellen. En misschien zelfs over de mensheid in het algemeen. Zijn alle mensen betrouwbaar? Nee, natuurlijk niet! Je hebt betrouwbare mensen, onbetrouwbare mensen en alles wat daar tussenin hangt. Niemand is feilloos. Ik steek meteen de hand in eigen boezem. Dit geldt ook voor de

advocatuur.

Misschien schrikken we juist zo hard als de politie niet feilloos blijkt te zijn, omdat zij de boevenganger is. Van haar verwachten we dat ze zich aan de regels houdt, omdat ze de regels handhaaft. Er wordt niet voor niets zoveel waarde gehecht aan wat agenten verbaliseren. Eén proces-verbaal van een waarneming door een agent is voldoende om een strafbaar feit te bewijzen. Een tweede bewijsmiddel is niet meer nodig, zoveel waarde hebben de eed en de belofte. En dat is ook meteen de kern van het probleem. We verwachten van de politie een bijna bovenmenselijke feilloosheid, simpelweg omdat agenten die eed of belofte hebben afgelegd. Terwijl we allemaal weten dat zo'n eed vooral een intentie uitspreekt en nooit een garantie is voor het onder alle omstandigheden integer verrichten van je werk.

Ik vind het jammer dat de discussie niet daarover gaat. In plaats daarvan gaat het over de verkeerde woordkeuze van de korpschef, waarom het in de media moest worden uitgemeten en waarom alle 1700 agenten over een kam worden geschoren. Want ze kunnen toch niet allemaal alleen maar uit nieuwsgierigheid in het systeem hebben gekeken? Totale verontwaardiging bij de politie. De hand in eigen boezem? Zelfreflectie? De werkelijk inhoudelijke discussie? In wezen doet de politie nu wat zij boeven verwijt. Ze wast haar handen in onschuld en neemt geen verantwoordelijkheid. Wie weet verandert dit nog. Het zou mooi zijn.

Semra Aytemur is strafrechtadvocaat bij Dekens Aytemur strafrechtadvocaten

Recensie

Mijn papa is lief

Dit kinderboek is geheel geschreven en geïllustreerd door gedetineerde vaders. Het is onderdeel van een drieluik. De volgende twee boeken verschijnen nog. De publicatie is mogelijk gemaakt door stichting Brandon.

Külcü Advocaten

Specialisten in detentierecht

Heeft u het gevoel dat u onrecht wordt aangedaan? Ook in detentie heeft u rechten. Külcü Advocaten maakt zich sterk voor de rechtspositie van gedetineerden.

Wij helpen onder andere bij zaken rondom resocialisatie en re-integratie, PP- en BBA-beslissingen, verlof, overplaatsing, fasering en klachtprocedures. Twijfelt u over een beslissing van de inrichting of wordt een verzoek afgewezen? Dan kijken wij samen met u wat er mogelijk is en of bezwaar of een klacht zinvol is.

Denkt u dat u onrecht wordt aangedaan of wilt u advies over uw situatie? Neem gerust contact met ons op. Wij staan voor u klaar.

Wij staan u bij in elke p.i. in Nederland.

Ook op toevoeging (Pro Deo)

mr. D. Engel

mr. M. Uslu

dr. mr. H. Külcü

mr. E.M.J.W. Jaspar

mr. K.A. Moors

Wij staan u bij in zaken rondom:

- Voortgang detentietraject
- Verlof
- Overplaatsing
- Fasering
- BZT
- Resocialisatie
- Re-integratie
- Klachten (CvT & RSJ)
- PP & BBA beslissingen
- Kort geding tegen de Staat
- Schadevergoeding v.d. Staat
- TBS
- Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Ook tijdens detentie heeft u rechten. Denkt u dat u onrecht wordt aangedaan bij beslissingen over bijvoorbeeld verlof, overplaatsing, fasering of klachten? **Neem contact met ons op.**

Specialisten in strafrecht, gedreven door deskundigheid.

Bij Weening Strafrechtadvocaten begrijpen we dat een strafzaak veel onrust met zich brengt. U zoekt duidelijkheid: over wat u te wachten staat, over de kosten en vooral over uw kansen. Ons goed georganiseerde kantoor bestaat uit betrokken strafrechtadvocaten die u door dit proces begeleiden. Door bereikbaar te zijn, door te zeggen wat ze doen en door te doen wat ze zeggen.

Deskundigheid staat bij ons centraal. Zaken worden tijdens een wekelijks kantooroverleg door de behandelend advocaat besproken met kantoorgenoten. Door deze unieke werkwijze worden uw belangen niet alleen behartigd door een strafrechtsspecialist, maar door een deskundig team van strafrechtadvocaten.

Verder onderscheiden wij onszelf van de meeste strafrechtadvocaten door vergaande specialisaties in deelgebieden van het strafrecht. Daarmee bieden wij de hoogste mate van deskundigheid op (onder meer) het gebied van:

- Brandstichting
- Cassatie
- Criminele organisatie
- Detentierecht
- Diefstal
- Drugs
- Fiscaal strafrecht
- Fraude
- Geweld
- Jeugdstrafrecht
- Mensenhandel
- Moord & doodslag
- Ondernemingsstrafrecht
- Ontneming
- Overtreding wet dieren
- Overlevering en uitlevering
- TBS & PIJ
- Terrorisme
- Verkeersstrafrecht
- Wapen & munitie
- Witwassen
- Zeden

Een frisse blik op uw strafzaak?

*U kunt ons gratis bellen.
Wij bezoeken u in elke PI.
Ook pro deo.*

A fresh look at your criminal case?

*You can call us free of charge.
We will visit you in any prison.
Also pro bono.
We speak English.*

Ein neuer Blick auf Ihren Strafprozess?

*Sie können uns kostenlos anrufen.
Wir besuchen Sie in jedem Gefängnis.
Auch Pro-Bono-Anwalt.
Wir sprechen Deutsch.*

Un regard neuf sur votre affaire pénale ?

*Appelez-nous gratuitement.
Nous vous rendrons visite dans
n'importe quelle prison.
Également pro bono.
Nous parlons français.*

Nowe spojrzenie na Twoją sprawę karną?

*Możesz do nas zadzwonić bezpłatnie.
Odwiedzimy Cię w każdym więzieniu.
Również pro bono.
Mówimy po polsku.*

Bel gratis | Free call | Kostenlos anrufen
Appelez gratuitement | Zadzwoń bezpłatnie

0800-9336464

(0800-WEENING)

WEENING
STRAFRECHTADVOCATEN

L.M. Oldenburg
Strafrechtadvocaat

'ik vecht voor jou'

Gespecialiseerd in

- geweldsdelicten/levensdelicten
- zedenzaken, drugs
- jeugdzaken
- TBS zaken

Tel: 06 247 35 843
info@oldenburgadvocaat.nl

ADVOCATENKANTOOR

SICCAMA

W advocatenkantoorsiccama.nl
T +31(0)20 237 19 30

Alle strafzaken
Door heel Nederland
Altijd bereikbaar
Ook pro deo

Mr. Fabian D.W. Siccama
Advocaat - Partner
M 06-14 37 28 97

Mw. mr. Jill Leyten
Advocaat
M 06- 19 52 96 66

Mr. Maarten Kuipers
Advocaat - Partner
M 06- 40 38 14 40